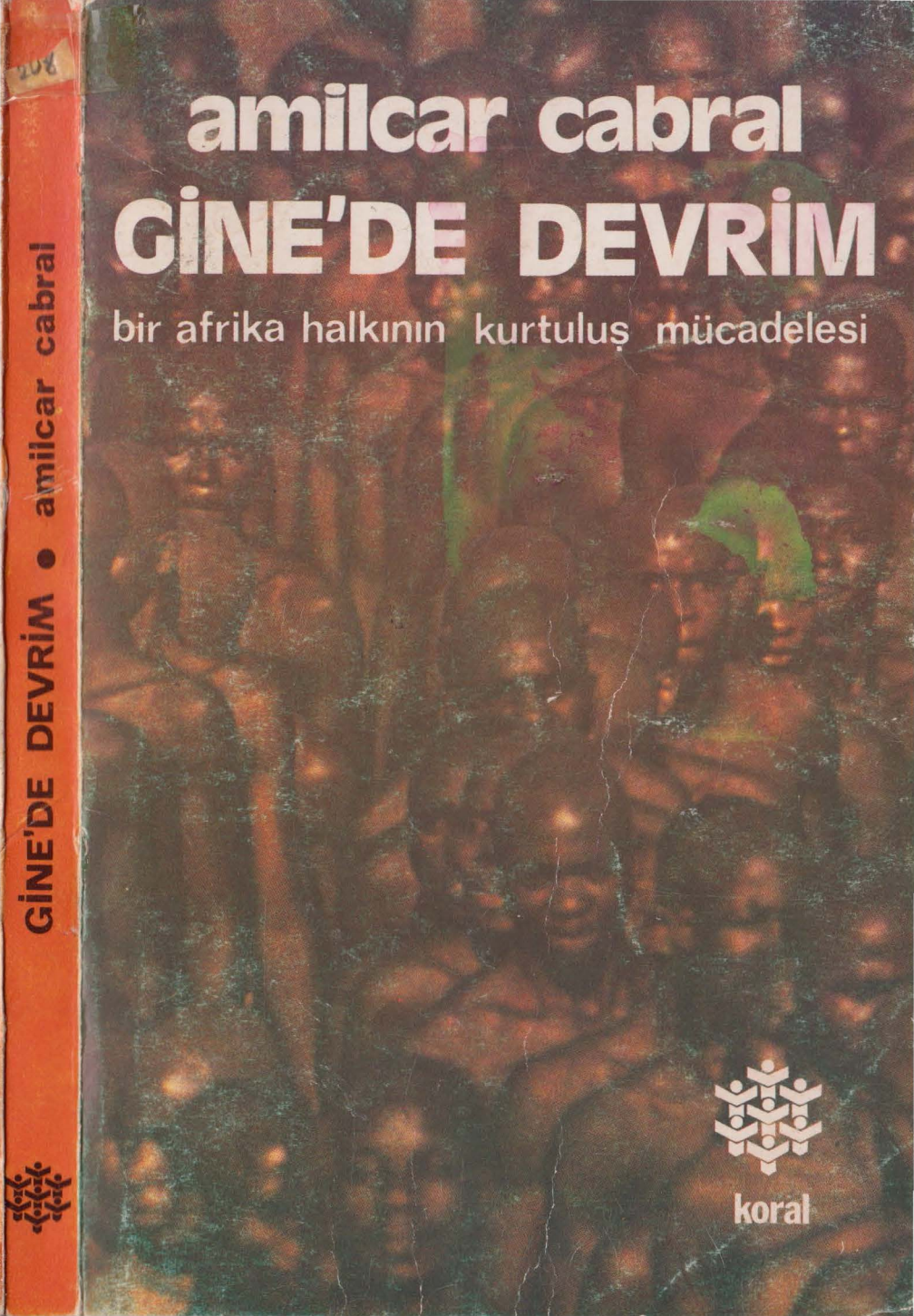
amilcar cabral

GİNE'DE DEVRİM

bir afrika halkının kurtuluş mücadelesi

koral

GİNE'DE DEVRİM • amilcar cabral

GİNE'DE DEVRİM

BİR AFRİKA HALKININ KURTULUŞ MÜCADELESİ

Koral Yayınları: 3

Dizgi: Doğuş Matbaası
Baskı: Doyuran Matbaası
Kapak Baskı: Tekin Ofset
Film: Ebru Grafik
Cilt: Numune Mücellithanesi
Baskı Tarihi: Ekim 1974

Yönetim Yeri:
Babıâli Cad. Tasvire Han
54/36 Cağaloğlu/İST.

Yazışma Adresi:
P.K. 907 Sirkeci/İST.

Amilcar Cabral

GİNE'DE DEVRİM

BİR AFRİKA HALKININ KURTULUŞ MÜCADELESİ

Türkçesi: Defne Behramoğlu

I. Baskı

koral yayınları

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Portekiz sömürgeciliğine karşı Gine ve Yeşilburun	13
Birleşmiş Milletlerde	28
Birleşmiş Milletler için adsız askerler	57
Ulusal kurtuluş ve barış, bloksuzluğun temel taşları	61
Gine'nin toplumsal yapısının kısa bir incelenmesi	65
Portekiz sömürgelerinde ulusal hareketler	89
Yalan söyleme, Sahibi olma kolay zaferlerinde...	101
Teorinin silahı	106
Mücadelemizin gelişimi	132
Portekiz tutsaklarının salınmasına ilişkin I	150
Portekiz tutsaklarının salınmasına ilişkin - II	154
Pratik sorunlar ve taktikler	158
Portekiz halkına duyuru	180
Son zafere doğru	185
Yeni yıl duyurusu, Ocak 1969	196
EK, PAIGC Programı	201

ÖNSÖZ

«Portekiz» Gine'si halkı, ülkesini sömürgeci boyunduruktan kurtarmak için Partido Africano da Indepedencia da Guinea e Cabo Verde (PAIGC) önderliğinde 1963 yılında silahı eline aldı. Bugün nüfuslarının oranlarına göre, Portekiz askerî güçlerinin Vietnam'daki ABD güçlerinden daha fazla olmalarına karşın, PAIGC, Gine'nin üçte-ikisini kontrolünde tutmaktadır ve silahlı mücadeleyi sürdürüp, geliştirirken, kurtarılmış bölgelerdeki halkın yaşantısını tümüyle değiştirmektedir.

Bu mücadelenin gelişimi ve sürekli başarısı kesinlikle rastlansal değildir. Silahlı halk savaşı için koşullar her hareket için bağımsız olarak varolabilir; fakat sıkı bir örgütlenme ve açık bir politik liderlik olmadan altı yıl boyunca gelişip yaygınlaşamaz. Gine'deki mücadelenin gelişimi gerek kitaplarla gerekse filimlerle belgelenmiştir: Son çıkan iki kitap; Gérard Chaliand'ın **«Afrika'da Silahlı Mücadele»** ile Basil Davidson'un **«Gine'nin Kurtuluşu»,** askeri başarı-

nın altında yatan siyasal çözümleme ve eylemin önemini vurgulamaktadır.

Amilcar Cabral —PAIGC'in kurucusu ve şu anda genel sekreteri— ve Parti'nin çekirdeğini oluşturan küçük grup, ülkelerini Portekiz sömürgeciliğinden kurtarmanın gerekliliğini görmüşlerdi. Başka kurtuluş hareketleri deneyleri, yeni «bağımsızlaşmış» Afrika ülkelerinde gelişen yeni-sömürgecilik ve hepsinden fazla Gine'nin içinde gelişen hareket, Gine' de herhangi bir köklü değişimin gerçek bir sosyalist devrimle olasılaşabileceği olgusunu netleştirdi. Sonuçta, PAIGC'in ilk barışçı eylemlerine karşı vahşi Portekiz baskısı silahlı mücadelenin kaçınılmazlığını ortaya çıkardı. Fakat Gine, Avrupa ya da Asya devrimlerinin üzerine kurulduğu unsurlardan yoksundu. Geniş bir proletaryası, gelişkin bir işçi sınıfı, topraktan koparılmış geniş bir köylü kitlesi yoktu (Gine'deki toprak sömürüsü, toprak mülkiyetiyle olmaktan çok fiat mekanizmasıyla yürütülmüştür.) Gine'de başarılı bir devrimin stratejisi, başka devrim deneylerinden her hangi birinin kopyası olamazdı — gerekli olan Afrika koşullarına, Gine'nin kendi koşullarına uygun bir stratejiydi.

1952'den 1954'e kadar Amilcar Cabral sömürgeci yönetimin tarım uzmanı olarak ülkesinin her köşesini dolaştı ve bu süre içinde halkının somut durumuna ilişkin bilgi edindi. Bu bilgi, PAIGC'e devrim stratejisinin temelini sağladı. Çeşitli kabile gruplarının toplumsal yapılarının ayrıntılı incelenmesiyle başlayarak (Bölüm 5), Cabral her grubun devrimci potansiyelini tarttı ve PAIGC'in uzun, sabırlı politik hazırlık süreci bu temeller üzerinde 1959 da başladı. Bu sürecin ayrıntıları Cabral'ın Birleşmiş Milletler'e duyurusuyla (Bölüm 2) ve **Tricontinental**'daki

röportajlarda (Bölüm 12 ve 14) belirir: 1965 Genel Parti direktifinden parçalar, açık, somut terimlerle eyleme uygulanmış politik amaçları gösteriyordu. Silahlı mücadele için bu titiz hazırlık Wilfred Burchett'in **«Vietnam Kazanacak»** adlı kitabında tanımlanan süreçle açıkça koşuttur.

Cabral'in politik incelemeleri, nasılsa, Gine'nin sınırlarını aşmaktadır. 1966 da Havana'daki üç-kıta konferansı'nda yaptığı konuşmada (Bölüm 8) devrimci kurama büyük katkıda bulunmuştur. Belirli bir tarihsel dönemde sınıf mücadelesinin temel rolünü kabullenirken, sınıf mücadelesini belirleyen etkenlerin çözümlemesini de yapmış ve tarihin motorunun üretim biçimleri olduğu sonucuna varmıştır; öyle ki «ülkelerimizdeki bazı insan grupları dışında... tarihsiz halklar olmanın hüzünlü durumu». Çeşitli biçimleriyle emperyalizmin açık bir incelenmesinden sonra, az gelişmiş ülkelerin kurtuluş hareketlerinde devrimci burjuvazinin çelişkili rolü sorununa değinir. Bu bölüm, belki başka herhangi bir bölümden daha fazla, Cabral'in devrimci bir düşünür olarak önemini ortaya serer.

PAIGC'in mücadelesinin Afrika devrimci hareketine katkısı Gine'nin coğrafi boyutlarını (15.500 milkare, aşağı yukarı Maine'in yarısı ya da İsviçre kadar; 800.000 lik bir nüfusla, Liverpool ya da San Francisco kentleri nüfusu oranında) aşmaktadır. Portekiz, askeri, politik ve ekonomik olarak savaşı kaybetmektedir. Ve aslında, bağımsızlık için ekonomik nedenlerin çok daha güçlü olduğu öteki sömürgelerinde (Mozambik ve Angola'da) bu yenilginin kabulü olumsuz bir propaganda etkisi yapacak olmasaydı Portekiz'in çok önceleri Gine'den çekip gitmesi gerekirdi. Artık sadece bir zaman sorunu olan PAIGC'

in son zaferi, Afrika'nın güneyindeki Portekiz'in her iki sömürgesinde (Mozambik ve Angola'da), Güney Afrika'nın ve Rodezya'nın faşist-ırkçı rejimlerine ve onların destekçisi emperyalist güçlere karşı mücadelenin gelişimini etkileyecektir.

Avrupa'dakiler dahil (ve belki özellikle onlar), dünyadaki bütün devrimci hareketler için Gine'deki mücadele özel koşulların incelenmesi ve başka deneyleri taklit etmeksizin özel koşullara uyarlı olarak devrim yapmak gerekliliğinin apaçık örneği olmasıyla büyük önem taşımaktadır.

Bu kitap Gine'deki mücadelenin ayrıntılı, kesin tutarını çıkarmak amacında değildir — bu başka yerde, özellikle yukarda değindiğim iki kitapta yapılmıştır. Kitapta hareketin seyri ister istemez ortaya çıkmaktadır fakat amaç üstün bir devrimci düşünürün yazılarını sunmaktır. Oldukça çapraşık bir seçim sorunuyla karşılaşınca elden geldiğince geniş tutup, çeşitli topluluklara yöneltilmiş yazıları seçmek kararına varıldı. Bunlar yalnızca bazı tekrarları engellemek amacıyla kısaltılmıştır. Yazıları yalınlaştırmak için «Portekiz» Gine'si kitap boyunca Gine olarak geçmektedir.

7 ve 26/27 sayılı **Partizan**'lardaki yazıları (Bölüm 1 ve 8) kullanmamıza izin veren Editions François Maspéro'ya, 5. inci bölümün içeriği ve 8. inci bölümün daha zengin bir kopyası için, Havana'daki **Pensamiento Critico**'ya; Basil Davidson'a yardımı ve öğütleri için, bu derlemenin oluşturulmasına çeşitli yollardan katkıda bulunan pekçok arkadaşa ve en önemlisi Gine halkı ve PAIGC'e teşekkür ederim, çünkü onlarsız bu kitap olamazdı.

Kitaptaki herhangi bir belirsizlik çevirmen ve yayıncıya yüklenmelidir, fakat umuyorum ki bu der-

leme Amilcar Cabral'in düşüncesini hakkıyla yansıtacaktır. Ve aynı zamanda bu düşüncenin açıklığına eş bir inceleme ve gücüne yakın bir eylemi, nerede olurlarsa olsunlar devrimciler arasında başlatacaktır.

Richard Handyside
İngilizce baskının yayıncısı ve çevirmeni

NOT:

Amilcar Cabral'ın yazılarından bir derleme yapıp İngilizceye çeviren ve yayınlayan Richard Handyside'nin derlemesi başına yazdığı önsözün okurlarca bilinmesinde yarar gördüğümden kitaba aldım. R. Handyside önsözünde, A. Cabral'ın az gelişmiş ülkelerin kurtuluş hareketleri üstüne sözlerine değinirken «devrimci burjuvazi —revolutionary bourgeoisie—» deyimini kullanıyor. Bu deyimin yanlış çağrışımlara yol açmaması için, A. Cabral'ın ilgili yazısıyla bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gereğini hatırlatırım.

Amilcar Cabral 1925 yılında Bafata, Guinea (Bissao) da doğdu. Tarım bilimi uzmanıdır. 1954 yılında öğrenci olarak gittiği Lizbon'da birkaç yurtsever arkadaşıyla sömürgeciliğe karşı çıkan hareketin temelini attı. 1956 da Gine devrimini başarıya götüren PAIGC'i kurdu. Ölünceye dek bu örgütün liderliğini yaptı. Gine devrimini, örgütleyip, 10 yıl içinde ülkesinin dörtte üçünü bağımsızlığa kavuşturdu. Kuramcı ve örgütleyici olarak üstün bir bilgi ve yeteneğe sahiptir. Yılmaz bir savaşçı yürekliliğine sahiptir. Bu özellikleriyle

Cabral Afrika devriminin sembolü olmuştur. Kendini «Ben halkına olan borçlarını ödemek ve devrimin bir adamı olmak isteyen sıradan bir Afrikalıyım» sözleriyle tanımlar. Varlığını son dakikasına dek ülkesinin bağımsızlığı ve halkının devrimine adamıştır. Ve savaşın sonunu göremeden 20 Ocak 1973 te Konakri'de öldürülmüştür. Ve bu kez de ölümüyle halkına, halkının savaşına güç katmıştır.

İçinde bulunduğumuz yılda Gine Bissao bağımsızlığına kavuştu. Burjuva basını bunu Portekiz'in verdiği bir bağımsızlık olarak yansıtmaktadır. Yazıların okunmasından da görülecektir ki; bu bağımsızlığın temelinde bir halkın uzun ve kararlı savaşı ve o savaşın temelinde yılmaz bir önder yatmaktadır.

D.B.

PORTEKİZ SÖMÜRGECİLİĞİNE KARŞI GİNE VE YEŞİL BURUN

Kahire'de 25-31 Mart 1961 tarihinde yapılan üçüncü Afrika Halkları Konferansındaki konuşma

Durumumuzun anlamsızlığı

Halklarımızın durumu Portekiz egemenliğindeki öteki halkların durumları gibi saçma görünüyor. İnsan temel hak ve özgürlükleri, insan onuru — tüm bunlar ülkemizde bilinmez şeyler arasındadır. Sömürge güçleri genellikle halkların kaderlerini tayin haklarını kabul ederler ve, herbiri kendi biçiminde, sömürdükleri halklarla aralarındaki çelişkileri çözümleme yolları ararlarsa da, Portekiz devleti, 12 milyonu Afrikalı olan 15 milyon insan üstündeki egemenliğini ve sömürüsünü inatla sürdürüyor. Afrika halklarının büyük çoğunluğu, karşılaştıkları tüm çelişkilere ve güçlüklere karşın barış içinde ilerlemenin temellerini atarlarken bizim halklarımız Portekiz sömürgecileri yüzünden en aşırı yoksulluk, cehalet ve korku içinde yaşamak zorundadırlar.

Portekiz sömürgecileri, dünyayı, hiç bir sömürgeye sahip olmadıklarına ve, bizim Afrika ülkeleri-

mizin, «Portekiz'in eyaletleri» olduklarına boşuna inandırmaya çalışıyorlar. Portekizliler kovalıyor, tutukluyor, öldürüyor, katlediyor ve Angola'da bir sömürge savaşı başlatıyorlar ve Gine ile Yeşil Burun' da yeni bir savaş patlatmanın hazırlığındalar.

Oysa, Portekiz sömürgecilerinin halklarımız üzerindeki durumu o kadar da anlamsız değil. Açıktır ki yalanlar ve vahşet sömürgeciliğin temel silahları olagelmiştir ve hâlâ da böyledir. Sömüren ülke faşist bir yönetim altındaysa, eğer o ülkenin halkı geniş ölçüde cahilse, temel insan haklarını ne biliyor ne de tadıyorsa ve kendi ülkelerindeki yaşama düzeyleri çok düşükse ve dahası merkezlerindeki ekonomi gelişmemişse, o zaman, Portekiz'de olduğu gibi, yalan ve vahşet erişilmez doruğuna varır, Afrika halklarına saygısızlığında hiç bir sınır tanımaz.

Son otuzbeş yılda bu durum kaygılandırıcı oranda kötüleşmiştir. Portekiz ekonomik ve politik sistemlerin karikatürleri, yeni zulüm ve baskı biçimleri sahnelenmiştir. Halklarımız böylece uzun ve gerçek bir sıkıyönetim içinde yaşamaya başlamıştır. Uzun bir süre faşist-sömürgeci Portekiz yönetimi başarılı oldu; suskunluğu, sinikliği ve ikiyüzlülüğü birleştirerek, böylece dünya komuoyunu Portekiz sömürgecilerinin cinayetlerini öğrenmekten alıkoyarak. Şu unutulmamalıdır ki, bu suskunluk politikasının başarısı, geniş ölçüde, Portekiz sömürgecilerini «elde tutmaya» çok büyük ilgi göstermiş olan ve hâlâ gösteren başka ülkelerdeki bazı ekonomik güçlerin tamamlayıcılığı ve desteğine dayanmaktadır.

Biz burada artık vahşi tutumları bütün dünyaca bilinen Portekiz sömürgecilerinin maskelerini indirmekle uğraşmayacağız. Burada, yalnızca anımsamak istiyoruz ki, Portekiz sömürgecilerinin cinayetle-

rine neden olarak ilân ettikleri şey, Afrikalı yurtseverlerin uluslararası bir düzeyde düzenli olarak sürdürdükleri devrimci plan sonucunda, Portekiz sömürgelerindeki halkların kendilerinin yürüttükleri eylemlerdir. Bazı batılı çevrelerin kesin direnişiyle ve hatta düşmanlığıyla karşılaşan Afrikalı yurtseverler Portekiz sömürgecilerini kendi bağlaşıklarından da yalıtlamak stratejik gereğinin bilincinde olarak, bu tarihsel görevi yerine getirmenin hiçbir olanağını kaçırmadılar.

Portekiz sömürgecilerine karşı kesin zaferimiz — uluslararası düzeyde — bugün artık açıkça ortadadır. Bu olgu 14 Aralık 1960 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, Portekiz'den yönettiği halkların durumuna ilişkin bilgi isteyen olağanüstü bir çoğunlukça onaylanmıştır. Yalnızca bu zaferin biçimsel moral niteliği bile kurtuluş hareketimizde bir adım attığımızın kanıtıdır, çünkü, düşmanımızı yalıtlamayı başarmış bulunuyoruz.

Hiç bir güç bizi kararlılığımızda sarsamaz, ne de ülkelerimizdeki Portekiz egemenliğini hemen ve tümden koparıp atmamızı engelleyebilir.

Fakat yabancı sömürüden kurtulmak halklarımızın biricik isteği değildir. Sömürgecilik zulmü altında deneyle öğrenmiş bulunuyorlar ki, insanın insan tarafından sömürüsü bir halkın ulusal kurtuluşunun ötesinde gelişiminin ve ilerlemesinin en büyük engelidir. Halklarımız, gerçekten bağımsız ve ilerici, emek ve adalet üzerine kurulu ve yüzyıllardır ezilmiş yaratıcı güçlerinin en gerçek ve en yapıcı anlamını bulacağı yeni bir Afrika'nın kuruluşunda eylemle yer almaya kararlıdırlar.

Zaferin kolay olmayacağı gerçeğinin bilincindeyiz. Düşmanımızın yapısı ve başka sömürgen güç-

lerle arasındaki ayırıcı niteliklere ilişkin yüzyılları bulan bir deneyimiz var. Yalıtlanmış olmasına karşın unutmamalıyız ki, ellerinin altında hâlâ, bizim elimizdekilerden çok daha üstün yıkıcı güçleri var ve açıkça ya da kapalı olarak, Afrika halklarının özgürlüklerine ve ilerlemelerine düşman güçlerce desteklenıyor.

Çağımızın temel nitelikleri. Emperyalizmin ölüm sancıları. Portekiz sorunu.

Emperyalizm ya da kapitalizmin monopolist aşaması, kendi çelişkilerinden kaçamadı; Birinci Dünya Savaşı'nın galipleri güç kullanarak niteliği, özellikle Ingiitere'nin ve Fransa'nın sömürgeci durumlarına bir çekidüzen vermeleri ve Almanya'nın sözümona geri kalmış ülkeleri ve halkları doğrudan sömürmesiyle belirlenen, dünyanın yeniden bölüşülmesine giriştiler.

Bu çelişkinin son aşamasında Ekim Devrimi'nin zaferi ve dünya yüzeyinin altıda birinde sosyalizmin açıkça kuruluşu, emperyalizme ilk büyük darbe olmuştur.

Hammadde ve artık kârlardan yoksun kalan Alman finans kapitali — ki Japon ve Italyan kapitalleriyle bağlaşıktı — sorunu en kısa yoldan çözümlemeye dadandı: kendi Avrupalı komşularının sömürgeleştirilmesi. Ikinci Dünya Savaşı, emperyalizmin gelişiminde barındırdığı uzlaşmaz çelişkilerin bir sonucu olarak geldi; fakat bu, dünyanın başka halklarının ve özellikle Afrika halklarının yazgılarını da kesin bir biçimde etkilemeye başladı.

Sosyalist kamp güçlenirken, çağımızın bir başka temel özelliği de bağımlı ülkelerin kurtuluş mücade-

leleri için uyanışları oldu ve emperyalizmin en son temizlenme aşaması da böylece başladı. Bu son çelişkinin çözümü kısa ya da uzun bir zaman tutabilirken hiç bir kuşku olamaz ki, kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelelerinden ve bu ülkelerle sosyalist dünya arasındaki uzlaşmazlıklardan daha fazla, sömürge ülkelerin kurtuluş hareketleri çağımızın temel özelliği ve hatta diyeceğiz ki, tarihin baş devindirici gücüdür: ve işte bizim Portekiz sömürgeciliğine karşı sürdürdüğümüz kurtuluş savaşı, bu savaşa, üç kıtadaki bu çelişkiye bağlıdır.

Baş emperyalist ulusların güçlülüğü karşısında kendisi de geri kalmış bir ülke olan Portekiz'in nasıl olup ta dünyanın yeniden bölüşümü olayından sonra bile sömürgelerini elinde tutmayı başardığı insanı düşündürüyor. Portekiz sömürgeciliği, 19. yüzyılın sonunda emperyalist ülkelerin Afrikayı bölüşmelerine karşın ayakta kaldı, çünkü İngiltere 1703 Metwen Antlaşması ile bir yarı-sömürgesi durumuna getirdiği Portekiz'in arzularını destekliyordu. İngiltere, Portekiz sömürgelerine, yalnızca ekonomik kaynaklarını sömürmek için değil fakat Doğu'ya açılan yollarında birer temel üs olmaları ve böylece Hint Okyanusu'nda İngiltere'nin tam egemenliğini garantilemeleri açısından da ilgi duyuyordu. Öteki sömürgeci güçlerin iştahlarını bastırmak ve Portekiz sömürgelerindeki çıkarlarını sağlama almak için İngiltere en iyi çözümü buldu: yarı-sömürgesinin «haklarını» savundu. Bu yüzden, örneğin, Portekiz, İngiliz ekonomik kuruluşlarınca kontrol edilen özel bir işletmeye Mozambik'in yüzölçümünün % 17 sine denk bir arazi bağışladı.

Aslında Portekiz, dünya emperyalizmi hizmetinde ülkelerimizdeki insansal ve maddesel kaynakların,

bazen de gönüllü jandarmalığını yapmaktan öte bir anlam taşımaz. Bu Afrika'daki Portekiz sömürgeciliğinin yaşanırlığını korumasının gerçek nedenidir, aynı zamanda savaşımızın uzama olasılığının da. Öyleyse geniş ölçüde, öteki sömürgeci güçlerin Afrika'daki varlığından çok Portekiz'in varlığı başka sömürgeci güçlerin — özellikle İngiltere'nin — varlığına bağımlı olmuştur ve hâlâ öyledir.

Afrika devrimi. Zaferler ve yenilgiler. Afrika'nın evrimi.

Afrika ülkelerinin bazı büyük zaferler kazandıklarını görmek için bugünün Afrika haritasına bir gözatmak yeterlidir. Fakat bu mücadelelerdeki temel olayları yakından izlemek de birçok ve büyük yanlışın yapıldığını görmeye yetecektir. 1960 yılı — Afrika'nın yılı — Afrika halklarının kurtuluş mücadelelerinde gerek zaferler gerekse yenilgiler açısından zengin bir yıldır.

Bir kez daha Cezayir'in kahraman halkı, tarihin motorunu çalıştırdı. Birçok halk onların özlemlerinin sözde bir bağımsızlıkla ihanete uğrayışlarını izledi. Güney Afrika halkları bizim ülkelerimiz gibi, Angola, Mozambik ve öteki Portekiz sömürgeleri gibi, en vahşi sömürüye ve en barbar sömürgeci baskıya uğratılmaktadırlar. Afrika dayanışması deneyi bir telâş ve hattâ bir kendiliğinden gelme özelliği de ortaya koyuyor ki, düşmanlarımız bunu kendi çıkarlarına sömürmeyi çok iyi başarmışlardır. Belki de yenilgilerin (ve yanlışların da) en önemlisi ve kesinlikle en acıklısı Patrice Lumumba'nın katledilmesiyle trajik bir şekilde sonuçlanan Kongo deneyidir. Gerçekte bu yanlışlar ve yenilgiler bize önemli pek çok

şey öğretmiştir. Diyebiliriz ki 1960 yılı ve özellikle de Kongo dramı Afrikalıya insansal boyutlarını geri getirdi.

Zaferler olsun yenilgiler olsun, unutmamalıyız ki, düşmanlarımızdan bir teki bile tümüyle ve gerçekten yenilmiş ve Afrika'dan süpürülmüş değildir. Faşist-sömürgeci Portekiz'liler Gine, Angola ve Mozambik'te halklarımızın katlini sürdürüyorlar; Güney Afrika'nın faşist-ırkçıları günbegün iğrenç ayrımcılık mekanizmalarını güçlendirmektedirler; Belçika sömürgecileri kovuldukları Kongo'ya geri döndüler; İngiliz emperyalistleri ve sömürgecileri Doğu Afrika'da tam egemenliklerini ve Batı Afrika'da ekonomik egemenliklerini kurmak için hayal gücünün alabileceği her numarayı çeviriyorlar; Fransız emperyalistleri ve sömürücüleri Cezayir'de savunmasız insanları öldürüyorlar — Afrika topraklarına atom bombaları ekerek ve yeni bir coğrafi, tarihsel, tekniksel saçmalık yaratmaya çalışarak: Fransız Sahrası — ve bazı Afrika ülkeleri üzerindeki ekonomik egemenliklerini arttırıyorlar; Amerikan emperyalistleri gölgelerden sıyrılıyor ve, yoldaşlarının zayıflığına afallıyarak onların yerini her yerde doldurmaya çalışıyor — değişen kira bedelleriyle.

Düşmanlarımız bizlere öldürücü darbeler vurmaya ve zaferlerimizi yenilgilere dönüştürmeye kararlıdır. Bu amaca ulaşmak için en elverişli aracı kullanıyorlar: Afrikalı hainler. Ve burada mücadelemizle daha da netleşmiş bir gerçek vardır; askeri üstünlüklerine karşın emperyalist güçler hainler olmadan yapamazlar: kölelik ve sömürge fetihleri çağında, geleneksel şefler ve haydutlar sömürgeciliğin altın çağında jandarmalar, çeşitli ajanlar ve paralı askerler; yeni sömürgecilik çağında devlet başkan-

ları ve bakanlar. Afrika halklarının düşmanları güçlü ve kurnazdırlar ve herzaman ülkemizde birkaç sadık uşağa güvenebilirler — vatan hainliği de bir Avrupalı ayrıcalığı olmadığına göre.

Eğer düşmanlarımız ve uşakları tarafından yapılan erteleyici girişimleri etkisiz kılmak istiyorsak, Afrika devrimini eylem ve korunuş yöntemlerini güçlendirmeliyiz. Kesin olalım: bizler için Afrika devrimi demek şu anki yaşamımızın ilerleme yoluna dönüştürülmesi demektir. Bunun ilk adımıysa her türden boyunduruğun dayandığı yabancı ekonomik egemenliğin temizlenmesidir. Uyanıklık demek sert-titiz arkadaş seçimi, düşmanlarımızı sürekli gözetleme ve onlarla sürekli mücadele (içte ve dışta), ilerlemeye karşı duran bütün unsurların etkisizleştirilmesi ya da temizlenmesi demektir.

Bugün ilk güçlük — günleri sayılı olan klasik sümürgeciliğin bazı uçlarına karşın politik özerkliği kazanma güçlüğü — altedilmiş bulunmaktadır. En büyük güçlüklerse ekonomik bağımsızlığı kazanmaya ve yeni-sömürgeciliğe karşı savaşa bağlı olanlardır. 1960 yılının olumlu dengeleyici yanı, yalnızca büyüyen bir acı olmaktan öte bir bilgi bunalımı da olan Afrika devrimindeki bunalımı unutturmamalıdır. Birçok olayda görüldüğü gibi, kurtuluş hareketleri pratiği ve geleceğe bakışları, teorik temelden yoksunluk bir yana, az ya da çok ölçüde çevrelerindeki somut gerçeklerden de uzak bulunmaktadır. Ulusal bağımsızlık mücadelelerinde yerel deneyler, ulusal birlik ve ilerleme için gerekli temeller çoğunlukla unutulmuş ya da hâlâ unutulmaktadır.

Bizim, şimdi, temel sorunumuz halklarımızın çıkarlarıyla, Portekiz sömürgecilerinin çıkarları arasındaki çelişkileri çözümlemektir. Bu da bir an önce

Portekiz sömürgelerinin bir ölüm-kalım savaşıyla Gine ve Yeşil Burun'dan toptan sürülmesi demektir. Afrika halklarının ve özellikle komşu ülkelerin desteği ve somut yardımlarına güveniyoruz.

Şu anda her ne kadar baş sorunumuz ulusal bağımsızlıksa da, bir yandan, kurtuluş mücadelesinin ötesinde, halklarımızın geleceği, onların ilerleme yolundaki ekonomik, toplumsal ve kültürel evrimleri sorunlarını da düşünmeliyiz.

Afrikaya gelince; biz, halkların çıkarlarına hizmet etmeyen kısır milliyetçiliklere karşı, Afrika halklarının kardeşçe işbirliğinden yanayız. Afrika'nın, tarihsel, coğrafi ve hatta ırksal bir incelenmesi gösterecektir ki kıtada yeni biçimleriyle bir ekonomik, toplumsal ve siyasal varlık oluşmaktadır. Çatışkılar ve çelişkilere karşın, bu yeni ve hâlâ çekirdek halindeki biçimler, kendi yapıları ve hattâ kendi özgünlükleri içinde ileriye yönelik tanımlarını bulacaklardır.

Biz, yerel ya da kıtasal düzeyde; Afrika halklarının ilerlemesi için gerektiği sürece bu ilerleyişin sürekliliğini güvence altına almak üzere Afrika birliğinden yanayız.

Düşmanımız. Yalıtlama ve çelişkiler. Angola halkının ve öteki sömürgelerin mücadelesi.

Halklarımız Portekiz faşist-sömürgeci hükümetiyle, Portekiz halkı arasında bir ayrım yapmaktadır: Onlar Portekiz halkına karşı savaşmıyorlar. Öte yandan egemen sınıfları tarafından sömürülen Portekiz halk kitlelerinin nesnel durumu, kendilerine, Afrika halklarının Portekiz sömürgeciliği üzerindeki zaferiyle elde edecekleri büyük avantajları göstermelidir.

Portekiz halkına sömürgecilerin zehirli artıklarını yoketmekte yardımcı olmak ve, kendilerinin de, Afrika halklarının haklı mücadelelerine karşı genellikle olumsuz bir tutum takınmalarına yolaçan köleleştirici ideolojiye karşı koymak, Portekiz okumuşlarının ve özellikle demokratlarının görevidir. Bunu yapmak için, bu okumuş çevreler, Afrika halklarının gerçek yetenekleri ve değerlerine karşı önyargı ve temeli bozuk bir kinden oluşan kendi emperyalist düşünce yapılarını da alt etmek zorundadırlar. «Kendi kendini yönetmek olgunluğuna erişmemiş» teorisinin bir safsata olduğunu ve baskının hiç bir zaman bir erdem ve yetenek olmadığını kavrıyana dek Portekiz demokratları, halklarımızın haklı isteklerini anlamaktan her zaman geri kalacaklardır.

Şunu açıkça bir kez daha belirtmeliyiz ki, üzerinde faşizmin olancasının uygulandığı halklarımız Portekiz faşizmiyle savaşmıyor: biz Portekiz sömürgeciliğiyle savaşıyoruz. Portekiz'deki faşizmin yıkımı Portekiz halkının işi olmalıdır: Portekiz sömürgeciliğinin yıkımı ise bizim halklarımızın işi olacaktır. Portekiz'de faşizmin yıkılışı Portekiz sömürgeciliğinin yıkılmasına yol açmayabilir — ve bu görüş bazı Portekiz muhalefet liderlerince öne sürülmüştür — fakat bizim Portekiz sömürgeciliğinin temizlenmesinin Portekiz'de faşizmin yıkımına yol açacağından kuşkumuz yok. Kurtuluş mücadelemizle Portekiz faşizminin yıkılışına eylemle katılırken Portekiz halkına kardeşçe dayanışmamızın olası en iyi kanıtını da sunmaktayız. Bu unsur faşizme karşı savaşı güçlendirme yolunda Portekiz halkından aynı dayanışmayı bekleyen bizim halklarımız için bir onur nedenidir.

Eğer Portekiz muhalefeti — bazı kesimlerin çoktan yaptığı gibi — kendi içinde bir bütün olabilseydi,

bizim halklarımızın kendi kaderini tayin ve bağımsızlığı ilkelerini kabullenebilseydi, ve Portekiz halkına, fazişme karşı doğrudan bir savaşta kılavuz olabilseydi, Portekiz sömürgeciliğinin ve faşizminin aynı zamanda ortadan kalkması adına Portekiz'in ilerici ve demokratik güçleriyle bir bağlaşıklık kurmaya hazır olacaktık. Ortak düşmana karşı ortak mücadele halklarımızın ve Portekiz halkının çıkarlarına hizmet edecek, gelecekteki dostluk ve dayanışmamızın da temelini oluşturacaktı.

Birleşmiş Milletler'e gelince, kararları, Afrika ve Asya halklarının ve dünyanın ilerici güçlerinin benimsediği mücadelemiz yararına olmasına karşın, bu kuruluş sömürge ülkelerle sömürgen ülkeler arasında görüşmeleri sağlamakta başarısızlığını kanıtladı.

Durumun değişmesi ya da Portekiz sömürgeciliğinin çürümesi görüşü, oportünistçe bir düşten başka bir şey değildir ya da Portekiz sömürgeciliğinin yapısının yanlış bir değerlendirilmesi sonucudur. Öyleyse bir tek yol kalmaktadır: ülkelerimizde Portekiz'in temel güçlerini yok etmek için kendimizi elden geldiğince iyi hazırlamak. Halklarımız öteki Portekiz sömürgesi halklarıyla Portekiz sömürgeciliğine karşı birleşik bir cephe kurmuştur. 1961 Nisan'ında Kazablanka'da yapılan Portekiz Sömürgeleri Milliyetçi Örgütleri (CONCP) konferansı ve ortak mücadelemizde sürekli bir dayanışma için kurulan örgüt bu birleşmenin en son yansımalarındandır.

Portekiz yönetimi bir gerçeğin farkındadır: dünyada hiçbir güç Portekiz sömürgeciliğinin toptan yok oluşunu engelleyemez. Sömürgeci baskının diyalektiği göstermiştir ki; özgürlüğünü kazanmakta kararlı olan halkları bugün hiç bir sömürgeci saldırgan alt edemez.

Ülkelerimizin kurtuluşunun temelde halklarımızın mücadelesine, onların birleşmelerine, örgütlenmedeki ve kavgaya hazırlanmadaki yeteneklerine dayandığını bildiğimizden, kavgamızı pekiştirmekte kesinlikle kararlıyız.

Ülkemizin durumu. Mücadelemizin geleceği.

Gine ve Yeşil Burun halkları gerek isyanlarla, pasif direnişlerle, gerekse komşu ülkelere kitle göçleriyle ve Portekiz sömürgecilerine vergi ödemeyi reddedişleriyle varlıklarını duyurmaktan geri kalmadılar. Kölelik günlerinden beri sayısız isyanlar halkın Portekiz egemenliğine olan nefretinin yansımalarıdır. Özellikle S. Tiago, S. Antâo ve S. Vicente'deki gösteriler, grevler ve isyanlarda halk toprak ağalarına ve yabancı efendilerin egemenliğine karşı defalarca ayaklanmıştır. Bizim mücadelemiz ordan devam etmektedir.

Gine'de, Portekiz askerlerinin ve sivillerinin düzinelerle grevci Gine'li işçiyi öldürdüğü Pijiguiti Limanı (Bissao, 3 Ağustos 1959) katliamından sonra PIDE (siyasal polis) tarafından denetlenen ve yönetilen bastırma ve terör dalgası Gine halkının mücadelesini ve yaşamını daha da güçleştirmiştir. Aynı zamanda sömürgeci yönetim, Gine halkının çoğunluğunun pahasına pirincin ihracını arttırarak yeni bir baskı aracı yaratmıştır: Açlık.

En son olarak, polis ve askeri baskının dışında sömürgeci yönetim şiddet-dışı taktikler kullanıyor: armağanlar, rüşvetler, «geleneksel reisler» için Portekiz'e davetiyeler, burslar, «yerliler» için özel radyo yayınları, nüfusun bir bölümünü kazanıp «nizama göre bölmek» amacıyla çeşitli ırksal gruplar arasın-

da anlaşmazlığı ve kavgayı beslemek gibi. Sömürgeci yönetim Portekiz varlığını olumlayacak ilk birkaç «miting»in başarısızlığından sonra Gine halkının kesin kararlılığı karşısında iyice afalladı.

Belli güçlerin desteğini sağlama almak için, Portekiz hükümeti, Portekizli olmayan kapitale, Gine'nin doğal kaynaklarının (petrol, boksit v.b.) ve insan gücünün sömürüsünde olağanüstü kolaylıklar tanımaktadır. Dahası, baskı gücünü arttırmak amacıyla Gine ve Yeşil Burun Adaları'nda NATO askeri üslerinin kök salmasını da istemektedir.

Avrupalı nüfusu arttırmanın kurtuluş mücadelemizi yavaşlatacağı sanısıyla Portekiz hâlâ birçok aileyi Gine'ye yerleştirme acil planını gerçekleştirme çabası içinde. Bu arada Portekiz yönetimi, bir kez daha, Yeşil Burun Adaları'nda 1958-59 da 100.000 kişiyi açlıktan ölüme terketti. Yalnızca altı yılda açlıktan nüfusunun 30.000 ini yitiren Yeşil Burun'lu halk her zaman şu sözümona «tarımsal kriz»in merhametine kalmıştır ve çocuklarından binlercesinin öteki sömürgelerdeki Portekiz plantasyonlarına kontratlı işçi olarak «yer değiştirmesinin» de sürekli tanığı olmak durumundadır. İşsizlik, özellikle yüzlerce işçinin İngiliz kumpanyaları tarafından işten atıldığı S. Vicente'de olağanüstü düzeydedir.

Nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylüler ve tarımsal adaların (S. Tiago, S. Antâo, S. Nicolao, Fogo) tüm nüfusu yağmurların merhametine kalmışlarken «ekonomik gelişme planı» bir şaşırtmacadan, sömürgecilerin zenginleşmesinden başka birşey değildir.

Senegal'e gizli kitlesel göç Yeşil Burun halkının yaşamak zorunda bırakıldığı koşulların açık göstergesidir. Gine'ninkiyle karşılaştırılabilecek olan bu

durum, polis baskılarından ötürü dayanılmaz olmuştur.

Gine'de ekonominin dayandığı tarımsal üretimin tek ürünü yerfıstığıdır; ve bu üretim de hızla çökmektedir. Binlerce köylü barış ve yaşamak için gerekli koşulların, aranışında evlerini terk ederek komşu ülkelere göç ediyorlar. Böylece binlerce Balante Gine Cumhuriyeti sınırlarından içeri girerken, yerfıstığı üreticileri de Senegal Cumhuriyeti'ne yerleşiyor.

Baskının en fazla olduğu kent alanlarında devlet ve özel işletmelerin çalışmaları iptal edilmiştir. Binlerce işçi hiç bir açıklama yapılmaksızın işten çıkarılmıştır. CUF (Compania Uniao Fabril)'un — Gine'nin gerçek sahibi — monopolu'yle boğularak ya da bizim kurtuluş mücadelemizin gelişmesinden ürktüklerinden, özellikle kırsal alanlarda sayısız işletme çalışmalarını durdurmuşlardır.

Siyasal durum her gün biraz daha gerginleşmektedir. Gine bugün, yerleşik halkın çoğunun silahlı bulunduğu ve yerli nüfusun sürekli sömürgeci polis ve ordunun provakasyonlarıyle yüz yüze olduğu bir sıkıyönetim içinde yaşamaktadır. Kurtuluş mücadelemizin büyüyen akışını durdurmak için Portekiz sömürgecileri sürekli olarak ordularını güçlendiriyorlar. Hemen hemen her hafta Portekiz'den savaş malzemesi ve asker boşaltan gemiler geliyor.

350 kadar Afrikalı PIDE hapisanelerinde, yüzlercesi Galinhas Adası'ndaki toplama kamplarına gönderilmiş bulunuyor. Posta işçilerinin geniş bir bölümü hapiste ya da komşu ülkelere kaçmış olduğundan Bissao'da yakında posta hizmetinin duracağı söyleniyor. Aynı şey Ulusal Denizaşırı Banka (National Overseas Bank) için de geçerli; çünkü ekono-

mik bunalımın hiç bir çözümü yoktur ve olamaz. Acının umutsuzluğun sınırlarına dayandığı Yeşil Burun Adaları'nda, yüzden fazla genç insan Mindêlo'da ve Praia'da tutuklandı ve Tarrafal'daki toplama kamplarına yollandılar. Geniş sempati kazanmış aydınlara baskıcı güvenlik tedbirleri uygulandı.

Fakat savaşımız, gerek PAIGC içinde gerekse PAIGC'in yarattığı cephede direnen Gineli, Yeşil Burunlu yurtseverlerin birliğiyle daha da büyük önemde bir zafer kazanmıştır. Gineli ve Yeşil Burunluları hep ayrı düşünmeye çalışmış Portekizliler, bütün Afrikalıların somut birlikteliğiyle şaşkınlığa uğratılmışlardır. Bu gün hapishaneler Gineliler, Yeşil Burunlularla doludur ve Portekiz sömürgeciliğini temizleme mücadelesi halklarımızı birleştiren tarih ve kanbağlarını güçlendirmiştir.

Düşmanımızın gücü ne olursa olsun Portekiz sömürgeciliğine karşı zaferimiz yalnızca bize bağlıdır, bizim militanlarımıza. Elimizdeki gerçek güçlerin ve halk kitleleri içindeki devrimci çalışmalarımızın bilincinde olmalıyız.

Ayrıca, açıktır ki, liderleri arzuladığı sürece komşu ülkelerin somut yardımı ve desteği de önemli ve belirleyici bir rol oynayabilir. Bizim tüm Afrika halklarının kardeşçe dayanışmasından kuşkumuz yoktur. Ulusal kurtuluş mücadelemizin yalnızca kendi halklarımıza hizmet etmediği olgusunun bilincindeyiz: mücadelemiz aynı zamanda tüm Afrika ve dünya halklarının çıkarlarının ve ilerlemesinin hizmetindedir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'DE

Haziran 1962 de, Conakry'de Birleşmiş Milletler Portekiz Yönetimindeki Ülkeler Özel Komisyonunda yaptığı konuşmadan parçalar.

Sömürgeleri bırakma kararından sonra - 1961 «reform»ları.

Gine halkının, yöneten ülkeyle ilişkilerine; hayatını belirleyen temel yasalara; yönetim ve örgütleniş yapısına; siyasal kurumlar ve çalışışlarına; oy hakkı ve uygulanışına; hukukunun yönetilmesi ve denetlenmesine ilişkin bir inceleme yapıldı. Bu inceleme, zorla yasama ve günlük gerçekten devşirilmiş somut olgular sunmaktadır.

Inceleme gösteriyor ki, Gine'nin kurumsal, siyasal, yasal, yönetsel ve adli yapısı, bir Portekiz «eyaleti»ninkinden çok, silah yoluyla işgal edilmiş ve yabancı bir dış güç tarafından yönetilen, kendine özgü yönetimden yoksun bir ülkenin yapısı niteliğindedir. Gine halkının ekonomik, siyasal, toplumsal yaşamı Portekiz halkına uygulananlardan farklı yasa-

larla yönetiliyor. Gine halkının siyasal hakları yoktur; ne toplumsal kurumların çalışmalarına katılırlar, ne de bu kurumların yasalarını yapabilirler; ama, nasılsa, bu yasalara uymak zorundadırlar; temsilciler seçemezler ve bu temsilcileri belli yerlere atamak ya da atamamak hakkına sahip değildirler; en temel insan hak ve özgürlüklerini yaşayamazlar. Öyleyse, öz yasal kişiliğine sahip olmak bir yana, Gine halkı, onuru derin bir yara almış bağımlı ve sömürgeleşmiş bir halktır. Yaşadıkları ya da gelecekteki alınyazılarını, ne doğrudan ne de dolaylı olarak, belirleyemezler. Kısacası, hiç kuşku yok ki, kendi kaderini tayin hakkından yoksun kılınmıştır; yani BM Yasası'nda, bütün halklar için geçerli olmak üzere saptanmış bir haktan.

Yine de, Gine halkının içinde bulunduğu durumla pek tanışık olmayanlar, 1961 de ilan edilen son Portekiz sömürge «reform»larının, Gine'nin kurumsal ve yasal yapısını değiştirip değiştirmediğini sorabilirler.

Iyi bilindiği gibi, Portekiz, sömürge yasasının «reform»ları, Birleşmiş Milletler'in, 14 Aralık 1960 daki onbeşinci toplantısında, sömürgelerin bırakılması (decolonisation) kararından sonra çıkarılmıştır. Daha ileri gitmeden, BM'in yapıcı ve tarihsel kararını almasından sonra telâşla yapılan bu «reform»ların ilanı Portekiz'in kendi sömürgeci sistemini mahkûm edişi anlamını taşımaktadır.

«Reform»ların yasal içeriğinin bir incelemeden geçirilmesi, bu «reform»ların Gine'nin kurumsal ve yasal yapısında belirgin herhangi bir değişime yol açıp açmadığını gösterecektir. Aşağıdaki yasa şöyledir:

a) 43,730 sayılı kararname: Denizaşırı Yönetim Reform Tasarısı'nın 489,511 ve 516. bölümlerini değiştirmiştir;

b) 43,894 sayılı kararname: sömürgelerde toprak ayrıcalıklarının kaldırılması ve hibe edilmeleri yasasını onaylar;

c) 43,895 sayılı kararname: sömürgelerde eyalet-yerleştirme kurulları oluşturmayı öngörür;

d) 43,896 sayılı kararname: sömürgelerdeki kantonları düzenler;

e) 43,897 sayılı kararname: sömürgelerde ilişkileri belirleyen gelenekleri ve görenekleri özel bir yasayla tanır.

f) 43,893 sayılı kararname: Mayıs 1954 Yerliler Yasası'nı iptal eder.

(İlki dışında bütün bu kararnameler 6 Eylül 1961 tarihlidir.) Öyleyse reformların ilanıyla ilgili konular şunlardır: **yönetim mekanizması, toprak dağıtımı, sömürgecilik, hukuk ve siyasal yapı.**

Işin aslında, bu yasa, hiç bir belirgin değişime yol açmamıştır! Portekiz yöneticilerinin uygulamaları etkin bir değişime uğramadığı gibi, sonuç, Gine halkının, kurumsal ve yasal açıdan iyice Portekiz sömürgeciliğinin ağına yuvarlanması olmuştur. Örneğin:

a) 43,730 sayılı kararname girişinde, «yönetim geleneğimize uygun olarak, gerek denizaşırı ve gerekse merkez ülkede (Portekiz-çev.) komün temel yönetim birimidir...» denildiği halde, yerel yönetim, Portekizlilerin ellerine bırakılmaktadır, çünkü, **mairie**lerin, belediye komisyonlarının ve yerel topluluğun eyalet hükümetlerince atanacak kişiler tarafından yönetilmelerini içermektedir.

b) 43,894 sayılı kararname, kamu mülkiyeti ve yerleşenlere, yönetim kurumlarına ve Katolik misyonlara verilen toprak ayrıcalıklarıyla ilgilidir; bu toprak dağılımının sınırlarını belirler ve dağılımı yürütecek organları saptar. Bu yasa, baştan aşağı, Gine'deki Portekizlilerin, eskiden sahip olmadıkları ya da sınırlı bulunan, toprak mülkiyeti haklarının genişletilmesine olanaklar getirmektedir.

c) 43,895 sayılı kararnamenin girişinde açıkça şunlar söylenmektedir: «...Biz her zaman, bunları, denizaşırı eyaletlerde özlenen gelişimin önkoşulları ve Avrupa Portekiz'inin Afrika topraklarındaki sürekli varlığının temeli olarak gördük...» Bu kararname, Gine'de habire sayıları arttırılan Avrupalıların, bu ülkede, nicedir arzulanan, uzun süre kalmalarını sağlama alacak yasal bir araçtan başka bir şey değildir.

d) 43,896 sayılı kararname **regedoria**ların organize edilmesine temel hazırladığı halde, geleneksel reisleri sömürge otoriteleri tarafından atanmış kişilerle değiştirme eski sistemini de elden bırakmıyor.

c) 43,897 sayılı kararnameyle, hukuku sağlıyacak ilişkileri düzenleyen yerel gelenek ve göreneklerı tanıdığını belirtirken, 2. bölümde, bu tanımanın Portekiz yasal sisteminin temel yasaları ve ahlaksal ilkeleriyle sınırlandırılacağını ekliyor. Yasal yapı'ya ilişkin 138. bölümdeyse bu sınırlamaların boyutu tanımlanmaktadır: «ahlak, insanlık buyrukları ve **Portekiz egemenliğinin özgürce uygulanması»**

f) Yerli Yasası'nı iptal eden 43,893 sayılı kararname çıkarılan yeni yasanın bütününde, her ne kadar akademik nitelikte kalacaksa da, sömürgenin kurumsal ve yasal yapısında herhangi bir değişime yol

açabilecek tek resmî kararnamedir. Fakat, mesele bu değildir. Giriş bölümünde Yasa'nın kaldırılış nedenleri açıkça belirtilmektedir. Deniyor ki, Yasa kaldırılıyor; «çünkü bu yasa, hiç bir zaman altında yatan amaçlara ve iyiniyetlere lâyık bir biçimde anlaşılmamıştır...» ve çünkü varlığı «düşmanlarımıza, Portekiz halkının, iki ayrı siyasal yasaya, yani, aralarında hiç bir bağlantı bulunmayan iki ayrı sınıfa ayrıldığını iddia etme olanağını vermiştir...» Imdi, yasa yapımcıların amaçları, hiç de mahkûm etmedikleri Yasa'nın altında yatan niyetleri değiştirmek değildir. Oysa bu yasa, Afrikanın Gine'de yasal bir kişilikte yoksun bir **indigena** (yerli-çev.) olarak kalması durumunu doğuracak etkinlikteydi. Yasacıların amaçları, girişte belirttikleri gibi, Portekiz sömürgeciliğinin düşmanlarını, Gineli Afrikalılar yararına mücadelede güçlü bir silahtan yoksun bırakmaktı. Fakat başaramadılar; aşağıda sıralanan nedenler uyarınca.

Birincisi, Gine halkı yasanın yapımına hiç katılmamıştır ki, bu da, yasanın niyetlerinin tersine, tek yanlı bir davranışın kanıtıdır. Ikincisi, bir hayal ürünü olan Portekiz vatandaşlığı, Gineli Afrikalıya kendi onayı olmadan zorla verilmiştir. Yasa, vatandaşlık koşullarını açıkça belirttiği halde; Gine'de Avrupalı bir gözlemci ve resmi bir delege olan Teixeira da Mota'nın da belirttiği gibi «kendilerini vatandaş yapacak kimlik kartını sağlama almak için bir telâş yoktu yerlilerde.» Gineli Afrikalılar, sömürge fetih savaşlarından bugünün kurtuluş mücadelesine kadar hiç bir zaman Portekiz vatandaşlığı kazanmak için döğüşmediler. Üçüncüsü, Yerli Yasası'nı iptal eden kararname, Gine halkının kendi işlerini kendi yürütmesini sağlayacak başka bir yasayla izlenmedi. Ve sonuncusu, Gine halkının günlük yaşantısı (ekono-

mik, siyasal, toplumsal ve kültürel yaşamları) birkaç yapay değişim — özellikle yasaların başlıklarında yapılanlar — dışında **en ufak bir ayrıntıyı bile değiştirmemiştir.** Örneğin, yerli kimlik kartları, telâşla «eyalet» kimlik kartlarıyla değiştirilmişken ve hâlâ da değiştirilirken, **indigena** vergisi ve bu verginin yüzde on eki, yıllık gelir vergisi ve ekiyle yer değiştirdi ki, bu sonuncu vergi, eski vergilerle paraca aynı tutarı bulmasının yanısıra, hâlâ eski vergilere uygulanan yönetmeliğe de tabidir.

Kısacası 1961 «reform»ları Gine'nin kurumsal yapısını değiştirmesi bir yana durumu daha da beterleştirmiştir, hiç değilse aşağıdaki açılardan:

a) Komünlerin sayısını arttırarak, yerel otoriteyi yoğunlaştırarak ve vali tarafından atanan kişilerce yönetilen kantonları yeniden düzenliyerek yalnızca Portekiz yönetimi güçlendirilmekle kalmadı fakat sömürgeci yetkililerin Gineli Afrikalıları göz altında tutmaları ve gerek bireyler gerekse gruplar üstünde baskı kurmaları da kolaylaştı.

b) Yeni işlemler koyarak ve yerli-olmayan gruplara toprak dağıtımını düzenliyecek organlar kurarak o zamana dek Afrikalıların olan toprakların gaspedilmesine ve etkili bir biçimde ele geçirilmesine daha elverişli olanaklar yaratıldı.

c) Eyalet Yerleşme Kurallarıyla — yasanın da ruhuna ters düşerek — halkın büyük çoğunluğu ve Afrikalı bütün sınıfların zararına olmak üzere, Gine' de Avrupa sömürgeciliğine yolu genişletmiştir.

Daha da fazlası, 1961 «reform»ları Birleşmiş Milletler Genel Kurul 1542 (XV) ve 1514 sayılı kararlarının önkoşullarına da aykırıdır. Çünkü 1961 de, Birleşmiş Milletler Yasası'nın şart koyduğu ilkelerin doğurduğu zorunlukları atlatmak açık amacıyla yeni

baştan ele alınan Portekiz politik anayasası'nda hiç bir değişikliğe yol açmamıştır ve bu yasa Gine'nin «Portekiz ulusunun bir iç parçası» olduğunu belirtmektedir. Amaçları «denizaşırı eyaletler» düşünü sürekli kılmaktır ve bu nedenle «reform»lar, Gine halkının kendi kaderini tayin ve bağımsızlık haklarına saldırdılar. Ve bu arada özgürlükleri için savaşan güçlerin ve özellikle de BM'in dikkatini dağıtmak ve şaşırtmak çabası tezgahlanmaktadır.

Fakat Portekiz sömürgeci yönetimi hiç bir zaman 1961 «reform»larının hedeflerini saklamayı başaramadılar ve başaramıyacaklardır. Bütün yalan dolanlarına karşın Gine'nin içinde bulunduğu anayasal ve hukuksal yapının yaşayan gerçeklerini örtbas edemiyeceklerdir. Bu «reform»ların ta kendileri gösteriyor ki, bu yapı, eskiden olduğu gibi şimdi de, şu etkenlerle belirlenmektedir!

a) Portekiz siyasal anayasası;

b) Denizaşırı organik yasası;

c) Gine'nin yönetim ve Legal yasası, (Legal Statute)

Dahası, Portekiz egemenliğinin organları — Portekiz Devlet Başkanlığı, Portekiz Ulusal Meclisi, Portekiz Hükümeti ve Portekiz mahkemeleri — sömürgenin ekonomik, politik ve toplumsal yaşamında hâlâ son sözü söylemektedirler. Ulusal Meclis, Portekiz Denizaşırı Ülkeler Bakanlığı, hâlâ Gine'ye ilişkin özel yasal yetkilere sahiptir. Bu yönetici organlar, Portekiz Ceza Odası, Denizaşırı Valiler Konferansı, Portekiz Denizaşırı Ekonomik Konferansı ve birtakım teknik kurumların yardımlaşmasıyla çalışır. İlki yasama ve yürütme, ikincisiyse danışmanlık görevlerinde olmak üzere, Eyalet Valisi ve Hükûmet Konseyi sömürgeyi yöneten esas organlardır. Eyalet Valisini atama

sisteminde ya da Hükûmet Konseyi üyelerinin seçiminde bir değişiklik olmamıştır.

Dün olduğu gibi, bugün de, Gine'deki Portekizliler Ortaçağlardan bugünlere kadar köle ticaretini sürdürdükleri ruha bulanmış durumdadırlar. Bu ruh, sömürge fetih savaşlarını yaptıran, bu ülkenin insan ve doğa kaynaklarının yağmalanışını en ince ayrıntısına kadar planlatan ve şimdi, siyasal ve polis-asker baskısını yaratan ruhtur. Ve aynı ruh Gine halkının başında dolanan yeni bir sömürge savaşını da körüklemektedir. Portekiz'in sömürge yasalarını ve yöntemlerini hâlâ belirleyen, Ortaçağların tarihsel gelişiminin ürünü olan bu ruhtur.

İç barış ve güvenlik - baskı

Yasalar ve ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel yaşamın günlük gerçekleri göstermektedir ki Gine halkı, sömürgecilik tarihinin en barbar ve en iyi örgütlenmiş baskısına ve ulusal, kültürel, toplumsal sömürüsüne tanık olmaktadır. Bu baskı ve ekonomik sömürü sistemi, Gine'ye silah zoruyla sokularak kurulmuştur. Gelişimi ve sürekliliği ise, ancak, ordu ve polisçe yürütülen baskıya başvurularak ve, Gine halkının olası bir ayaklanmasına karşı, her biçiminde sistematik bir vahşet uygulanarak mümkün olmaktadır.

Portekiz sömürgeci yöntemince ortaya atılan «iç barış ve güvenlik» Gine halkının nicedir beslediği özgürlük özlemi ve yabancı egemenliğine olan nefretine karşı en ince ayrıntısına kadar uygulanan sistematik bir baskıyla elde edilmiş başarıların meyvasından başka birşey değildir. Bu durum, sömürge sa-

vaşları, fetih çağlarından, bu halkın bugün açmış olduğu ulusal kurtuluş mücadelesine değin uzanır.

Yarım yüzyıldan fazla süren (1870-1936) sömürge savaşları süresince, Teixeira da Mota'nın da itiraf ettiği gibi askeri harekatların yapılmadığı tek bir yıl bile geçmiş değildir. Bu harekatlar «bazan aynı topluluğa tekrar tekrar uygulanırdı.» Yönetim mekanizmasının birleştirilip harekete geçirilmesinden sonraki 1936-1959 arası, şiddete gizlice başvurulan sessiz baskı dönemiydi; örgütsüz, bireysel tepkilerin; yönetim binaları duvarları arasında her türlü cinayetin ve çığlıkların dönemiydi bu. 1959 dan beri, Afrikalıların ulusal bağımsızlığın yolunda attığı büyük adımlar ve Gine halkının, Portekiz sömürgeci boyunduruğundan kurtulmaya kesin kararlılığı karşısında ordu ve polis, kentlerde ve taşrada; özel evlerde olduğu kadar toplumsal yerlerde, yerli nüfusun katliamı olduğu kadar yurtsever mahpusların öldürülmesinde de beliren açık, gizlisiz baskıya dönüş yaptı.

Gine halkının hayatı ve Portekiz efendilerinin kendi deneylerinin ayrıntılı ve somut bir incelenmesi gösteriyor ki, aldıkları bütün baskı tedbirlerine karşın, Portekiz sömürgecileri Gine'de hiç bir zaman bir «iç barış ve güvenlik» yaşamamışlardır. Portekiz sömürge yasalarının en ilginç yanlarından biri de, gizlemek için harcanan onca çabaya karşılık, yalnızca Portekizli efendilerin amaçlarını ve davranışlarını ortaya çıkarmakla kalmayıp, hukuk ve düzeni sağlamak ve varlıklarını barış ve güvenlik içinde sürdürmek için başvurdukları yolları da açıklamalarıdır.

Portekiz sömürgeciliğin yapısı ve örgütlenişi, hem teorik hem pratik alanda, en ufak ayrıntısına kadar ortaya çıkmasına karşın, Portekiz sömürgeciliğinin temel gücü, Afrika halkını sömürmedeki üstün

yeteneği; siyasi örgütlenişinin ne yasal içeriğinde ne de özgün niteliğinde yatmaktadır; Portekiz sömürgeciliğinin asıl gücü; tarihsel koşullar elversin vermesin, herzaman, Afrikalıyı insan olarak görmeyi kesin yadsıyışından köklenen, **baskıcı uygulamalara olan fiziksel ve ahlaksal eğilimindedir.**

Top, keşif çağlarının öteki silahları, **palmatoria,** kamçı, tabanca, modern tabanca, makinalı tüfek, havantopu, napalm bombası dahil her türden bomba ve işkence bu gücün araçlarıdır. O günlerin gemicileri ve denizcileri, paralı askerleri, Kaptan-ı Deryaları, «barış» askerleri, sepoylar(*), **chefs de post**lar valiler, yöneticiler, modern sömürge birlikleri (kara; deniz ve hava güçleri) ve siyasal polis bu gücün ajanlarıdır.

Burası, dünya kamuoyunun pek iyi biidiği Portekiz sömürgeciliğinin cinayetlerini sergileme yeri değildir. Köle avlama günlerinden bugünün katliamlarına değin Gine halkının bu cinayetlerin sürekli kurbanı olduğunu anımsamak yeterlidir.

a) Bir milyondan fazla Afrikalı, köle tüccarları tarafından Gine'den götürülmüştür.

b) Gine'deki onbinlerce Afrikalı sömürge fetih savaşlarında öldürülmüştür;

c) 'Yerli' denilen, pek az Afrikalı **palmatoria**dan ya da kamçıdan kurtulabilmiştir.

d) 3 Ağustos 1959 da elli grevci Afrikalı işçi Pijiguti Rıhtımı'nda (Bissao) katledildi;

e) Aralarında Joao Rasa (sayman), Antonio Teixeira (mühendis) Joao Araujo (çiftçi) nun da bulunduğu önemli sayıda Afrikalı yurtseverin bulunduğu siyasal polis (PIDE)nin işkencelerinde ölmüştür.

(*) İngiliz ordusundaki Hintli askerlere verilen ad — çev.

f) Aralarında, Fernando Fortes (posta işçisi); Epifâmo Amado (eczacı asistan); Inacio Semêdo (çiftçi); Quintino Nozolini (memur); Mamadu Turé (garson); Bernardo Pereira (rahip); Malan Nanque (çiftçi); Eduardo Pinto (mühendis); Domingos Furtado (rahip); Renato Furtado (rahip) nun bulunduğu 300 den fazla yurtsever hâlâ PIDE'nin zindanlarındadırlar.

g) En son, yüzlerce yurtsever Galinhas adasındaki toplama kampına yollanmışlardır.

h) Düzinelerle Afrikalı, isyankâr belledikleri her köyü yakan Portekiz birliklerinin pusularında öldürüldüler.

i) Makinalı tüfeklerin takırtısı, havantoplarının gümbürdeyişi ya da yurtseverleri sonsuz kovalayışlarındaki uçakların gürüldeyişi olmayan hemen hemen tek bir gün geçmemektedir; gerek kırsal gerek kent alanlarında.

Şu anda, yurtsever güçleri ezmek, Gine halkının ulusal kurtuluş yolunu tıkamak ve kendi egemenliklerini sürdürmek için Portekiz sömürgecilerinin ellerinde şunlar bulunmaktadır:

Silahlı kuvvetler

4000 Avrupalı asker
2.500 Afrikalı asker
5 jet savaş uçağı
2 bombardıman uçağı
2 donatımlı **avisos** (hücum botu)
Tank ve napalm bombaları içeren modern savaş malzemesi.

Güvenlik Kuvvetleri

Avrupalı subaylar ve çavuşlarca yönetilen 300 Afrikalı (sepoylar dahil)

Siyasal Polis (PIDE)

Başında bir müfettiş bulunan 10 Avrupalı özel ajan ve 1000 kadar Avrupalı ve Afrikalı istihbarat ajanı

Avrupalı Nüfus

Çoğunluğu PIDE'nin gönüllü ajanları durumunda bulunmaktadır.

Yönetim Yetkilileri

Bunlar sivil politikayı yürüttükleri kadar orduya bilgi sağlamak işini de yüklenmişlerdir; baskıya da kendi çıkarları adına katılırlar.

Yeşil Burun Adaları'ndaki hava üssü, Bissao'daki hava alanı ülke içinde ve Gine'nin adalarında bulunan birçok hava merkezi baskı amaçları için kullanılmaktadır. Lizbon, Gine'den 8 uçuş saatı uzaklıkta olduğundan Portekiz sömürgecileri acele takviye gerektiğinde anayurda koşmak kolaylığına güveniyorlar.

Ulusal kurtuluş güçlendikçe Afrikalı askerlerin sayısı hızla azalırken Avrupalı asker sayısı da sürekli artıyor. Afrikalı askerler yöneticiler tarafından zor kullanılarak askere alınıp kamplara gönderilmektedirler. Avrupalı askerler, Gine'den ayrı, özel bir denizaşırı gücün parçasını oluşturmaktadırlar. Siyasal polisin ajanlarıysa, kendi durumlarını korumak, bir iş bulmak ya da yaşamlarını çıkarmak için kendi halkına ihanet etmeyi kabul eden Afrikalılar arasından seçilmektedir. Avrupalı ajanlarıysa Portekiz'den mevsimlik yollanan tümüyle profesyonel adamlardır. Bazıları Nazi baskı okuluna devam etmişlerdir.

Ülkemize geleceğin getirebilecekleri

Portekiz sömürgecilerinin Angola halkına karşı sürdürdükleri harekette, trajik olduğu kadar grafiklerle de saptanan yöntemler ve canavarlıklarıyla yeni bir savaşın tehditi altında bulunmasına karşın Gine halkı, kendi ülkesinin durumunu ileriye yönetmeye kararlıdır. Portekiz sömürgeciliğine çabuk bir son vererek, özgürlüklerine, Afrikalı anayurtlarının ilerleme tohumlarını ekerek, yabancı boyunduruğa karşı direnme geleneklerine bağlı kalmaya azimlidirler.

Sömürgeci boyunduruğu atmak ve yabancı egemenliğinden kurtulmak Gine halkının her zaman en derin özlemlerinden biri olmuştur. Gine halkı insanlık onuru kırılmış ve yasal bir kişilikten yoksun olarak, Gine'deki Portekiz varlığına duyduğu nefreti ve direnişini ilan etmenin her olanağını kullanmıştır. Gine'li Afrikalılar onurlarını savunmak, özgürlük aşklarını ve yabancı boyunduruğa olan nefretlerini kanıtlamak için, bireysel karşı koyuştan ortak eyleme; vergi ödememekten kitlesel göçlere kadar her türlü yola başvurmuşlardır. Son kırk yılda 50.000 den fazla Gineli, nin komşu topraklara göç ettiğini ve tam bugüne kadar Canhabaque adası ve Oio yöresindeki bazı grupların Portekiz egemenliğine tümüyle teslim olmamış bulunduklarını anımsamak yeterlidir. Portekiz sömürge yasalarına bir göz atmak, bu yasaların korkuyla, Ginelilerin bir direnişlerini bastırmak için tedbirli olmak içgüdüsüyle dokunmuş oldukları bize gösterir.

Gine halkı özgürlüğü ve barışı sevmektedir ve bu acıya, içinde bulunduğu cehalete ve dehşete son vermeyi arzulamaktadır. Ülkesinin haklarını bilen Gine halkı ilerlemeyi ve mutluluğu barış içinde yaşamayı istemektedir. Fakat Portekiz devleti Gine hal-

kının en yasal özlemlerine en şiddetli nefreti göstermiştir. Dahası, bu türden gösterileri, en ağır baskıları uygulamakla yanıtlamıştır.

Ayrıca, Gine'nin kurumsal, yasal, siyasal ve yönetsel durumu — Portekiz sömürgeciliğinin yasaları ve uygulamaları — bu ülkenin halkına hiç bir zaman özlemlerini gerçekleştirmek, hatta «Portekiz yönetimi çatısı altında» yavaş yavaş özgürlük yolunda ilerlemek olanağını bile vermemiştir. Bu nedenle, Gine halkının özgürlük ve ilerleme yolu seçimi hiç bir zaman birden fazla olmamıştır; bu da **ulusal kurtuluş mücadelesidir.** Kendisini engelleyen çok güç koşulların içinde, Gine halkı, sömürgeci çağın çöküşünü önceden gören bilgili ve aydın liderlerinin kılavuzluğunda ayağa kalkmış ve 1953 yılında, derin bir özlem ve cesaretle ulusal kurtuluş mücadelesine dalmıştır.

Hayatlarının günlük gerçekleri ve iç koşullar, Gine halkının, ulusal kurtuluş mücadelesini başlatmak ve Portekiz sömürgeciliğini bir an önce ülkeden temizlemek kararlarına yol açmıştır. Fakat öteki Afrikalı halkların, yabancı yönetimlere karşı elde ettikleri zaferlerin ve insanlığın, özgürlük, insanlık onuru, toplumsal adalet ve uluslararası hukuk dünyasında attığı ileri adımların bu kararın alınmasında ve çelikleşmesinde küçümsenmeyecek bir etkisi vardır. Işte bu nedenle, Gine'nin ulusal kurtuluş için kavgası, Afrika'daki tüm yabancı yönetimin temizlenmesi — sömürgecilik sisteminin son ve kaçınılmaz yenilgisi — için Afrika halklarının verdiği mücadelenin bir parçasıdır; ki bu mücadele çağdaş tarihin en önemli, en belirli özelliklerinden biridir.

1953 te başlamak üzere Gineli Afrikalılar, düzenli bir biçimde ve ortak bir eylemle, ekonomik siyasal,

ahlaksal ve kültürel haklarını ve çıkarlarını, Portekiz yönetiminin adaletsizliğine, ayrımcılığına ve despotizmine karşı savunmak için örgütlenme hazırlığına başladılar. Başta kentlerde olmak üzere, yakın bağlantıları bulunan sözde «yerli» kitlelerin durumuyla ilgilendikleri halde, örgütlenmedeki bu çalışmalarını, hiç değilse görüntüde, o zamanlar **assimilados** ya da **civilizados** denilen Afrikalılara adamak zorunda kaldılar. Bu çabalar, yurtdışında, çoğunlukla Avrupa'da, bulunan ve Ikinci Dünya savaşından bu yana sömürge politikasını ve dünya dengesinin gelişimini yakından izlemiş olan Afrikalıların Gine'ye dönmeleriyle de çakıştı. Bunlar, Portekiz'de, öteki Portekiz sömürgelerinden gelen öğrencilerle «Yeniden Afrikalılaşma» ve ulusal bilinç yolunda ilk adımları atmışlardır.

Bütün bu çalışmalar, denemeler, Afrikalılara bir spor ve eğlence derneğini bile yasaklayan yönetim çevrelerinin direnişi karşısında başarısızlığa uğradı. Özellikle Bissao'da olmak üzere nüfusun «sükûnetini» bozacak yeni bir şeylerin oluşmakta olduğunu sezen yöneticiler, kuşku uyandıran Afrikalıları daha sıkı bir gözetim altında tutmaya karar verdiler. Yine de bu ulusal hareketin, Gineli ve Yeşil Burunlu sivil görevlilerden ve memurlardan oluşan öncüleri, Bissao' daki işçileri gizlice, Gine'nin Ulusal Kurtuluşu için Hareket (MING) adlı örgütte toplamak için harekete geçirdiler.

1956 da, yasal eylemlerin başarısızlığa uğraması ve MING'in güçsüzlüğü sonucu, aynı Afrikalı grup, birçok esnaf ve el işçisiyle birlikte, ulusal kurtuluş mücadelesini yürütecek, siyasal parti niteliğinde gizli bir örgüt oluşturma kararı aldılar. Ve böylece o yılın Eylül ayında, Partido Africano da Indepedencia da

Guiné e Cabo verde (PAIGC) doğdu — bu sömürgelerin halklarının ulusal kurtuluş mücadelesindeki öz örgütü.

PAIGC temel hedeflerini şöyle tanımladı:(*)

a) Gine ve Yeşil Burun adaları'nda hemen ulusal bağımsızlık

b) Portekiz sömürgeciliği tarafından yüzyıllardır ezilen ülkelerin halklarının demokratikleştirilmesi ve ve özgürlüğe kavuşturulması;

c) Gine ve Yeşil Burun halklarının hızla ekonomik ilerlemesi ve kültürel gelişimlerin gerçekleştirilmesi.

Ulusal bağımsızlığı kazanmak için PAIGC, Portekiz sömürgeci yönetimini tamamıyla ülkeden süpürmek mücadelesinde Gineli ve Yeşil Burunlu kitleleri harekete geçirmek, örgütlemek ve yönetmek amacını gerçekleştirmeye koyuldu. Manifestosunda Gine ve Yeşil Burun Adaları'nda «barışı, mutluluğu ve ilerlemeyi getirecek» tüm olanakları yaratacağını bildiren PAIGC «birleşme ve mücadele» için daha küçük bir program hazırladı ve daha geniş çaplı bir programı en genel çizgiler üzerinde saptadı: Gine ve Yeşil Burun adalarının ulusal birleşimi; demokratik ve karşı-sömürgeci rejim; ekonomik bağımsızlık, ekonomiyi kurmak ve üretimi geliştirmek; herkese adalet ve ilerleme; halkın ortaklığında güçlü bir ulusal savunma; ulusun, Afrikanın, insanlık barış ve ilerlemesinin çıkarlarına uygun bağımsız uluslararası politika.

Uluslararası politikaya ilişkin olarak PAIGC, «bütün dünya halklarıyla barışçı işbirliği»nden yana ol-

---

(*) Kitabın sonundaki ekte PAIGC'in programı sunulmaktadır.

duğunu ve BM yasası ve Bandung Konferansı ilkelerine saygılı bulunduğunu ilan etti.

1958 den başlamak üzere, siyasi polisin aktif varlığıyla (1957 den beri) yeniden toparlanmış olan Portekiz baskısının tehlikeleri altında gizli bir askeri örgüt kurmakla kalmadı, fakat siyasi örgütlenmelerin her zaman yasak olduğu ve direnişin beklendiği bir toplumda, PAIGC, Gine ve Yeşil Burun'da özgürlük mücadelesini yaymayı eline aldı ve ilkin çalışmalarını, kentsel alanlardaki emekçi kitleleri ve memurlara yönelterek ve kendini bu alanda sınırlayarak başlattı. Bu gelişim, Afrika halklarının tarihsel gelişimine yeni ufuklar açan Gine Cumhuriyeti'nin ilânıyle 1958 den sonra iyice hızlandı.

Pijiguiti Rıhtımındaki katliamla bastırılan Temmuz - Ağustos (1959) grevleri, o güne kadar izlediğimiz yolun yanlış olduğunu gösterdi. Kentsel merkezlerin sömürgeciliğin kaleleri olduğu ve kitle gösterilerinin yalnız etkisiz olmakla kalmayıp sömürgeciliğin baskıcı ve yıkıcı harekatlarına kolay hedef oldukları da anlaşıldı.

Eylül 1959 da Bissao'da gizlice toplanarak PAIGC aşağıdaki planı kabullendi.

a) Örgütü kentsel merkezlerde güçlendirmek fakat bunu gizli yapmak ve kitle gösterilerinden kaçınmak.

b) Ulusal kurtuluş mücadelesinin baş gücü olduğu deneyle saptanan kırsal kitleleri acil olarak harekete geçirip örgütlemek.

c) Her ırksal gruptan, her kökten ve her toplumsal kesimden Afrikalıyı Parti çevresinde toplamak.

d) Gerek yurtiçi gerekse yurt dışında elden geldiğince çok sayıda kişiyi siyasi liderlik, mücadeleyi denetleme ve geliştirme alanında yetiştirmek.

e) Öteki Portekiz sömürgelerinin yurtsever örgütleriyle, özellikle bağımsız ülkelerle, dünyanın bütün ilerici ve demokratik güçleriyle işbirliğini güçlendirmek. Uluslararası düzeyde etkili bir eylem oluşturmak.

f) Yurt dışındaki, özellikle Gine ve Yeşil Burun Adaları'na komşu ülkelerde yerleşmiş göçmenler arasındaki yurtsever hareketleri kendi halklarının geleceği ve özgürlüğü yolunda denetlemek ve cesaretlendirmek.

g) Örgütü sürekli güçlendirmek ve geliştirmek; artan sayıda gizli kadroları eğitmek ve mücadeleyi başarıyla sürdürmek için gerekli olanakları yaratmak ve elde etmeye çalışmak. En iyi olanı ummak fakat en kötüye hazır olmak.

h) Her düzeyde teknik personel eğitmek ve olanakların elverdiği oranda Gine ve Yeşil Burun Adaları'nda hızlı ekonomik ilerlemenin temel çalışmasını ve yollarını planlamak.

Bazı liderlerinin güvenliğini sağlamak ve yurtdışında mücadeleyi oluşturmak için, Parti, genel sekreterliğini Conakry'ye taşımaya karar verdi. Bunu yapabilmesini Gine Cumhuriyetinin Demokratik Partisi'ne borçludur.

Sömürgeci güçlerin, ülkenin hâlâ etkisi altında olduğu, baskı kampanyasına hemen girişmelerine karşın, (PIDE'nin ilk yurtsever tutuklamaları Nisan 1960 da başladı) ve sömürgeci ordu ve donatımı çok güçlendirildiği halde, iki yılı az aşan bir süre içinde PAIGC planı uygulamayı ve yönettiği mücadelenin sürekli başarılığını garantilemiş oldu. İmdi:

a) Daha aktif bir aşamaya girmiş bulunan mücadelenin çıkarı emrinde, kent alanlarında parti daha güçlüdür ve gizlidir. Bu en son, Bissao'da on se-

kiz ay gizli yaşamış Parti başkanı Rafael Barbarosa' nın tutuklanması sırasında kanıtlanmıştır. Partinin disiplini ve örgütlenişi öyleydi ki başkaldıran kitlelere sahip çıkmayı ve böylece sömürgeci güçlerin planladığı katliamları önlemeyi başardı.(*)

b) Köylü kitleleri, yurt çapında harekete geçirilmiş ve örgütlenmiştir. Bugün kentsel alanların işçileri ve memurlarıyla birlikte, en değerli liderlerinden pek çoğunu kazandırdıkları Partinin temel gücünü oluşturmaktadırlar.

c) Yurt içinde, tüm ırksal gruplar, tüm toplumsal yapı, her kökenden Afrikalı, kadın ve erkek, genç ve yaşlı, Partinin çevresinde çelikleşmiş bir birlik içindedirler. Bu durum, ülkede başka herhangi bir örgütün yokluğundan, halkın bütün olarak Parti'nin komutlarına uymasından ve hatta liderlik içinde her toplumsal kattan, her inançtan, ırksal gruptan, kadın ve erkeklerin karmaşmış varlığından ileri gelmektedir.

d) Çoğunluğu genç insanlardan oluşan yüzlerce kadro (politikadaki, sendikal hareket ve mücadelenin yoğunlaştırılmasındaki kadrolar) eğitimini Partide edindiler ve şimdi halk kitlelerinin harekete geçirilmesi, örgütlenmesi ve eğitilmesinde ulusal, ekonomik, toplumsal , kültürel yeniden kurulmasında en ön saflardadırlar.

e) Öteki Portekiz sömürgelerindeki yurtsever örgütlerle işbirliği güçlendirildi ve örgütlendi. Tunus'ta 1960 Aralığında Angola'nın kurtuluşu için Halk Hareketi (MPLA) tarafından kurulan Portekiz sömürgelerinin Ulusal Bağımsızlığı için Afrika Devrimci Cep-

---

(*)Rafael Barbarosa, sekiz yıla yakın bir süre yargılanmadan hapiste tutulduktan sonra 1969 Ağustosunda Portekiz yetkililerince serbest bırakıldı.

hesi (FRAIN) ve PAIGC, bu örgütler; Mozambik, Sao Tomé ve Goa'nın örgütleriyle birlikte Portekiz Sömürgeleri Yurtsever Örgütler Konferansı (CONCP)nı oluşturdular (Kazablanka'da Rabat'taki genel sekreterlik bölgelerinde; Nisan 1961 de). CONCP'nin temel işlevi Portekiz sömürgelerindeki halklarının mücadelelerinin bağlantısını sağlamak ve birliği, dayanışmayı ve işbirliğini güvence altına almaktır.

Afrika ve Asya Afrika düzeyinde PAIGC, bağımsız ülkelerin partileri ve hükümetleriyle; henüz bağımlı ülkelerin yurtsever örgütleriyle verimli ilişkiler kurmuştur. Afrika Halkları Konferansı'nın ve Asya - Afrika Halkları dayanışması Konseyi'nin aktif bir üyesi olarak PAIGC, sömürge ülkelerinin kurtuluşuyla ilgili tüm uluslararası toplantılara katılmıştır. Aynı şekilde, pek çok ülkeyi dolaşmış ve özellikle Gine Cumhuriyeti'nin, Gana'nın Senegal ve Mali'nin ve Morokko Krallığının doğal desteğini aldığı kadar Asya ülkelerinin de aktif dayanışmasını kazanmıştır.

Uluslararası düzeyde, Parti Genel Sekreteri'nin, Portekiz sömürgeciliğinin cinayetlerini dünya kamuoyuna açıklamasından sonra (Portekiz sömürgelerinden bir Afrikalı tarafından ilk kez yapılan bir şey), Portekiz egemenliğindeki halkların gerçek durumları hakkında bilgi edinmek ve onların kurtuluşlarına yardım ve destek sağlamak amacıyla sıkı ve sürekli bir hareket başlatılmıştır. Böylece, PAIGC, özgürlüğü seven halkların ve hükümetlerin, ayrıca demokratik ve ilerici örgütlerin salt sempatisini değil, çoğunlukla siyasal olan, aktif desteğini de kazanmıştır.

Birleşmiş Milletler'de PAIGC, her zaman halkının ulusal kurtuluş ve özgürlük özlemlerini ve Kuruluşa olan güvenini dile getirmiştir. PAIGC başka dökümanların yanısıra BM Genel Kurul'unun onal-

tıncı oturumuna (26 Eylül 1961), eyleminin hareket ettiricisi olan barış ve özgürlük arzusunu vurgulayarak, Portekiz yönetiminin barışçı yollardan ülkeden arındırılması yolunda alınabilecek tedbirler konusunda önerilerini bir muhtırayla bildirdi.

Ayrıca, yürüttüğü mücadelenin, Portekiz halkına ya da onun gerçek çıkarlarına karşı olmadığı temel ilkesiyle, PAIGC Portekiz'in demokratik unsurlarıyla, yalnızca Portekiz'in sömürgeci - faşist yönetimine karşı mücadeleyi organik olarak güçlendirmek için değil aynı zamanda Gine ve Yeşil Burun Adaları halklarıyla Portekiz halkı arasında, bağımsızlık, hak ve görevlerin karşılıklı kabulü temeli üzerinde bir işbirliği açısından da ilişkiler kurmuş ve geliştirmiştir.

f) PAIGC tarafından gerek yurt içinde gerekse yerel olarak yapılan öneriler ve çağrıları, Gine ve Yeşil Burun Adalarından gidip komşu ülkelere yerleşen göçmenler arasındaki kurtuluş «hareketleri» izledi. Gine Cumhuriyeti'nde, PAIGC Genel Sekreterliği nin yardımıyla kurulmuş olan Gine'nin ve Yeşil Burun Adaları'nın Kurtuluş Hareketi (MLGCV, Conakry) halklarının kurtuluşuyla gerçekten ilgilenen göçmenleri içinde toplamaktadır ve bu göçmenler genel sekreterlikle yakın işbirliği içinde çalışmaktadırlar.

PAIGC'ın 1961 Nisanında yaptığı bir birleşme çağrısından sonra, 1961 Temmuzunda Dakar'da Gine ve Yeşil Burun Adaları Yurtsever Örgütleri Konferansı toplandı. Konferans Parti başkanı tarafından yönetildi ve birçok resmi kuruluş tanıtıldı. PAIGC'ın bir önerisi ardından konferans aldığı bir seri kararla — bunlardan özellikle Partiyi (yurt içindeki örgütü) ve yurt dışı eylemleri (Senegal ve Gine Cumhuriyeti'ndeki) içeren Gine ve Yeşil Burun Adaları Kurtuluş Cephesi'ni (FUL) oluşturan kararıyla — Portekiz sö-

mürgeciliğine karşı birleşik eylem görevini yerine getirmiştir. (FUL programının I ve II. bölümleri)

Senegal'deki «hareketler», dargörüşlülük ve parti-içi çelişkilerden ve çekişmelerden ötürü durduğundan, grupçuklara bölünen örgütlerini sürdürmekte ve tanımayı reddettikleri Dakar Konferansı'nda alınan FUL'a ilişkin kararlara ve bağlı komutlara saygı göstermekte başarılı olamadılar. Bu hareketler, katılmak için başvurdukları kurtuluş mücadelesiyle böylece bir işbirliği kuramadılar ve dahası bazıları bu mücadeleyi engelleyici, hatta Senegal Cumhuriyeti'nin çıkarlarına da ters düşen olumsuz tutumlar benimsediler (bunlar arasında Senegal Hükümeti tarafından anında engellenen bu ülkenin topraklarından yöneltilen saldırıları örnek olarak verebiliriz).

Şu anda Gine ve Yeşil Burunlu olup Senegal'de yaşıyan göçmenlerden geniş destek alan PAIGC, Gine Cumhuriyeti'ndekiler dahil, halklarının kurtuluşu gerçek kaygıları olan göçmenlerin, ülke içinde kavgayı yürütenlerle etkin bir işbirliği olduğunu ortaya serecek her olanağı kullanmaktadır. Bu başarıda Senegal halkının ve hükümetinin kardeşçe yakınlığının yeri vardır.

Örgütlenişini sürekli olarak güçlendirip yaygınlaştıran Parti bugün tüm yurdu kaplamıştır. Üyeleri, özellikle kavgaya tümüyle adanmış olan halk kitleleri arasında sürekli olarak çoğalmaktadır. Dahası Parti Portekiz yönetiminin Gine halkının özlemlerini sistematik olarak görmezden gelmesine karşılık kavgayı zafere götürücü hiçbir yolu savsamamaktadır. Bu çabaları harcarken kurtuluşun halkın kendi işi olması ve bu amaca halkın en başta kendi kaynaklarına dayanarak ulaşması gerektiği likesiyle hareket etmiştir.

Portekiz sömürgecileriyle arasındaki çelişkinin barışçı yoldan çözümünü araştıran PAIGC Portekiz hükümetine Gine ve Yeşil Burun Adaları halklarının kendi kaderini tayin ve ulusal bağımsızlık haklarını kabule zorlayan belli adımlar atmıştır ve bunu yaparak, Portekiz halkıyla kendileri arasında işbirliği olanaklarını da çoğaltmıştır. Aynı zamanda dünya barış ve güvenliğinin çıkarlarını da koruyucu bu girişimler, Portekiz hükümetine bir «muhtıranın» (1 Aralık 1960) ve «açık mektubun» (13 Ekim 1961) gönderilişini de içerir. Bu yolla Portekiz yönetiminin Gine ve Yeşil Burun Adaları'ndan barışçı yoldan çekilmesi için özel önerilerde bulunulmuştur.

Fakat Portekiz hükümeti bu çabaları görmezden gelmiştir; tek yanıtı sömürgeci birlikleri güçlendirmek ve baskısını arttırmak olmuştur.

Bu hükümetin gerici tutumuyla ve özellikle BM kararlarına ve 15. oturumunda saptanan ilkelerine açık nefretiyle yüzyüze kalan PAIGC, halkın isteğine uyarak ve bir sömürgeci katliam savaşı içine sokulan Angola halkına eylemli destek vermek zorunluğunu görerek, Pijiguiti katliamının yıldönümünde, 3 Ağustos 1961 de kurtuluş kavgasının salt politik aşamasının kapanıp doğrudan eylem döneminin başladığını ilan etti.

Bu kavganın özel koşullarına ve gelişim planlarına bağlı olarak, doğrudan eylem, Gine'deki sömürgecilik yağmasının temel merkezlerine sabotajlarla sınırlandı. Bu karar Gine'nin bütün bölgelerinde uygulandı ve uygulanmaktadır. Bu eylemler sömürgeci yağmayı engellemek ve dağıtmak alanında başarılı olmuştur.

Gine halkının barışçı tutumunun sözcülüğünü yapan PAIGC, Portekiz hükümetiyle Gine halkı ara-

sındaki çelişkinin barışçı yoldan çözümlenmesini her zaman arzulamış ve arzulamaktadır. Fakat böyle bir çözüm uzun zaman almamalıdır; çünkü Portekiz sömürgeci cinayetleri ve intikamlarına başkaldırmış olan Gine halkı harekete geçmiş, örgütlenmiş ve sömürgeci boyunduruğu silkelemeye hazırlıklı olarak, yabancı yönetime son vermek için her türlü fedakârlığa kararlıdır. Ve bunu yapacak güçtedir de.

Eğer Birleşmiş Milletler ve, uluslararası yasalara saygı göstermesini sağlayacak yönde gerçekten etkin olabilecek güçler, Portekiz hükümetini, gerici ve vahşi tutumunu terk etmeye zorlayamazlarsa, Gine halkını hiç bir güç, Portekiz yönetiminin üslerini ve ajanlarını bir kerede ve son olarak ülkeden temizlemesini engelleyemeyecektir. Böyle bir durumda Portekiz hükümetinin kendisi, Gine'de oluşacak her şeyin tek sorumlusu olacaktır.

Bağımsızlığı pekiştirmek ve ilerlemeyi kesinleştirmek amacıyla PAIGC, kadroların eğitilmesi için, yönetim, üretim, sağlık, turizm, v.b. alanlarında çok geniş kapsamlı bir program düzenlemektedir. Bu program koşulların elverdiği oranda uygulanmaktadır. Kurtuluşun hemen ardından çalışmaya koyulacak Afrikalı personel bulunması için geniş bir kadronun eğitimini hızlandırmak yolunda eldeki tüm olanakları kullanmaktadır.

Bunlar Gine halkının açtığı ulusal kurtuluş kavgasının gelişiminin bazı özel yanlarından birkaçıdır. Mücadelenin vardığı bu günkü yer temel olarak; aktif üyelerinin çoğunun, liderlerinin, karargâhlarının, ülke içinde bulunduğu Partinin eylemleriyle belirlenmiştir.

Buna bağlı olarak ulusal kurtuluş, Gine'nin gelişiminin tek yoludur. Başka bir deyimle ilerlemesi

için gerekli ve zorunlu yol Ginelilerin özlemleri ve katı gerçek açısından **ulusal kurtuluştur.**

Hâlâ tam bir gelişme seyri içinde olmasına karşın, Gine halkının kurtuluş kavgasının her zaman zafer sayılabilecek sonuçları olmuştur.

Örneğin, temel insansal işlevleri — siyasi düşünce ve eylemyerine getirmeleri yasak olan Afrikalı kitlelerin politik uyanıklığını artırmıştır.

Afrikalıların ayrım gözetmeden birleşme duygusunu yerleştirmiştir ve bunu her gün daha geniş ölçülerde yapmaktadır. Bu bağlantı içinde iki olgu özellikle kayda değer. Birincisi mücadele, sömürgecilerin titizlikle körüklediği Gine'deki bazı ırksal gruplar arasındaki ayrılıkları silmiştir. Bu gruplar şimdi ulusal, kurtuluş ve ilerleme yolunda birleşmişlerdir. ikincisi, kavga Portekiz sömürgecilerinin Gine halkının karşı durulmaz özgürlük özlemine «karşı koymakta» güvendikleri en önemli silahı ellerinden almıştır: sömürgecilerce özellikle kamu görevlerinde kayırılan Yeşil Burunlu azınlıkla yerli çoğunluktaki **asimilados'** lar arasındaki çelişki. Bu gün Gine halkı ve Yeşil Burun halkı gerek hapisane duvarları ardında, gerekse fundalıklarda aynı düşünceyi paylaşıp ulusal kurtuluş ve ilerleme davasında ortak hareket ederek sürekli olarak birliklerini pekiştirmektedirler.

Ulusal kurtuluş mücadelesi, bütün ırksal grupların, bütün dinsel toplulukların, bütün kadınların ve erkeklerin özgür ve adaletli bir yurt için, ulusal bilinçlerini geliştirmiş ve sürekli olarak güçlendirmektedir.

Sömürgeci sistemin doğurduğu karmaşıklıkları yavaş yavaş altederek, sömürgeciliğin ürünü olan «kenar insancıkların» Afrikalı kişiliklerini yeniden kazanmalarını sağlamıştır.

Kavga, Afrikalı bir halk olarak Gine'lilere dünya çapında kişilik, prestij ve dünya halklarının dostluğunu kazandırmıştır. Halkının Gine halkıyla tarih ve kan bağlarıyla birleştiği Yeşil Burun Adaları, kurtuluş mücadelesinin gelişimini güçle etkilemiş ve etkilemektedir.

Öteki Portekiz sömürgelerindeki kurtuluş kavgaları hazırlıklarını cesaretlendirmiş; Angola halkına, mücadelesinde, Portekiz birliklerinin bir bölümünü üzerine çekerek somut destek sağlamıştır ve genellikle Afrika'nın yabancı yönetimden kurtulma davasına hizmet etmiştir.

Bu sonuçlara ek olarak Gine halkının kavgasının, Portekiz sömürgecilerinin kendi davranışları üzerinde belirgin etkileri oldu. Örneğin, başka ulusları ezen bir ülke olarak Portekiz'in ekonomisinde gedikler açtı. Çünkü Portekiz, baskıcı politikasını sürdürmek için, daha fazla, daha fazla para harcamak durumundadır ve ezdiği ülkelerden de gittikçe güçlenen inatçı bir direnişle karşılaşmaktadır.

Kavga, iyice artan güvensizlik ortamında ailelerini ve çocuklarının çoğunu Portekiz'e gönderen sömürgecilerin morallerini ve maddi yaşantılarını sarstı.

Sömürgeci yetkililer eskiden çok güvendikleri bazı Afrikalılara daha fazla rüşvet vermek zorunda kaldılar, çünkü bu Afrikalılar yabancı birliklere olan güvenlerini yitirmişlerdi.

Tarihte ilk kez Portekizliler Afrikalıları sorumlu yerlere getirmek zorunda kaldılar; Gine'deki resmi delege dahil.

Mücadele, sömürge ticaret geliri ve sermaye yatırımlarında bir düşüşe ve, son üç yıldaki sömürge ticaret ekonomisi dengesizliğini yoğunlaştırarak, Portekiz ekonomisinde de bir sarsıntıya yol açtı.

Gine'deki Avrupalılar ve özellikle ordudan kaçışın çoğaldığı Portekiz ordusu içinde düşünce ayrılıklarını kışkırttı ve derinleştirdi.

Yönetim çevrelerini, bazı baskı yöntemlerini, örneğin vergi toplanmasına ilişkin olanları bırakmaya zorladı ve salt teoride de kalsa **Estatuto dos Indigenas'**ın (Yerli Yasası) iptalinin ve 1961 «reform» ilânının, BM'nin sömürgeleri bırakma kararıyla birlikte ikinci nedeni oldu.

Bağımsızlığa varış

Gine halkı kendi kaderini tayin ve ulusal bağımsızlık hakkı için savaşmaktadır. Yalnızca kendilerini ilgilendiren işlerine karışan bir dış etken olmaksızın geleceklerini kendileri kurmak istiyorlar. Yeni ve bağımsız bir Afrika'da özgür ve egemen bir ulus olmak için sömürgeci boyunduruğu silkip atmak istiyorlar.

Gine halkı çok iyi bilmektedir ki, kendi kaderlerini tayin haklarını hemen kazanmaları, Portekiz sömürgeciliğinin bir an önce temizlenmesi ve ulusal bağımsızlıklarını elde etmeleri salt kendi isteklerine bağlı değildir. Öyle olsaydı Gine çoktan bağımsız bir ülke olurdu ve halkının durumu bugün uluslararası bir sorun olmazdı.

Gine halkı kendi kaderini tayin, sömürgeciliğin temizlenmesi ve ulusal bağımsızlık haklarına saygı konusunda ülkesinde uluslararası hukukun kurulabilmesini şu önkoşullara bağlamaktadır:

a) Sömürgeci boyunduruktan kurtulma konusundaki kendi özlemleri ve kararlılıkları; bu amaca ulaşmak için gerekli olanakların, insansal ve maddesel kaynakların elinde bulunması;

b) Sorunun içindeki öteki taraf olarak Portekiz hükümetinin tutumu ve moral, politik ve yasal durumu;

c) Uluslararası politika; yani her iki ülkenin olumlu ya da olumsuz, bireysel ya da uluslararası kurulların üyeleri olarak, davranışlarının ve hatta BM'in de tutumunun, iç ve dış etkenlerle belirlenmesi;

d) Yukardaki etkenlerin içinde bulunduğu sürekli devinimdeki çelişkilerin tanımlanması, geliştirilmesi ve gerek barışçı gerekse barışçı olmayan yollarla belirginleştirilmesi.

Birleşmiş Milletler'e ilişkin yanıyla bu halkın ulusal bağımsızlık sorunu iki alternatifle özetlenebilir: I — Dünyanın demokratik güçlerince doğrudan desteklenen BM'in, Portekiz hükümetini BM Yasası'na ve sömürgeleri-bırakma kararnamesine saygı göstermeye, uluslararası yasallığa uyarlı bir biçimde varlığını sürdürmeye, uygarlığa karşıt durumundan sıyrılmaya ve insanlığa karşı suç işlemekten vaz geçmeye zorlayacak etkin tedbirleri planlamakta ve uygulamakta başarılı olması, ya da; II — Destek, yöntem ve pratik tedbirlerin olmaması nedeniyle, bu etkenlerin bazılarının ya da tümünün birden yokluğu sonucu BM'in Portekiz hükümetini inatçı ve anlamsız tutumundan vaz geçirememesi.

Birinci durumda — ki bu Portekiz hükümetinin BM'e borçlu olduğu saygının etkili bir yansıması olurdu — biz Portekiz sömürgeci yönetiminin barışçı yoldan tasviyesinin görüşmelerle sağlanması görüşünü öne sürecektik. Yasal temsilcileri tarafından yansıtılan Gine halkının tutumu elbette böyle bir görüşe uygundur. Bu, yalnızca BM'in prestijini arttırmakla kalmayacak (çünkü sömürgeleri-bırakma kararının gerçekten uygulanabilirliliğini kanıtlayacaktı) fa-

kat aynı zamanda Gine halkının haklarını inatla savunurken bu ülkede Portekiz çıkarlarını da göz önünde tutma olanağı doğacaktı. Böylece eldeki sorunun somut çözümünde BM'in yardımını ve ortaklığını incelemek ve tanımlamak için bir fırsat olacaktı.

Ikinci durumdaysa, barışçı görüşmeler yolu; Portekiz'in bu görüşü, BM aracılığı olmadan reddetmesinden daha da anlamsız bir duruma düşecekti. Birleşmiş Milletlerin prestiji zedelenecekti; sömürgeleri-bırakma kararnamesi, uluslararası hukukta akademik bir uygulama olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktı ve Gine halkı Portekiz yönetiminin kendisine ve insanlığa karşı işlediği suçlara son vermek için elindeki tüm güçleri seferber edecekti.

Öyleyse, BM'in, Gine halkı ve Portekiz hükümeti arasındaki tartışmanın barışçı çözümüne katılması olanağının yalnızca ulusal bağımsızlığı için savaşan bu halka bağlı olmadığını, fakat barışçı ya da değil, bu uluslararası Örgütle Portekiz devleti arasındaki ilişkilerin yapısı ve dinamiğine dayandığını söylemek yanlış olmaz sanırım. Öyleyse, Gine halkının bağımsızlığa varmasını güvence altına alacak gerekli tedbirlerin alınması — hiç değilse kısa dönemde — Gine halkının elinde değildir; fakat en başta, uluslararası hukukun bekçisi ve elçisi olarak; bu tedbirlerin belirlenebileceği toplantılarına Portekiz hükümetinin boyun eğmesini sağlayabilecek tek kuruluş olarak Birleşmiş Milletler'e bağlıdır.

Gine halkı, Birleşmiş Milletler'e olan güvenini tekrarlayarak, Örgütün, bir an önce, Portekiz hükümetinin uluslararası hukuka saygı göstermesini ve Gine'de sömürgeciliğin tasfiyesine ilişkin olarak üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesini sağlayacağını umar.

BIRLEŞMIŞ MILLETLER IÇIN ADSIZ ASKERLER

12 Aralık 1962 de, BM Genel Kurul'u dördüncü oturumuna bildiriden parçalar.

Birleşmiş Milletler'in sömürgeleri-bırakma kararnamesi mücadelemiz için yeni bir durum yaratmıştır. Bu kararnameyle, tümden ve hemen tasfiyesi istenen Lanetlenmiş **sömürge sistemi** şimdi artık uluslararası bir suç olmuştur. Biz, böylece, ülkemizdeki sömürgeci boyunduruğun temizlenmesini istemekte ve bunu yapmak için her türlü yola başvurmakta yasal bir haklılık kazanmış bulunuyoruz. Fakat bu yalnızca bizim meselemiz değildir. Bu kararname temeli üzerinde BM ve karşı-sömürgeci devletler ve örgütler — dünya barışının tüm güçleri — Portekiz devletine karşı somut tavır alabilir ve almalıdır. Yasadışı ve uygarlığın çıkarlarına karşıt olarak, Portekiz devleti hem bizim ülkemizde hem de öteki Afrika ülkelerinde «sömürgecilik suçunu» işlemeye devam etmektedir — dünya barışını ve güvenliğini tehdit ederek.

İnanıyoruz ki Portekiz yönetimi, uluslararası bir suçu cezasını çekmeden sürdüremez. Yine inanıyoruz ki, Birleşmiş Milletler, kararlarına saygıyla uyulmasını sağlayacak ve ülkelerimizde barışın ve uygarlığın çıkarlarını savunacak olanaklara sahiptir.

Biz burada, BM'in, ülkelerimizi sömürgeci boyunduruktan kurtarmak için birlikler yollamasını istemek için bulunmuyoruz. Belki bunu isteyebilirdik fakat gerek görmüyoruz, çünkü kendi ülkemizi kurtarabileceğimize güvenimiz tamdır. Bir tek hak istiyoruz: BM'in, ülkelerimizin sömürgeci boyunduruktan kurtulmasını çabuklaştıracak ve böylece uzun bir mücadelenin yol açabileceği insansal ve maddesel kayıpları önleyecek, somut desteği ve işbirliği.

Mücadelemiz ulusal niteliğini aşmış uluslararası bir düzeye ulaşmıştır. Ülkemizdeki mücadele, acı ve yoksulluğa karşı ilerlemenin, baskıya karşı özgürlüğün mücadelesidir. Bu mücadelenin kurbanlarının halkımız çocuklarından başkası olmadığı bir gerçektir. Yine gerçektir ki, işkencede ya da Portekiz sömürgeci makinalı tüfeklerinin ateşi altında ölen yoldaşlarımız, hepimizin; barışı ve özgürlüğü seven, ilerleyiş ve mutluluk içinde bir hayatı özleyen bütün insanların kalplerinde ve kafalarında taşıdığı umutlar ve inançlarla tanımlamaktadırlar kendilerini.

Biz yalnızca, özgürlük ve ulusal bağımsızlık özlemlerimizi gerçekleştirmek için savaşmıyoruz. Birleşmiş Milletler Yasasına saygı duyulması için de savaşıyoruz ve en son zafere kadar savaşmaya devam edeceğiz. Ülkemizin hapisaneleri, kentleri ve köylerinde sürmekte olan savaş; halklar üzerinden sömürgeci boyunduruğun kalkmasını isteyen BM ile halkımızın yasal haklarına karşıt bir sistemi sürdür-

mek isteyen Portekiz silahlı kuvvetleri arasında yapılmaktadır.

Oldukça güç koşullar altında Portekiz sömürgeciliğine bu savaşı açan bizler aslında kimleriz?

Elizabethville'de ya da Kongo'da, Etopyalı, Hintli ya da herhangi bir ulustan bir asker düşmanın ateşi altında öldüğünde, o, Birleşmiş Milletler davası yolunda hayatını veren bir başka kurbandır. Haklı bir düşünce uğrunda ölmektedir, çünkü, BM'in Kongo'ya ilişkin kararlarının, hakkı olan bağımsızlığı kazanmış Kongo halkının birliğini, barışını ve ilerlemesini sağlıyacak kararlar olduğuna inanmaktadır.

Aldığı kararlara saygı duyulmasını sağlamak için BM, askerler, pilotlar, yöneticiler, teknisyenler, her türden uzmanlar yetiştirmiştir ve hergün olağanüstü oranda paralar ödemektedir.

Bizim ülkemizde bir yoldaş, polis işkencesi altında öldüğünde, hapisanede katledildiğinde, canlı canlı yakıldığında ya da Portekiz kurşunları altında düştüğünde, hayatını hangi dava uğruna veriyor?

Halkımızın sömürgeci boyunduruktan kurtulması için veriyor; yani, BM için. Bizler ülkelerimizin kurtuluşu için savaşır ve ölürken BM'in kendi Yasasında, kararnamelerinde ve özellikle sömürgeleri bırakma kararında tanımladığı uluslararası hukukun yaşayan anlamında var olan düşünce için ölüyoruz.

Bizim için Kongo'da ölen bir Hintli asker, bir İtalyan pilot ya da İsviçreli bir yöneticiyle, Gine ya da Yeşil Burun Adaları'nda ölen bir yoldaşımız arasındaki tek fark, kendi ülkemizde aynı düşünce için hareket etmemizle **BM için isimsiz askerler** olmamızdır.

Portekiz sömürgecilerinin kurbanı olan yoldaşlarımızın BM taburlarında adları yoktur. BM tarafın-

dan bize ne ödeme yapılmıştır ne de askeri donatım gönderilmiştir, ne de biz, mücadelemizin sürekli artan harcamalarını karşılamak için BM'e bir alacak bütçesi belirledik. Fakat açmak zorunda kaldığımız bu düzensiz savaşta yine de BM'in hizmetindeyiz — onun prestijini ve bütün devletlerin uluslararası bir nitelikte olan kararlarına borçlandıkları saygıyı savunarak.

ULUSAL KURTULUŞ VE BARIŞ, BLOKSUZLUĞUN TEMEL TAŞLARI

Bloksuz Ülkeler Devlet ve Hükümet Başkanları 2. Konferansı, Kahire, 1964

Birkaç gündür, bu genel toplantıda yapılan konuşmaları büyük bir dikkatle dinlemekteyiz. Bu konuşmalar bize gururlu olma nedenleri ve kurtuluş mücadelemizde cesaret vermiştir.

Konuşmalarınızda emperyalizmi oybirliğiyle kınadınız ve her türlü yabancı egemenliği insanlığın üstüne çöken gerilimler, acılar ve tehlikelerden sorumlu tuttunuz. Savaşa, yabancı askeri üslere ve ideolojiler, uluslar, devletler arasındaki çelişkilerin şiddetle çözümlenmesine olan nefretinizi belirttiniz. Barış içinde bir arada yaşama, gerek ve yapıcı uluslararası işbirliği ve insan tarafından yaratılmış bu dünyanın zenginliklerinin ortak paylaşılmasını güçle savundunuz. O denli zekice ve önyargısız bir tartışmayla, nükleer denemeler ve silahları lanetledi-

niz ve genel — tümden silahsızlanmanın, insan türünün ve hatta bu gezegenin varlığının güvencesi olduğunu kanıtladınız. İnsanlığa hizmet haklı ve örnek esininizle, BM yasasının ilkelerini desteklediğinizi de belirttiniz. Böylece bu Örgütün hemen kurtuluşu için etkin bir biçimde çaba harcayacağınızı da gösterdiniz. Şu anda, elleri bağlı koca bir dev olan bu Örgüt, yapısı yenilenmiş, kurumları demokratikleştirilmiş ve yüzmilyonlarca insanın sesini barındıracak gürlükte sesiyle ortaya çıkabildiği zaman, insanoğlunun, özgürlük, kardeşlik, ilerleme ve mutluluğu onurlu davalarına geniş çaplı hizmetler sunabilecektir.

Fakat siz bundan da fazlasını yaptınız. Halklarınızın, bizim kurtuluş savaşımıza eylemli destek olma duygularını ileterek, özgürlüğün savaşçıları olduğumuzu çarpıcı bir şekilde kanıtladınız. Sizler — bizim kardeş savaşçılarımız — ülkelerimizdeki sömürgeci boyunduruğun temizlenmesini zorlayıcı bütün yolları kullanmamıza olanak tanıyan, tarihin size ayırdığı onurlu yeri tutmaktasınız.

Halkların ulusal kurtuluş ve kendi alınyazılarını belirleme — bloksuzluğun temel taşları — haklarına olan somut desteğinizin çatısı altında, siz ayrıca, doğrudan ya da dolaylı olarak, kahraman ve sosyalist Küba'nın ve Güney Vietnam'ın halkarına; Kıbrıs'ın, ve yabancı müdahalenin yüzsüz darbesiyle acıklı bir bağlantısı olan Kongo'nun yorulmaz ve muzaffer savaşçılarına; Kanları akıtılmış Filistinlilere ve, çoğu unutulan ve delegesinin bize gösterdiği gibi, emperyalizmin ve sömürgeciliğin çifte boyunduruğu altında inleyen ve karşılarına dikilen büyük güce karşın ulusun bağımsızlıkları için savaşan

iki milyondan fazla insanıyla Porto Rico'ya, bu adacığa da kardeşçe dayanışmanızı sundunuz.

Sayın Başkan, sayın delegeler, Kahire Üniversitesi'nin duvarları insancıllığa adanışın dersleri olan konuşmalarınızın yankılarını barındıracaktır. Ve yarın, insanlığın mutluluğu için yapılan çalışmaların araştırmasını yapanlar, içinde bulunduğumuz bu yılda (1964) BM'e zorlanan sınırlamalara karşın, hiç bir öcünün **özgür olma** özgürlüğünü ve ilkelere bağlılığını elinden alamıyacağı Bloksuz Ülkeler Konferansı'nın, zamanımızın en önemli, ya da hiç değilse en etkin uluslararası örgütü olup olmadığını kendilerine pekâlâ soracaklardır.

Sayın Başkan, halklarımızın siyasal ve silahlı kurtuluş savaşına dönmeden önce bu yüksek uluslararası toplantının pratik değerine olan aktif güvenimizi tekrarlamak istiyoruz. Bize göre, mücadelenin karmaşık yapısı yalnızca sömürgeci boyunduruğun fırlatılmasıyla sınırlı değildir. Istesek de istemesek de her biçimiyle sömürgeciliğin temeli olan emperyalizme karşı savaşıyoruz.

Bu uluslararası ilke temeli üzerinedir ki, ister salt siyasal isterse silahlı olsun, mücadelemizin, aynı zamanda, barış içinde bir arada yaşama ve barış için yapılan büyük mücadelenin de bir yansısı olduğunu belirtmek isteriz. Bütün devletler ve halklarla hiç değilse barış içinde bir arada yaşama ve barış politikası sürdürmek istiyoruz, fakat şu somut durumumuzda bizim özgür ve bağımsız uluslar ve devletler olmamız bu bir arada yaşama ve barış politikası için kesinlikle gerekli bir önkoşuldur. Bir arada yaşayabilmek için yaşamak gerekir ki, emperyalistler ve sömürgeciler gerilesin ve insanlık uygarlığına,

halklarımızın emeği, dinamik kişiliği ve kültürü üzerine kurulu bir zenginlik katalım.

Bunu, bağımsızlık, kardeşlik ve eşitlik içinde bütün halklarla yapabilmemiz için dünyayı bölen ideolojik tartışmalara ve çelişkilere dalmamamız gerekmektedir. Hiç bir çizgiyi izlemek zorunda değiliz: durumumuz halklarımızın temel özlemleriyle belirlenmelidir. Fakat, yine de, bizim bloksuzluk ahlakımızda hayatî bir blokluluk gereği de vardır: halklarımızın onuru, kurtuluşu ve ilerlemesi için gereken her durumu — ikirciksiz ve özgürce — benimseyebilecek güçte olmak.

Sayın Başkan, Sayın Delegeler, her ne kadar farklılaşan biçimler ve tarihsel koşullarla da olsa, hepiniz kurtuluş mücadelesi deneyinden geçmiş halkları temsil ediyorsunuz. Bizden çok daha iyi bilirsiniz ki, bu mücadele, daha iyi bir hayat ve toplumsal kurtuluş için günlük çabaların biriktirilmesidir. Üç yıl önce Belgrat'ta tanımlanan ve bu Konferans'ta daha da güçlenen bloksuzluk politikasının, her türlü baskıdan tümden kurtuluş için halklarımızın harcadığı çabaların ve fedakârlıklarının güvencesi olduğunu söylememize izin verin.

GİNE'NİN TOPLUMSAL YAPISININ, KISA BİR İNCELENMESİ

Milano'da, Treviglio'daki Franz Fanon Alanında 1-3 Mayıs 1964 te toplanan seminerdeki konuşmanın özeti

Ulusal kurtuluş mücadelemizin temelini oluşturan toplumsal yapımızın çözümüyle başlayarak, ülkemizdeki, «Portekiz» Gine'sindeki duruma ilişkin bir şeyler söylemek istiyorum sizlere. Aralarında çok kesin ayrılıklar bulunmamasına karşılık, kırsal alanlarla kentler daha doğrusu kentsel merkezler arasındaki ayrımları belirteceğim.

Kırsal alanlarda iki grubu ayrı ayrı belirlemeyi gerekli bulduk: yarı-feodal dediğimiz Fula'larla, belli bir yönetim biçiminden yoksun olarak saptadığımız Balante'ler. Bu iki kutup ırksal grup arasında, toplumsal yapı açısından pek çok grupçuk vardır. Hemen belirtmek isterim ki, genellikle yarı-feodal grupların çoğu müslüman; belirli bir yönetim biçimi olmayanların ise animist (ruhlara tapan-çev.) olmalarına karşılık, animistler arasında bir tek grup, Mand-

jack'lar, Portekizlilerin Gine'yi işgalleri sırasında feodal sayılacak bir toplumsal ilişkiler düzeni içindeydi.

Şimdi size Fula'ların toplumsal yapılarına ilişkin kısa birkaç bilgi vermek istiyorum. Bizce, reisler, soylular, dinsel kişiler bir grup oluşturmaktadır; bunlardan sonra esnaf ve gezgin satıcılar olan Dyula'lar gelir ve sonra, genel anlamda, köylüler. Şu anda, bu grupların herbirinin ekonomik durumuna değgin geniş çözümlemelere girmek istemiyorum fakat şunu belirteyim ki ortak toprak mülkiyetine ilişkin belli gelenekler hâlâ varolmalarına karşın, reisler ve yakın çevreleri toprak mülkiyeti ve başka insanların emeklerini kullanma alanında kayda değer ayrıcalıklar kazanmıştırlar. Bu demektir ki reislere bağımlı olan köylüler yılın belli bir zamanı reislere çalışmak zorundadırlar. Esnaf; nalbant olsunlar (ki en aşağı işlerden sayılır) ister deri işçisi v.b. Fulaların ekonomik yaşantısında büyük önem taşır ve sanayinin çekirdeği denilebilecek bir niteliktedir. Bazılarının esnaftan daha yukarda bir toplumsal kat saydıkları Dyulaların Fulalar arasında fazla bir önemi yoktur; bunlar — bazan farkına vardıkları — parayı döndürme potansiyeline sahip olanlardır. Genellikle köylülerin hiç bir hakları yoktur ve Fula toplumundaki sömürülen grupturlar.

Mülkiyet sorunundan başka karşılaştırılması çok ilginç olan bir başka unsur da kadınların durumudur. Fulalar arasında kadınların hiç bir hakları yoktur; üretime katılırlar fakat ürettikleri kendilerinin değildir. Bunun yanısıra çokeşlilik saygıdeğer bir kurumdur ve kadınlar bir oranda kocalarının malı sayılırlar.

Tam karşıt kutup sayılabilecek Balantelerdeyse hiç bir sınıflaşma göstermeyen bir toplum buluruz:

yalnızca köyün ya da bir grup köyün yaşlılarından oluşmuş, günlük sorunların çözümüyle uğraşan bir yaşlılar meclisi vardır. Balante grubunda mülkiyet ve toprak köyündür ve her aile kendisine gerekli olduğu kadar toprağa sahiptir; üretim araçları ortak değil fakat, ya ailelerin ya da bireylerin mülkiyetindedir.

Balantelerden sözederken kadınların durumuna da değinmek gerekir. Balanteler temelde tek eşliliğin varolduğu bir toplum olduğu halde, çok eşliliğe bir eğilim görülmektedir. Kadınlar üretime katılırlar ve ürün kendilerinindir. Bu durum Balante kadınlarına az çok ayrıcalıklı bir durum da kazandırır. Özgür olmadıkları tek nokta çocukların aile başkanına ait olmasıdır ve aile başkanı — koca — kadının doğurduğu her çocuk üzerinde hak iddia eder: bu durum, toprağı işleyen el sayısının ailenin gücünü belirlediği, grubun ekonomisiyle açıklanabilir birşeydir.

Dediğim gibi, bu iki uç arasında pek çok ara durum sözkonusudur. Kırsal alanlarda, küçük Afrikalı çiftlik sahiplerine değinmem gerekir. Bu sayıca az bir gruptur fakat yine de belli bir önem taşır ve kurtuluş mücadelesinde olağanüstü aktif olduğunu göstermiştir. Kentlerde, (kırsal alanlardaki Avrupalılardan sözetmiyeceğim çünkü Gine'de böylesi yoktur), ilkin Avrupalılarla Afrikalılar arasındaki ayrımı koymak gerekir. Avrupalılar kolaylıkla sınıflandırılabilirler çünkü Gine'de, tabii ki yerine getirdikler görevler sonucu, Portekiz'in toplumsal kat olarak yerini tutmaktadırlar. Ilkin, öteki Avrupalı kesimle hiç bir bağlantıları olmayan, yüksek memurlar ve işletme yöneticileri vardır. Bunlardan sonra orta memurlar, küçük Avrupalı tüccarlar, ticarette çalışanlar

ve serbest meslek sahipleri. Sonra işçiler gelir ki çoğunlukla usta işçilerdir.

Afrikalılar arasında yüksek memurlar, orta memurlar ve serbest meslek sahiplerinden oluşan bir grup buluyoruz. Bunlardan sonra küçük memurlar ve ticarette kontratsız olarak çalıştırılan ve her an kovulabilecek durumdakilerden ayrılması gereken ticarette kontratla çalışan kesim gelir. Küçük çiftlik sahipleri de bu gruba düşerler. Bir bütünlemeyle bütün bu üyeleri Afrikalı küçük burjuvazisi diye niteliyoruz (elbet, daha geniş bir çözümlemeyle, yüksek Afrikalı memurlar olduğu kadar orta memurlar ve serbest meslek sahipleri de küçük burjuvaziye katılabilirler). Sonra gündelikçi işçiler gelir (bunlar, ticaret alanında kontratsız olarak çalışanlar dediklerimizdir); bunlar arasında rıhtım işçileri, gemilerde tarımsal ürünler taşıyanlar gibi önemli yan-gruplar vardır, bir de, ev hizmetçileri; tamirhanelerde ve küçük fabrikalarda çalışanlarla, dükkanlarda hamal olarak iş görenler vardır — bütün bu saydıklarımız gündelikçi başlığı altında toplananlardır. Bu grupları titizlikle, proletarya ya da işçi sınıfı diye nitelemekten kaçındığımızı görüyorsunuz.

Sınıfsızlar (déclassés) dediğimiz bir grup da vardır ki bunlar ikiye ayrılmaktadırlar: birincisini tanımlamak kolaydır: Lümpen proletarya denilebilecek (eğer gerçek bir proletarya varsa) kesim ki bunlar dilenciler, fahişeler v.b.. gibi gerçekten sınıfsız olanlar. Ikincisi ise tam da sınıfsız denilemiyecek insanlardan oluşmaktadır; uygun bir terim bulabilmiş değiliz. Bu grup bizim önem verdiğimiz ve kurtuluş mücadelemizde son derece etkin olan bir gruptur Genellikle, küçük burjuva ve işçi aileleriyle bağıntılı olan; kırsal alanlardan yeni gelip henüz hiç bir iş

yapmayan ve çoğunlukla genç olan bu kişilerin kentlerde olduğu kadar kırsal alanlarda da yakın bağlantıları vardır, (hatta Avrupalılarla bile.) Bazan şu ya da bu işi tutarlar fakat genellikle ailelerinin paralarıyla yaşarlar. Burada Avrupa'yla Afrika arasındaki bir ayrımı göstermek istiyorum. Afrika'da bir gelenek vardır: örneğin benim kentte yaşayan bir amcam varsa gidip onun evinde çalışmadan kalabilirim ve o beni besler, barındırır. Bu kentsel yaşam deneyinden geçmekte olan bir toplumsal kat oluşturur ki, ilerde göreceğimiz gibi bu kat önemli bir rol oynamaktadır.

Bu, Gine'deki genel durumun kısa bir incelenmesidir fakat göreceksiniz ki bu incelemenin mücadeleyle ilişkin olarak sunulmadıkça hiç bir değeri yoktur. Özetle, bu yaklaşımda kullandığımız yöntem aşağıda gösterildiği gibidir: İlkin her grubun durumu tanımlanmalıdır, yani her grup ne oranda ve nasıl sömürge rejimine bağlıdır? Bundan sonra kurtuluş mücadelesine karşı tutumlarının ne olduğuna bakmalıyız. Milliyetçi yetilerinin ve son olarak da, bağımsızlık ertesi durumlarını da kestirerek devrimci yetilerinin saptanması.

Fulalar grubunda reis ve yakın çevresi sömürgeciliğe bağlanmıştır. Bu durum Fulalarda özellikle sözkonusudur, çünkü Fulalar Gine'nin ilk fatihleriydi ve Portekizliler, Gine'yi yönetmek için ilk başta Fulalarla işbirliği yapmak zorunda kalmışlardı. İmdi reisler (ve reisler olarak otoriteleri) Portekiz yöneticilerine pek yakından zincirlidir. Esnaf aşırı ölçüde reislere bağımlıdır; reislere satabildikleriyle geçinmektedirler ve reisler de ürünlerinin tek alıcısı durumundadırlar. Böylece bazı esnaflar, reislerin kuyruğunda gitmekten hoşnutturlar. Öteyandan öyleleri de vardır

ki reislerden kurtulmak için, canatmaktalar ve Portekiz sömürgeciliğine karşı koymaya yatkındırlar. Dyulalara ilişkin temel sorun bunların özel çıkarlarını korumaktan başka birşey düşünmeyişleridir. Hiç değilse Gine'de Dyulalar bir bölgede yerleşik değillerdir, hiç bir gerçek kökleri olmayan gezginci tüccarlardır ve baş sorunları daha çok kâr etmektir. Bizim için önem taşımalarının tek nedeni sürekli hareket durumunda olmalarından başka birşey değildir ve bu hareket mücadelede en değerli unsuru kazandırmıştır. Belirtmeye gerek yok ki, mücadelemizi desteklemeyenleri ve Portekizliler tarafından bize karşı ajan olarak kullanılanları vardır, fakat beri yandan bir kesimi de halkı harekete geçirmeyi öğrenmiş hiç değilse mücadelenin temel düşüncelerini yaymak konusunda yeterli olabilmiştir (karşılıksız hiç bir iş görmeyecekleri için bütün yaptığımız onlara bir armağan vermek olmuştur.)

Elbette mücadelede en büyük çıkarı olan feodal, yarı-feodal v.b. gibi çeşitlenen toplumsal yapıları ve tabi oldukları sömürü oranı sonucu köylülüktür. Fakat, sorun yalnızca nesnel çıkarlar değildir.

Geleneklerimiz; daha doğrusu Gine'de ekonomik koşulların yarattığı üstyapı sonucu Fula köylülerinin reislerini izlemeye güçlü bir eğilimleri vardır. Bu nedenle onları harekete geçirmek için çok sıkı ve sürekli bir çalışma gerekti. Balanteler ve belirli bir yönetimden yoksun olarak tanımladığımız gruplar arasında saptanacak ilk nokta, animist geleneklerin — müslümanlarda bile — kalıntılarının geniş ölçüde geçerliğidir. Islamiyeti izleyen nüfusun çoğunluğu Islam olmaktan çok Islamlaşmıştır: Hâlâ animist kavramların etkisi altındaki, bazı Islam uygulamalarını benimsemiş animistlerdir. Dahası, bu gruplar belirli

bir örgütlenme olmadan Portekiz sömürgecilerine karşı, öteki grupların hepsinden daha fazla bir direniş göstermişler ve sömürgeci sızıntıya karşı durma geleneklerine sımsıkı bağlı kalmışlardır. Ulusal kurtuluş düşüncesini benimsemeye en hazır bulduğumuz grup budur.

Burada, bizim için büyük önem taşıyan temel bir sorunu açmak isterim: Biz bir köylü ülkesi olduğumuza göre, köylülük temel devrimci güç müdür değil midir? Ülkeme, Gine'ye, dönüyorum ve hemen diyorum ki köylülük temel devrimci güç değildir — silahlı mücadelemizi köylülük üzerine kurduğumuza göre bunu demek tuhaf kaçabilir. Devrimci güçle fiziksel güç arasına ayrıca bir çizgi çekilmelidir. Fiziksel olarak köylülük Gine'de büyük bir güçtür; nüfusun aşağı yukarı tümünü oluşturur; ulusal zenginliği çıkaran, üreten köylülüktür; fakat köylülüğü kavgaya kandırana kadar neler çektiğimizi biz deneyle biliyoruz. Bu daha sonra tekrar döneceğim bir sorundur; şimdi bir önceki konuşmacının Çin için dediği şeye değineceğim. Çin'deki köylülüğün koşulları çok daha değişikti: köylülüğün bir isyan geleneği vardı fakat Gine'de böyle değildir. Buna bağlı olarak Parti militanlarımızın ve propoganda işçilerimizin ulusal kurtuluş önerilerinin, Çin'de olduğu gibi «hoşgeldin»le karşılanması olanaksızdı. Yine de, ülkenin bazı gölgelerinde ve bazı gruplar arasında pek sıcak bir «hoşgeldin» bulduk, hatta daha en baştan. Fakat başka gruplarda ve başka bölgelerde bunlar için çabalamamız gerekti.

Sonra kentlerde, durumları mücadeleyle karşı karşıya olan grupları düşünmemiz gerekmektedir. Avrupalılar genellikle ulusal kurtuluşa düşmandırlar; onlar ülkemizde, sömürgeci devletin insan-araçları-

dırlar. Buna bağlı olarak ulusal kurtuluşa yakın her hangi bir düşünceyi hoşnutsuzlukla karşılarlar. Şunu açıklamalıyız ki, ulusal kurtuluşa en acı karşı çıkmayı gösteren Avrupalılar, işçilerdir; öte yandan Avrupalı küçük burjuvazi arasından bazıları mücadelemize önemli bir yakınlık göstermişlerdir.

Afrikalılara gelince küçük burjuvazi ulusal kurtuluş mücadelesine ilişkin olarak üç yan gruba ayrılabilir. Ilkin sömürgeciliğe tümüyle bağlı, onunla uzlaşma içindeki grup vardır: bu grup çoğunlukla yüksek memurlar ve serbest meslek sahipleridir. Ikinci olarak belki bizim yanlış olarak devrimci küçük burjuvazi diye niteliediklerimiz var ki, bunlar, küçük burjuvazinin milliyetçi olan kesimidirler ve Gine'de ulusal kurtuluş mücadelesi düşüncesinin kaynağıdırlar. Ikisi arasındaysa hâlâ, ulusal kurtuluş mücadelesi mi, Portekizliler mi kestirememiş olan küçük burjuvalar vardır. Sonra gündelikçiler gelir ki, bunların Avrupa toplumundaki proletaryayla, kesinlikle aynı olmamalarına karşın, aralarında kaba bir benzetme yapılabilir. Çoğunluğu kavgaya adanmıştır, fakat yine de bu kesimin pekçok üyesini harekete geçirmek kolay olmadı — aşırı derecede küçük burjuva bir düşünce yapısına sahip olan gündelikçilerin tek amaçları elde ettikleri azıcık parayı da yitirmemekti.

Bunların ardından sınıfsızlar yer almaktadır. Gerçekten sınıfsız olanlar: fahişeler, sürekli aylak olanlar v.b. Portekiz polisine bilgi taşımakta çok yararlı olmuşlardır. Bu grup baştan beri mücadelemize, belki bilinçsizce fakat kesinlikle karşı durmuşlardır. Öte yandan önce belirttiğim gibi uygun bir terim bulamadığımız grup (kırsal alanlardan yeni gelmiş, hem kırsal hem de kentsel alanlarda bağlantıları olan çoğunlukla gençlerden oluşan kesim) yavaş yavaş kendi

aileleriyle Portekizlilerin yaşama düzeyi arasında bir karşılaştırma yapmaya başlıyorlar. Afrikalıların kurban doğurduğunu kavrıyorlar. Bu kesim mücadelede son derece dinamik oldu. Pek çoğu kavgaya ilk başından katıldılar ve yine bu grup arasındandır ki şimdiye dek eğittiğimiz kadrolar çıktı. Kentsel deneyimin önemi karşılaştırmaya olanak tanıdığı olgusunda yatar: bilincin uyanmasındaki temel etkendir bu.

Cezayir milliyetçiliğinin Fransa'daki göçmen işçiler arasında yayılması olayı ilginçtir. Gine'de ise ulusal kurtuluş mücadelesi düşüncesi yurt dışında değil ülkemizin tam bağrında oluşmuştur; halkın yakın ve sürekli bir sömürü altında olduğu bir ortamda. Pek çok kişi sömürünün yükünü en çok çekenin köylüler olduğunu söylüyor: bu doğru olabilir fakat mücadelenin sözkonusu olduğu yerde acıyı en çok çekme ve ağır iş asıl önem taşıyan etkenler değildir: en yeğin acı bile ulusal kurtuluş mücadelesi için gerekli olan kavrayışı **(prise de conscience)** oluşturmayabilir. Gine'de köylüler köleliğe eşit sayılabilecek bir derecede sömürü altındadırlar; fakat onlara sömürülüp soyulduklarını anlatmaya çaba harcasanız da en çok sömürülen insanlar oldukları yolunda, yaşanırlığı olmayan teknik — ekonomik bir açıklamayla onları inandırmak güçtür. Oysa kentte çalışanları ve işçileri aydınlatmak kolaydır. Örneğin: bir Avrupalının 30 ya da 50 escudo aldığı bir işten 10 escudo alan bir işçiye sömürü ve adaletsizlik altında olduklarını açıklamak kolaydır, çünkü **görmektedirler.** Gine'de mücadeleye girişen küçük burjuvaziden biri olarak kendi durumumu ortaya koymam gerekirse; ben herkesin Gine'deki en büyük budala olduğunu bildiği bir Avrupalının yanında ziraatçi olarak çalışıyordum. Adama işini gözleri kapalı öğretebilirdim, fakat o pat-

rondu: bu oldukça kayda değer bir durumdur, bu gerçekten etkin olan karşılaştırmadır. Mücadele düşüncesinin kaynağını düşünürken bu büyük önem taşır.

Bir başka temel görev, her grubun kurtuluştan sonraki özlemler ve maddi çıkarlarının ve yine her grubun devrimci birikimlerinin çözümü, saptanmasıydı. Söylediğimiz gibi Gine'de köylülüğün devrimci bir birikimi olduğunu düşünmüyoruz. Herşeyden önce bütün bu grupların kendi içlerindeki ve birbirleriyle olan çelişkilerini iyi çözümlemeliyiz ki kurtuluş mücadelesi ve devrim karşısında onları yerlerine oturtabilelim.

Mücadelenin başladığı andaki temel çelişkinin ne olduğunu saptamak ilk işti. Bizce temel çelişki, Portekizliler ve uluslararası burjuvaziyle sömürdükleri halkımız arasındakiydi. Ülkenin içinde de temel çelişkiler vardır. Sömürgecilikten kurtulduktan sonra Gine'de arta kalacak asıl çelişki yönetici sınıflar feodal gruplarla, belli bir toplumsal düzenlenişi, yönetim biçimi olmayan kesim arasında başverecektir. Burada ilkin not edilmesi gereken şey, Mandingne'ler ve sonra Fulalar tarafından yürütülen ilk fetih hareketi, animist grupların çok sağlam yapılarınca önü kesilen iki karşıt uç arasındaki mücadeledir. Daha başka çelişkiler de vardır; örneğin çeşitli feodal gruplar arasındakilerle, aşağı ve yukarı gruplar arasındaki çelişkiler. Bütün bunlar gelecek için son derece önemlidir ve mücadele sürerken bile Fula halkıyla, Portekizlilere çok yakın olan reisleri arasındaki çelişkiyi hızlandırmalıyız. Bundan başka, Animistler arasındaki, ortak toprak mülkiyetiyle tarımda üretim araçlarının özel mülkiyeti çakışmasından beliren çelişki vardır. Burada yerleşmemiş kavramlar yaratmak

istemiyorum; bunlar tam yerlerinde yapılacak gözlemlerdir: toprak köye aittir fakat ürün üretene aittir — bu da genellikle bir aile ya da aile başkanıdır.

Ikincil olarak değerlendirdiğimiz başka çelişkiler de vardır: kabileler arasındaki çelişkileri ikincil olarak değerlendirmemize şaşırabilirsiniz; bunu uzun boylu tartışabilirdik fakat sanıyoruz ki, kapitalist ülkelerdeki «ekonomik kabileler» denilebilecek gruplar arasındaki çelişkiler, Gine'deki ırksal kabileler arasında varolanlardan daha fazladır. Ulusal kurtuluş için mücadelemiz ve Partimiz tarafından yapılan çalışmalar göstermiştir ki bu çelişki o denli önemli değildir. Portekizliler bu çelişkiye çok güvendiler fakat biz ulusal kurtuluş mücadelemizi, düzenler düzenlemez de kabileler arası bu çelişkinin güçsüz, ikincil bir çelişki olduğu ortaya çıktı. Bu çelişkiye hiç önem vermeyeceğiz demek değildir bu, fakat Afrika'da görülen iki duruma da karşıyız: birincisi «hiç bir kabile yoktur, hepimiz biriz, hepimiz müthiş bir birlik içindeki ayrılmaz insanlarız, «Partimiz herkesi kapsar» diyen; ikincisi «kabileler vardır. Partileri kabilelere dayandırarak kurmalıyız» diyen. Bizim yerimiz ikisi arasındadır: bunun hep akılda tutulması gereken bir sorun olduğunun da bilincinde olmak, bu çelişkinin yayılıp daha önemli bir çelişki durumunu almaması için yapısal, örgütsel ve başka çeşitli tedbirleri almak.

Kentsel alanlarla kırsal alanlar arasındaki çelişkilere gelince, bu iki kesim arasında hiç bir çelişki; olmadığını söyliyeceğim; hem de kırıntısının bile çünkü bizler genellikle kır kesiminden yeni gelmiş kentlileriz. Gine'de kentlerdeki herkesin kırlarda yakınları vardır ve bütün kentte yaşayanlar köylülüklerini sürdürürler, yaşantı biçimi olarak (toprakta ürün yetiş-

tirme vb... gibi.) Yine de kentlerle kır arasında bir çelişki birikimi vardır; özellikle sömürgecilik bu birikimi arttırmaya çalışmaktadır.

İşte bu, durumu kısaca değerlendirişimizdir ve bu bizi şu sonuca götürmüştür: Portekiz sömürgeciliğine karşı herkesi ulusal kurtuluş mücadelesinde birleştirmeliyiz; temel çelişki burada yatmaktadır fakat öteki çelişkileri çözümlemeye de hazır bir durumda olmalıyız. Ulusal kurtuluş mücadelesi süresince bir Parti yaratmanın kesin gerekliliğine bizi inandıran da bu olmuştur. Bazı insanlar Partimizin bir cephe olduğunu söylüyorlar: belki Partimiz şu anda bir cephedir fakat bu cephenin çatısı altında cepheyi yöneten Partimiz var ve bu cephede başka Parti de yok. Mücadelenin koşulları içinde genel bir görünüşü konuşuyoruz fakat mücadelenin kendi içinde Partimizin ne olduğunu biliyoruz; Partinin nerede bitip kurtuluş savaşı için uyanmış halkın nerede başladığını biliyoruz.

Çözümlememizi yaptığımız zaman önümüzde hâlâ pek çok teorik ve pratik sorun duruyordu. Başka deneylerden bilgimiz vardı ve biliyorduk ki başı çekmesini — ve kazanmasını — umduğumuz böyle bir mücadele işçi sınıfı tarafından yönetilmeliydi; Gine'de işçi sınıfını aradık ve bulamadık. Başka örnekler de olayların bazı devrimci aydınlar tarafından başlatıldığını gösteriyordu. Öyleyse ne yapmalıydık? Gine'deki hayatın gerçekleri, katlanmak zorunda olduğumuz acılarla yönetilen, Afrika'da ve başka yerlerdeki olayların etkisi altında bulunan bir grup küçük burjuvaydık. Özellikle Portekiz'de ve Avrupa'nın başka yerlerinde bir şeyler yapmak için çabalarken deney edinmiş olanlarımızın etkisi de vardı.

Ve böylece bu küçük grup başladı. İlkin genel bir ulusal kurtuluş hareketi düşündük, fakat, bu kısa zamanda olanaksızlığını kanıtladı. Böylece çalışmalarımızı kentlerdeki işçilere yöneltmeye karar verdik ve bu azıcık başarı kazandı: daha yüksek ücret, daha iyi çalışma koşulları v.b. için hareketler düzenledik. Burada ayrıntılara girmek istemiyorum, ortaya koymak istediğim tek nokta bizim açıkça bir proletaryamız olmayışıdır. Devrimci aydınlardan da yoksunduk; böylece onları aramaya başladık — ta baştan köylülüğün devrimciliğine inanmadığımız için.

Kentlerdeki önemli bir grup rıhtım işçileriydi; bir başka önemli grup da gemilerde mal taşıyan ve çoğunlukla Bissao'da yaşıyor olup nehirleri bir aşağı bir yukarı gidip gelen adamlardı. Bu insanlar durumlarının son derece bilincinde çıktılar. Hiç bir sendikal önderlik olmadan grevler düzenleyecek insiyatife sahiptiler. Böylece bütün gücümüzü bu gruba verdik. Bu son derece güzel sonuçlar doğurdu ve bu grup kısa zamanda öteki gündelikçileri ve başka iki önemli grubu oluşturan kendine çalışanlarla, şoförleri de etkileyen bir çekirdek oluşturdu. Kısacası, deyim yerindeyse, küçük proletaryamızı bulmuştuk.

Aydınları da aradık fakat yoktular, çünkü Portekizliler halkı eğitmiyordu. Zaten bizim ülkemizde aydın ne demeğe gelir? Belki, genel durumu iyi bilen, bazı bilgileri olan (öyle derinlemesine teorik bilgi değil fakat ülkeye ilişkin, ülkedeki hayata ve düşmana ilişkin somut bilgiler) bir insan. Biz, demin sözünü ettiğim insanlar: mühendisler, doktorlar, banka saymanları v.b. bir «değerli konuşmacılar» **(interlocuteurs valables)** grubu oluşturmak için birleşmiştik.

Kentlerde tam bir sınıflandırmaya sokamadığımız, hâlâ kırsal alanlarla sıkı bağları olan ve Gine'

de konuşulan hemen her dili bilen yukarda sözünü ettiğimiz öteki grup vardı. Kırsal alanların bütün geleneklerini, göreneklerini biliyorlardı ve aynı zamanda kentlerdeki Avrupalı çevrelerin durumlarına ilişkin sağlam bilgilere sahiptiler. Belli bir ölçüde kendilerine güvenleri vardı; okuma - yazma biliyorlardı (ki bu bir insanı bizim ülkede aydın yapar). Böylece gücümüzü bu gruba da yönelttik ve hemen hazırlayıcı eğitime giriştik.

Bir başka güç sorunumuz daha vardı: farkına vardık ki, ulusal kurtuluş mücadelesinin içeriğini aşan bir düşünce yapısına sahip insanlara gerek vardı. Böylece şimdi sözünü ettiğim gruptan kadrolar hazırlamaya başladık. Ticaret alanında çalışanlardan, öteki gündelikçilerden, hatta bazı köylülerden de kadrolar devşirildi. Bu çalışmanın amacı bu insanların işçi sınıfı düşünce yapısını edinmeleriydi. Bunun saçma bir şey olduğunu düşünebilirsiniz — her halde çok güç bir şey olduğu kesin; bir işçi sınıfı düşüncesi olması için işçi sınıfı ve işçi sınıfının varlığına maddesel koşullar bulunması gerekir. Aslında bu düşünceleri oldukça geniş bir insan kitlesine anlatabildik — bu düşünceler dediğim: eğer bir işçi sınıfı olsaydı varolacak düşüncelerdi. Conakry'deki Parti okulumuzda bine yakın kadro yetiştirdik. Aslında iki yıl boyunca yurt dışında yaptığımız tek şey budur. Bu kadrolar kırsal alanlara döndüklerinde köylülere belli bir düşünce sistemini benimsettiler. Yine bu kadrolar arasındadır ki şu anda mücadeleyi yöneten kişiler seçildi. Biz komünist ya da Marksis - Leninist bir Parti değiliz. Fakat Gine'deki köylüleri kurtuluş mücadelesinde şimdi yönetenler çoğunlukla kentlerden gelme ve kent gündelikçi grubuyla bağlantılı bulunan kişilerdir. Yalnızca köylülüğün mücadeleyi yö-

netebileceğinin söylendiğini duyduğunda yanlış iş yaptığımızı mı düşünmeliyim? Şu anda tek diyeceğim, mücadelenin iyi gittiğidir.

Politik yapıda daha pek çok genellemeler vardır — durmadan boy atan köylülüğe ilişkin olanı gibi. Pek çok kavram, temel terim ve belli bir koşullanma var Avrupalı arkadaşların düşünce yöntemlerinde. Örneğin, biri, «devrim» dedi mi burjuvazinin düşüşünü v.b. düşünüyor; «Parti» dendiğinde pek çok şeyi unutuyor. Dün bir arkadaş Partimize ilişkin bir sürü soru yöneltti ve ben defalarca tekrarlamak zorunda kaldım «bu bir Avrupa partisi değildir» diye. Avrupa'da parti kavramı ve kuruluşları kendiliğinden oluşmadı; uzun bir sınıf mücadelesi sürecinden sonra ortaya çıktı. Afrika'da biz bir parti yaratmayı düşündüğümüzde, Avrupa'da tarihsel toplumsal bir süreç sonucu oluşanlardan çok daha değişik koşullar içinde buluyoruz kendimizi. Bunun bir çok ceremesi vardır. Bu nedenle «Parti», «tek Parti» v.b. diye düşünürken Afrika'nın tarihi ve koşullarıyla bu kavramları iyi bağdaştırmak zorundasın.

Eksiksiz bir tarihsel araştırma gereklidir, buna bağlı bir sorunu incelerken — geri kalmış ülkeler devrime, sosyalizme nasıl yoğrulur? Bazı insanların hatta soldakilerin bir düşünceleri var ki; emperyalizm ülkelerimizdeki serüvenine başladığı andan hemen sonra tarihimiz başlamıştır. Bu anlayış kesinlikle reddedilmelidir: soldaki bir insan için, özellikle marksistler için, tarih açıkça sınıf mücadelesi demektir. Bizim düşüncemiz yukardakinin tam tersidir. Biz diyoruz ki emperyalizm ülkemize girdiği andan itibaren tarihimizi terkettik — yani kendi öz tarihimizi. Kabul ediyoruz ki ülkemizin tarihi sınıf mücadelesinin sonucudur; fakat bizim kendi sınıf kavgalarımız

vardı ülke içinde. Emperyalizm geldiği zaman biz bu tarihimizi bırakıp başka bir tarihi yaşamaya başladık. Elbette sınıf kavgasının sürdüğünü kabul ediyoruz, fakat değişik bir biçimde sürmeye başladı: bütün halk emperyalist ülkelerin yönetici sınıflarıyla çatışmaya girdi ve bu da ülkemizin tarihsel evrimine apayrı bir yön verdi. Birisi tarihin «elçisinin» hangi sınıf olduğunu sordu. Burada sömürge tarihiyle, bir insan topluмu olarak bizim tarihimiz arasında bir ayrım yapılmalıdır; ezilen bir halk olarak ezenin karşısında bir bütün oluşturmaktayız. Halklarımızın her biri ya da her halk grubu sömürgecilerin şu ya da bu biçimde etki alanındadırlar. Gelişmiş bir ulusal bilinç olduğunda, hangi toplumsal katın, tarihin — sömürge tarihinin — «elçisi» olduğu sorulabilir; hangi katın sömürge tarihinden çıktıktan sonra gücü eline alacağı sorulabilir. Yanıtımız **bütün** toplumsal katlar olacaktır; eğer ulusal devrimi (yani sömürgeciliğe karşı mücadeleyi) yürüten insanlar iyi çalıştıysa. Bunun da nedeni ulusal kurtuluş mücadelesinin başarısı için ön koşulun birlik olmasıdır. Gördüğümüz gibi sömürge koşullarında bir toplumsal katın bir başına ulusal kurtuluşta başarılı olması olanaksızdır ve bu nedenle tüm toplumsal katlar tarihin elçileridirler. Bu bizi boşluk sayılması gereken bir yere getirir — fakat gerçekte varılan boşluk değildir. Sömürge koşullarında tarihi yöneten sınıf mücadelesi değildir. Bununla da Gine'deki sınıf mücadelesinin olduğu gibi durduğunu söylemek istemiyorum; sürmüştür fakat ağır aksak bir biçimde. Sömürge döneminde tarihi yöneten sömürgeci devlettir.

Bizim sorunumuz sömürgeci yapı yıkıldığında devlet mekanizmasını kimin eline geçirecek yetkide olduğudur. Gine'de köylüler okuyup yazamazlar; do-

laylı olarak vergilerin ödenmesi dışında sömürge döneminde sömürge güçleriyle hiç bir dolaysız ilişkileri yoktur. Işçi sınıfı sınıf olarak yok gibidir; sadece bir çekirdektir. **Ekonomik yaşanırlığı** olan bir burjuvazi de yoktur, çünkü emperyalizm oluşumunu engellemiştir. Emperyalizmin emrinde devlet mekanizmasını döndürmeyi öğrenmiş olan bir kat vardır ki o da Afrikalı küçük burjuvazidir: sömürgeci devletin halkımıza karşı kullandığı araçları kontrol edebilecek ya da onlardan yararlanabilecek tek sınıf budur. Öyleyse sömürge koşullarında devletin mirasçısının küçük burjuvazi olduğu sonucuna varıyoruz (yanılmayı çok istememe karşın). Ulusal kurtuluş kazanıldığı anda tarihe gireriz ya da daha doğrusu döneriz ve böylece iç çelişkiler başlar.

Bu olduğunda ve özellikle şu andaki durumda, iç koşulları (artık bırakıldığı yerde olmayan iç koşulları) etkileyen güçlü dış çelişkiler olacaktır. Küçük burjuvazi nasıl bir tutum takınacak? Soldakiler elbet devrimi öngörecekler; öte yandan sağdakiler devrim-dışı yani kapitalist yol ya da bunun gibi bir şey önerirken. Küçük burjuvazi ya emperyalizmle ve gerici kesimlerle uzlaşır ve kendi ülkesinde kendisini küçük burjuvazi olarak korur ya da işçiler ve köylülerle bütünleşir ki bu durumda asıl bu son iki güç, devrimi yönetmek için yönetimi ellerine almalıdırlar. Küçük burjuvaziden ne istediğimiz konusunda çok kesin bir açıklık içinde olmalıyız. Ondan intihar etmesini mi istiyoruz? Çünkü bir devrim varsa, küçük burjuvazi yerini işçilere ve köylülere bırakmak yani küçük burjuvazi olarak varlığına son vermek zorundadır. Bir devrimin olması partinin yapısına (ve boyutuna) bağlıdır; kurtuluşa giden mücadelenin niteliğine — bir silahlı mücadele mi vardı,

bu silahlı mücadelenin niteliği neydi ve nasıl oluştu — ve elbet bir de devletin yapısına bağlıdır.

Burada soldaki arkadaşlarımızın durumuna değinmek istiyorum; eğer bir küçük burjuvazi gücü eline geçirse açıkça onun bir devrim yapmasını isterler. Fakat önemli olan nokta mücadele süresince küçük burjuvazinin durumunu çözümleyici bir tedbir alıp almadıkları; onun yapısını, nasıl çalıştığını, ne gibi araçlar kullandığını ve bu burjuvazinin kurtuluştan önce solla birlikte bir devrim yapmaya adanmış olup olmadığının saptanıp saptanmadığıdır. Gördüğümüz gibi az gelişmiş ülkelerdeki mücadele küçük burjuvaziye bir işlev yüklemektedir; kapitalist ülkelerde küçük burjuvazi yalnızca hizmet eden tabakadır; ülkenin tarihsel dönüşümlerini yönetmez, şu ya da bu kesimle kendini bütünleştirir. Öyleyse küçük burjuvaziden bir devrim yapmasını istemek bir mucize beklemekle özdeştir; bunu **yapabilecek** olmasına karşın.

Bu da ulusal kurtuluş mücadelesinin gerçek yapısına bağlanan bir sorundur. Gine'de başka her ülkede olduğu gibi emperyalizmin zor yoluyla yerleşmesi ve sömürge sisteminin varlığı tarihsel koşulları değiştirdi ve bir tepki oluşturdu — ulusal kurtuluş mücadelesi — ki genellikle devrimci bir eğilim olarak nitelenir. Fakat bana kalırsa bu daha çok incelenmesi gereken bir şey. Soruyu şöyle saptamak isterim: ulusal kurtuluş mücadelesi ülkemizin içinden mi oluşmuştur, sömürgeciliğin varlığı sonucu ülke içi çelişkilerden mi doğdu yoksa onu belirleyen dışsal etkenler var mı? İşte elimizde bazı yaklaşımlar var; ben hatta dünyada sosyalizmin varlığı söz konusuyken, ulusal kurtuluş hareketinin emperyalist

bir insiyatif olup olmadığını sormaya kadar vardıracağım işi. Halkların özgürlükleri için savaşma haklarının güvencesi olan hukuksal kurumlar kendilerini kurtarmak için savaşan halkların ürünleri midir? Yoksa bizim tarihsel akrabalarımız olan sosyalist ülkelerin mi? Halkların ulusal bağımsızlık haklarını teslim eden, imzalayan emperyalist ülkelerin kendileridir; öyleyse soruyorum kendime: halkımızın insiyatifi diye düşündüğümüz şey aslında düşmanın insiyatifi olmasın? Gine'de halkımıza napalm bombaları yağdıran Portekiz bile halkların bağımsızlığını öngören kararnameyi imzaladı. Kendi çıkarlarıyla bu denli çelişen bir şeyi imzalamak için çıldırıp çıldırmadıklarını sorabilir insan kendine — ve ister onlara zorlanmış ister zorlanmamış olsun sonuç kararnameyi imzaladıklarıdır. İşte bu noktada ulusal kurtuluş hareketlerinin devrimci bir eğilim olduğu basit tanımlamasında yanlış bir şeyler seziyoruz. Emperyalist ülkelerin hedefi sosyalist kampın yayılmasını engellemektir; ülkelerimizdeki, sömürgecilik tarafından önleri tıkanmış gerici güçleri özgürleştirerek, bu güçlerin uluslararası burjuvaziyle bütünleşmelerini sağlamaktır. Temel hedef burjuvazinin olmadığı yerlerde burjuvaziyi yaratmak ve böylece emperyalist — kapitalist kampı güçlendirmektir. Yeni kurulmuş ülkelerde burjuvazinin yükselişi şaşırtıcı olmaktan çok, normal karşılanmalıdır. Bütün emperyalizme karşı savaşanların yüzyüze olduğu bir sorundur bu. Öyleyse ta baştan burjuvaziye karşı toptan bir savaşa mı girmeliyiz yoksa ulusal burjuvaziyle, ulusal burjuvaziyi bu gün tuttuğu yere çıkaran uluslararası burjuvazi arasındaki mutlak gerekli çelişkiyi derinleştirmek amacıyla ulusal burjuvaziyle bağlaşıklık mı kurmalıyız sorusuyla karşı karşıyayız.

Küçük burjuvazinin yapısı ve kurtuluştan sonra oynayabileceği rol konusuna dönerek size bir soru yöneltmek istiyorum. Fidel Castro, Amerikalılarla ilişki kursa ne düşünürdünüz? Küba halkını devrime doğru yürüyüşe geçiren Küba küçük burjuvazisinin Amerikalılarla ilişkiler kurması olası mıdır yoksa değil midir? Sanırım bu örnek devrimci küçük burjuvazinin niteliğini açığa çıkarmaya yararlıdır. Şöyle söylemek gerekirse: devrimci küçük burjuvazi içtendir; yani tüm engel koşullara karşın halk kitlelerinin temel çıkarlarıyla bütünleşmiş olarak kalır. Bunu yapması için intihar etmesi gerekir; fakat kaybetmeyecektir. Kendisini feda ederek kendisini tekrar yaratabilir: bu kez işçilerin ve köylülerin koşullarında. İçtenlikten söz ederken küçük burjuvazinin iktidar elindeykenki rolünü yargılamak için ahlaksal bir ölçü koymaya çalışmıyorum; içtenlikle anlatmak istediğim — politik anlamda — kitlelerle tümden adanmışlık ve kitlelerle tümden özdeşleşmedir.

Yine küçük burjuvazinin rolü kurtuluştan sonra olabilecek toplumsal ve politik değişmelere bağlanmaktadır. Ulusal demokrasi devleti sözünü çok duyduk, fakat çok çaba harcamamıza karşılık ne anlama geldiğini hâlâ çözemedik; yine de çözmek isteriz, çünkü Portekizlileri kovduktan sonra ne yapacağımızı bilmeliyiz. Aynı şekilde, kurtuluştan hemen sonra sosyalizmin kurulup kurulamayacağını da bilmemiz gerekiyor. Bu, sosyalizme geçiş için kullanılacak araçlara bağlıdır; temel etken devletin yapısıdır — kurtuluştan sonra polisi, hapisaneleri, orduyu, v.b. yönetecek insanlar olacağını akılda tutarak — ve pek çok şey büyük ölçüde bu insanların kimler olduklarına ve ellerindeki araçlarla neler yapmayı tasarladıklarına bağlıdır. İmdi, yeniden tarihin elçisi-

nin hangi sınıf olduğu ve bizim özgül koşullarımızda sömürge devletinin mirasının kimlere kalacağı sorusuna döneriz.

Daha önce, kısaca, Avrupa solunun geri kalmış ülkelere karşı tutumunun geniş ölçüde eleştiriye dayandığını ve çok fazla oranda optimizim barındırdığını belirtmiştim. Bu eleştiri bana aslanların öyküsünü anımsatıyor: bir grup aslana şöyle bir resim gösterirler: yerde yatan bir aslan ve bir ayağıyla aslana basıp tüfeğini ona doğrultmuş bir adam(herkes bilir ki aslan ormanın kralı olmakla övünür). Aslanlardan biri ötekilere döner ve: «ah biz aslanlar resim yapmayı bir bilseydik!» der. Yeni Afrika ülkeleri liderlerinden biri, ülkesinin çözmek zorunda olduğu korkunç sorunlarından başını kaldırabilip de Avrupa solunu eleştirmeye başlayabilseydi yani Avrupa'daki devrimin geri çekilişi ve bazı Avrupa ülkelerinin vurdumduymazlığına; bazı Avrupalı gruplara bağladığımız kof umutlara değgin içinde ne varsa söylemeye....

Burada bizi asıl ilgilendiren şey yeni — sömürgeciliktir. Ikinci Dünya Savaşından sonra emperyalizm yeni bir sürece girdi: bir yanda, yeni yardım politikasını saptarken yani işgal altındaki ülkelere bağımsızlık — «yardım» bağışlarken; öte yanda, Avrupa ülkelerine yatırımlar üzerinde çabalarını yoğunlaştırdı. Bütün bunlar, herşeyden önce emperyalizmi akıllara yatırmak anlamına da geliyordu. Bu Avrupa ülkelerinde ulusal türden tepkilere henüz yolaçmamış olmasına karşın, yakında açacağından kuşkumuz yok. Bizce yeni — sömürgecilik («akla yatkın emperyalizm» de diyebiliriz buna) uluslararası işçi sınıfı için, sömürge halkları için olduğundan daha fazla, bir yenilgidir. Yeni - sömürgecilik iki cephede ey-

yemdedir: Avrupa ve az gelişmiş ülkelerde. Az gelişmiş ülkelerdeki sürekli uygulama yardım politikasıdır ve bu politikanın temel hedeflerinden biri de yapay bir burjuvazi yaratmaktır — devrime ara verdirmek ve küçük burjuvaziye devrimde ılımlaştırıcı görevini yapması için daha fazla olanak tanımak amacıyla. Aynı anda, Fransa'ya, Belçika'ya, İtalya'ya, İngiltere'ye yatırımlar yapmaktadır. Bizce bu yatırımların amacı da işçi aristokrasisini geliştirmek ve küçük burjuvazinin devrime engel olmak adına eylem alanını genişletmektir. Bizce yeni — sömürgecilik ve uluslararası işçi sınıfıyla bizim hareketimiz arasındaki ilişkiler bu açılardan ele alınmalıdır.

Eğer mücadelemizle uluslararası işçi hareketi arasındaki yakın ilişkilerden kuşku duyan varsa, yeni sömürgecilik böyle kuşkulara yer olmadığını kanıtlamıştır. Açıkçası, Avrupa'daki işçi hareketiyle Gine'deki köylülük arasında daha yakın ilişkilerin kurulmasına olanak görüyorum. Asıl şu sıra yapılması gereken ülkemizdeki köylü hareketiyle gündelik işçilerin hareketlerini birleştirmektir. Latin Amerika örneği daha yakın ilişkilerin sınırlarına değgin bir fikir verebilir. Latin Amerika'da eski bir yeni — sömürgecilik durumu ve yanı sıra Kuzey Amerika proletaryasıyla Latin Amerikalı kitleler arasındaki ilişkileri açıkça görmek olanağını bulabilirsin. Ülkemize yaklaştıkça daha başka örnekler de çıkabilir.

Şimdi sözkonusu edeceğim bir başka konu var. Avrupa solunun, ülkelerimizdeki somut koşulları çalışıp, çözümlemek entellektüel sorumluluğu vardır. Çünkü bizim ülkelerimizdeki veriler, aydınların bu tip bir işi yüklenme olanakları son derece azdır. Yine de bu yapabileceğiniz en büyük yardımdır. İkinci yapılacak şeyse, elinizdeki bütün olanaklarla gerçek-

ten devrimci olan ulusal kurtuluş mücadelelerini desteklemektir. Bu hareketleri incelemeli, Avrupa'da kavgasını yapmalısınız, yine bütün olanaklarınızla; halklarımız üstündeki baskıyı erteleyecek elde ne varsa kullanmalısınız. Burada özellikle silah satma konusuna değiniyorum. İtalyalı arkadaşlarımıza söylemek isterim ki, Portekizlilerden çok sayıda İtalyan silahı edindik — Fransız silahlarını bir yana koyuyorum. Bunların dışında emperyalizmin parmağı altındaki bütün ulusal kurtuluş hareketlerini de cesaretle açıklamalısınız. İnsanlar şu ya da bu kişinin Amerikan ajanı olduğunu fısıldıyorlar; fakat Avrupa solu bu insanlara karşı şiddetli ve açık bir tutum benimsemiyor; yine bu tip kişileri ilân etmek bize düşüyor — ki bunlar bazan bütün Afrika tarafından da benimsenmiş oluyorlar, bu başımıza çok dert açıyor.

Solun ve uluslararası işçi sınıfı hareketlerinin kendilerine sosyalist diyen bu ülkelere karşı durması gerekir sanıyorum. Bu, sözünü ettiğimiz ülkelerin hareket etme olanaklarını ellerinden almak demek değildir fakat yeni — sömürgeci ülkeleri ilân etmek anlamına gelir.

Bitirmeden önce uluslararsı işçi sınıfı hareketiyle bizim ulusal kurtuluş hareketimizin dayanışması konusunda son bir noktaya değinmek istiyorum. İki alternatif vardır: ya herkesi ilgilendiren emperyalizme karşı bir mücadelenin var olduğunu kabul ederiz ya da bunu yadsırız. Eğer — ki bütün alçaklığıyla ortada olan da budur — emperyalizm varsa ve ilerlemiş ülkelerdeki işçi sınıfını kendiliğinden kontrolü altında tutuyorsa; geri kalmış ülkelerdeyse ulusal kurtuluş hareketlerini yavaşlatıyorsa karşımızda ortak savaştığımız bir tek düşman vardır. Eğer birlikte savaşıyorsak bence dayanışmanın temeli son dere-

ce basittir: savaşmak — bunu da uzun boylu tartışmanın gereği olduğunu sanmıyorum. Biz Gine'de ellerimizde silahlarla savaşıyoruz, siz de ülkelerinizde savaşmalısınız — ellerinizde silahlarla demiyorum, size nasıl savaşacağınızı anlatacak değilim, bu sizin işiniz ve ortak düşmanımıza karşı en iyi savaşma olanaklarını ve biçimlerini bulmalısınız: bu, dayanışmanın en iyi yoludur.

Elbet dayanışmanın ikincil biçimleri de vardır: yazılar yayınlamak, ilaç yollamak v.b. Size güvence verebilirim ki eğer yarın siz Avrupa'da emperyalizme karşı silahlı bir mücadele içine girerseniz, biz de size ilâç yollarız.

PORTEKİZ SÖMÜRGELERİNDE ULUSAL HAREKETLER

1965'te Es-Salaam'da yapılan CONCP Konferansındaki açılış konuşması

Sevgili yoldaşlar ve arkadaşlar: size durumumuza ilişkin kısa ve basit bilgiler vereceğim; durumumuz ve izin verirseniz, tercihlerimize ilişkin. Nesnel kalarak, heyecana kapılmadan yapmak istediğimiz kısa bir çözümleme. Eğer insan hayatındaki olayların tarihsel açılarını unutmazsak, eğer bütün felsefelere saygı duyarken, dünyanın insanın yarattığı bir ürün olduğunu unutmazsak; sömürgecilik, başka halkların tarihsel gelişmelerini harekete geçmesi yararına, bir halkın tarihinin duraklaması, yönden sapması hatta durmasıdır.

Bu nedenle Portekiz sömürgeciliğinden söz ederken, onu, sanayi devriminden bu yana, kapitalizmin yükselişinden Ikinci Dünya Savaşına kadar süregelen insanlık tarihinin niteliğini oluşturan öteki süreçler bütününden yalıtlamadan ele almalıyız.

Bu dönemi çok iyi hatırlıyorum. Artık yaşlanıyoruz. Çok iyi hatırlıyorum, nasıl bazılarımızın, daha öğrenciyken, dünyayı sarsan akımlardan etkilenmiş olarak Lizbon'da toplanıp, bu gün yeniden — Afrikalılaşma denilen şeyi tartıştığımızı. Evet, bu insanlardan bazıları şu anda bu salonda bulunuyorlar. Ve bu, sevgili arkadaşlar, gittikçe kötüleşen Portekiz sömürgeci güçlerine karşı kazanılmış çarpıcı bir zaferdir. Şu anda aranızda bulunanlar: Agostinho Neto, Mario de Andrade, Marcelino Dos Santos, Vasco Cabral ve Dr. Mondlane. Hepimiz Lizbon'da, bazılarımız zaman zaman katılarak, bazılarımız sürekli olarak, bu yürüyüşü başlattık; halklarımızın kurtuşuna doğru şu anda artık uzun diyebileceğimiz yürüyüşü.

Ikinci Dünya Savaşında milyonlarca kadın, erkek, çocuk, milyonlarca asker bir düşünce uğruna hayatlarını verdiler: özgürlük, ilerleme ve bütün insanlar için adaletli bir hayat düşüncesi. Açıkça biliyoruz ki Ikinci Dünya Savaşı emperyalist kamp içinde temel çelişkiler doğurmuştur. Fakat yine biliyoruz ki Hitler ve çetesi tarafından başlatılan bu savaşın asıl hedeflerinden biri de doğmaya başlayan sosyalist kampın yıkılmasıydı.

Ve biliyoruz ki, o savaşta çarpışan her insanın kalbinde umut vardı; daha iyi bir dünyanın umudu. Işte bu umuttur ki bizlere değip, bizi halklarının özgürlüğü için çarpışan savaşçılar yapmıştır. Fakat Portekiz sömürgeciliğine ve dünyadaki bütün adaletsizliklere karşı kesin direnişimize yol açanın, halklarımızın somut durumları — yoksulluk, cehalet, her çeşit acı ve en temel haklardan yoksun bırakılış — olduğunu da açıkça söylemek gerekir.

Birçok toplantılarımız oldu, birçok örgütler kurduk. Şimdi bunlardan birini söyleyeceğim: Anti-Sömürgeci Hareket (MAC).

Birgün MAC'ın çok ünlü — bizim için çok ünlü ve tarihsel olan — manifestosunu yayınlayacağız. içinde mücadelemizin önsözünü, bu gün Portekiz sömürgecilerine karşı zaferlerle yürüttüğümüz mücadelenin genel çizgisini bulacaksınız. Biz Portekiz sömürgeciliğine karşı savaşıyoruz. Herhangi bir savaşta en önemli şey kendini ve düşmanın kim olduğunu iyi bilmektir. Biz, Portekiz sömürgeleri halkları, Afrika'nın, emperyalistlerin Kara Afrika dedikleri yerlerinden gelen Afrika halklarıyız. Evet, biz Karayız. Fakat bütün öteki insanlar gibi insanız. Ülkelerimiz ekonomik olarak geridir. Halklarımız ekonominin gerilliğiyle belirlenen bir tarihsel süreçtedir. Bunun bilincinde olmalıyız. Biz Afrika halklarıyız, fazla bir şey yaratmadık, başkalarının ellerinde bulunan özel silahlar bizde yoktur, büyük fabrikalarımız yok, çocuklarımız için başkalarının çocuklarının oynadıkları oyuncaklarımız bile yok, fakat kendi yüreklerimiz var; kendi kafalarımız, kendi tarihimiz. Sömürgecilerin bizden aldığı bu tarihtir. Sömürgeciler çoğunlukla öne sürerler ki, bizi tarihe sokan onlardır: bu gün biz gösteriyoruz ki, böyle değildir. Onlar bize tarihimizi, kendi öz tarihimizi bıraktırdılar; onların tarihsel gidişlerini — tam arkadan — izlememiz için. Bugün ellerine silahları alıp kendilerini kurtarmak için savaşan başka halkların yolunda, ellerimize silahları alıp kurtuluşumuz için savaşıyoruz: kendi tarihimize dönmek istiyoruz; kendi ayaklarımız, kendi yollarımız ve kendi fedakârlıklarımızla. Biz, Afrika halkları, Portekiz sömürgeciliğine karşı savaşırken

çok özel koşullar altında acı çektik, çünkü, son kırk yıl boyunca faşist bir rejimce yönetilmekteydik.

Bizi yöneten, inatla bütün yasaları çiğneyen, bütün uluslararası hukuku ve ahlâkı yok sayan düşman kimdir? Bu düşman Portekiz halkı değildir, Portekiz bile değildir: Bizim için, Portekiz sömürgelerinin özgürlüğü için savaşırken, düşman Portekiz sömürgeci — faşist yönetimi tarafından temsil edilen Portekiz sömürgeciliğidir. Fakat açıktır ki bu hükümet yönettiği ülkenin coğrafi, tarihsel ve ekonomik koşullarının da bir oranda sonucudur. Portekiz, nüfusunun % 50 sinin cahil olduğu, Avrupa'nın bütün istatistik çizelgelerinde en altta görülen, ekonomik olarak geri bir ülkedir. Bu, tarihte bir dönem değerlerini, cesaretini ve yetkinliklerini gösteren ve bugün kendi halkının özgürlüğünü ve mutluluğunu yeniden kazanmak isteyen yetkili ve sağlam oğullara sahip Portekiz halkının kabahati değildir.

Portekiz bir başka ülkeyi de yönetecek durumda hiç değildir. Portekiz ülkelerimize tanrı ve uygarlık adına geldiğini söyleyerek girdi. Bu gün elde silahla onları yanıtlıyoruz: Portekizlilerle birlikte olan **hangi tanrıysa,** Portekizliler hangi uygarlığı temsil ediyorsa bunlar yokolacak, çünkü ülkemizde her türden yabancı egemenliği yok edeceğiz.

Portekiz sömürgeciliğinin niteliksel ayrıntılarına girmeyeceğim. Bu gün Portekiz sömürgeciliğinin temel özelliği çok basit bir olgudur: Portekiz sömürgeciliği ya da isterseniz Portekiz ekonomik altyapısı yeni sömürgeciliğin lüksüne dayanacak durumda değildir. Bu durum halklarımıza karşı Portekiz sömürgeciliğinin olanca inatçılığını anlamamıza yardımcı oluyor. Eğer Portekiz ekonomik açıdan iler-

lemiş olsaydı, eğer ilerlemiş ülkeler sınıflandırmasına katılabilseydi, şu kesindir ki Portekiz'le savaşta olmazdık bu gün.

Pek çok insan Salazar'ı eleştirip kötü şeyler söylüyor. Birçok hatası var, bir faşisttir, ondan nefret ediyoruz fakat biz Salazar'a karşı savaşmıyoruz; Portekiz sömürgeci sistemine karşı savaşıyoruz Salazar yok olursa Portekiz sömürgeci sistemi de yok olur diye düş kurmuyoruz.

Bizim ulusal kurtuluş mücadelemiz hem Afrika hem de dünya için büyük bir anlam taşımaktadır. Ekonomik bakımdan geri kalmış, bazan nerdeyse çırılçıplak, çalı çırpı arasında yaşayan, yazıp çizmekten nasipsiz, modern teknolojinin en temel bilgilerinden yoksun olan bizim gibi halkların; teknolojik olarak ileri olmaları bir yana, emperyalizmin en güçlü temsilcileri tarafından da desteklenen düşmanı, kendi olanakları ve fedakârlıklarıyla yenebileceklerini kanıtlama süreci içinde bulunuyoruz. Öyleyse bütün dünyanın ve Afrika'nın önünde soruyoruz: Portekizliler bizim vahşi, belli bir kültürden yoksun insanlar olduğumuzu söylerken haklı mıydılar? Soruyoruz; uygarlığın ve kültürün en çarpıcı belirtisi nedir, eğer yaşama, ilerleme, çalışma ve mutluluk haklarını savunmak için silaha sarılan bir halkın gösterdiğinden başka bir şey değilse?

Bizler, CONCP'de birleşen ulusal kurtuluş hareketleri, silahlı mücadelemizin, ezilen halkların emperyalizme karşı genel mücadelesinin, insanın, onur, özgürlük ve ilerleme için mücadelesinin, **yalnızca** bir yönü olduğu gerçeğinin bilincinde olmalıyız. Kendimizi asker olarak tanımlamalıyız; genellikle insanlığın hizmetinde, Afrika'da bugünkü geniş mücadele cephesinin emrinde isimsiz askerler olarak.

Durumumuzu da, halklarımıza ilişkin yanıyla, Afrika'ya ilişkin yanıyla ve dünyaya ilişkin yanıyla açıkça belirlemeliyiz. CONCP'li bizler halklarımıza tümüyle adanmış, halklarımızın tümden kurtuluşu için savaşan insanlarız; fakat yalnızca ülkelerimize bir bayrak dikmek ve bir ulusal marş edinmek için savaşmıyoruz. CONCP'li bizler yüzyıllar boyunca feda edilmiş ve küçük görülmüş ülkelerimiz artık hakaretlerle yönetilmesin diye, haklarımız emperyalistler tarafından artık sömürülmesin diye savaşıyoruz — yalnız Avrupalılarca değil, yalnızca beyaz derili insanlarca değil (çünkü biz sömürüyü ve sömüreni insanların deri renkleriyle belirlemiyoruz) ülkemizde sömürü istemiyoruz; siyah insanlarca bile uygulansa...

Biz Afrika'da, Afrika'nın birliğinden yanayız; fakat Afrika halkları yararına bir birlik. Biz birliği bir araç olarak görüyoruz, bir son olarak değil. Birleşme sonuçlara varmayı hızlandırır ve güçlendirir; fakat sonuca ihanet etmemelidir. Bu nedenle Afrika birliğini oluşturmak yolunda aşırı bir telaş içinde değiliz. Biliyoruz ki bir gün Afrika halklarının verimli çabalarının sonucu olarak, adım adım kurulacak. Afrika'nın ve insanlığın hizmetine gelecek, CONCP'de ki bizler kesinlikle inançlıyız ki kıtamızın zenginliklerinden, insansal, ahlâksal ve kültürel birikimlerinden tam bir yararlanma, zengin bir insan türü yaratılmasına katkıda bulunacaktır ki bu insanlığa büyük bir zenginlik katmadır. Fakat bu sonucun daha kurulması yolundayken her bir Afrika halkının çıkarlarına ihanet etmek pahasına, düşünü kurmak istemiyoruz Örneğin biz, Gine ve Yeşil Burunlular, Parti programımızda açıkça belirttik ki her hangi bir Afrika ülkesiyle birleşmeye hazırız; tek bir koşulla: halkımı-

zın ulusal kurtuluş mücadelesi süresince edindiği kazançlar — ekonomik ve toplumsal kazançlar — ve araştırıp adım adım oluşturduğumuz adalet, bu birleşmeyle tasfiye edilmemelidir. Bu bizim birlik için tek koşulumuzdur.

Biz Afrika'da, en başta Afrika halklarının tek tek bütün Afrika ülkelerinin çıkarlarını koruyucu bir Afrika politikasından yanayız, yeter ki; dünyanın, insanlığın çıkarlarını unutmayan bir nitelikte olsun. Biz Afrika'da barış ve dünyanın bütün halklarıyla kardeşçe işbirliğine dayalı bir politikadan yanayız.

Uluslararası düzeyde, bizler CONCP'de bloksuzluk politikası izlemekteyiz. Fakat bizim için bloksuzluk demek insanlığın ve adaletin temel sorunlarına sırt çevirmek demek değildir. Bizce bloksuzluk demek başkalarının bloklarıyla belirlenmemek, başkalarının kararlarıyla belirlenmemek demektir. Kendi kararlarımızı vermek hakkını kendimize saklıyoruz. Isterse bizim kararlarımız başkalarınkiyle aynı olsun. Biz bloksuzluk politikasından yanayız, fakat halkımıza tümüyle adanmış, dünyadaki bütün haklı davalara adanmış durumdayız. Kendimizi insanlığın iyiliği için açılan geniş cephenin bir parçası olarak görüyoruz. Görüyorsunuz ki biz ilkin kendi halklarımız için savaşıyoruz. Bu bizim mücadele cephesindeki görevimizdir ve bu bütünüyle dayanışma sorununu içerir. Bizler CONCP'de var gücümüzle bütün haklı davalarda dayanışma içindeyiz. Bu nedenle kalplerimiz FRELİMO'da, MPLA'da, PAIGC'de, CLSTP'de ve CONCP'ye bağlı bütün kitle örgütlerinde, barışçıl Vietnam halkına karşı utanç verici ve haksız saldırısına girişen ABD emperyalizminin karşısında dikilerek pırıl pırıl bir örnek sunan Vietnamlılarla birlikte çarpmaktadır. Kalplerimiz aynı şekilde o ge-

niş ve zengin Afrika ülkesinin fundalıklarında, emperyalist saldırıyla ve kuklaları yoluyla uyguladığı emperyalist manevralarla yüz yüze sorunlarını çözmeye çalışan Kongolu kardeşlerimizle çarpıyor. Bu nedenle biz CONCP liler Çombe'ye ve Afrika'daki Çombe'lere karşı olduğumuzu yüksek sesle ve açıkça ilân ediyoruz. Ve kalplerimiz, denizle çevrilmiş olsa da bir halkın eline silahı alıp temel çıkarların savunabileceğini ve kendi yazgısına sahip çıkabileceğini gösteren Küba'daki kardeşlerimizledir. Los Angeles sokaklarında Kuzey Amerika'nın siyahlarıyız ve onlar her türlü yaşama olanağından koparıldıklarında onlarla acı çekiyoruz.

Sürgünlerleyiz, Filistin'in kurban edilmiş sürgünleriyle; emperyalizmin manevralarıyla kendi yurtlarından itilip çıkarılan. Biz Filistin sürgünlerinin yanındayız ve ülkelerini kurtarmak için yaptıkları her şeyde Filistin'in oğullarını destekliyoruz. Ve yine Filistin halkının onurunu, bağımsızlığını ve yaşama hakkını elde etmesi için yardımlarını esirgemiyen tüm Arap ve Afrika ülkeleriyle dayanışmadayız. Güney Arabistan halkıyla da birlikteyiz; sözde «Fransız» Somalisi, sözde «Ispanyol» Ginesi halklarıyla ve Güney Afrika'da en barbar ırkçı ayrımla yüzyüze olan kardeşlerimizle de en ciddi ve en acılı biçimde birlikteyiz. Kesinlikle inanıyoruz ki, Portekiz sömürgelerindeki mücadelenin gelişimi ve Portekiz sömürgeciliğine karşı her gün kazandığımız zaferler, Güney Afrika'daki utanç verici, alçak ırk ayrımı rejiminin temizlenmesine etkili katkılardır. Ve yine inanıyoruz ki Kongo, Mozambik, Gine ve Yeşil Burun'unki gibi Güney Afrika'dan uzakta olan halklar yakında, umuyoruzki pek yakında Afrika'daki, Güney Afrika'daki son emperyalist kalenin yıkılmasında çok önemli bir rol oynayacaklardır.

Dünyadaki bütün haklı davaları güçle destekliyoruz fakat başkalarının desteğinden de güçleniyoruz. Pek çok insandan, pek çok arkadaştan, kardeşten somut destek almaktayız. Her türden desteği, nereden gelirse gelsin kabul ederiz fakat gereksindiğimiz desteği de kimseden istemeyiz. Yalnızca her kişinin ya da kişilerin mücadelemize verebileceği neyi varsa vermesini bekleriz. Bizim yardımlaşma **ahlâkımız** budur.

Burada sosyalist ülkelerde sağlam dostlarımız olduğunu açıkça ve yüksek sesle söylemek görevimizdir. Biliyoruz ki bütün Afrika halkları kardeşimizdir. Bizim mücadelemiz onların mücadelesidir. Ülkemizde akan kanın her damlası kardeşlerimizin, Afrika halklarının bedenlerinden ve kalplerinden de akmaktadır. Fakat yine biliyoruz ki, sosyalist devrimden ve ikinci Dünya Savaşının olaylarından beri dünyanın yüzü kesinlikle değişmiştir. Dünyada bir sosyalist kamp yükselmiştir. Bu, güç dengesini radikal bir biçimde değiştirmiştir ve bu sosyalist kamp bugün görevlerinin tam sorumluluğunda olduğunu gösteriyor: uluslararası ve tarihsel görevlerinin, fakat ahlâksal değil, çünkü zaten sosyalist ülkelerin halkları sömürgeleşmiş ülkeleri hiç bir zaman sömürmediler. Bu nedenle size burada Afrika ülkelerinden gelen yardımları güçlendiren etkili yardımlar aldığımızı açıkça söylemekten onur duyuyorum. Bunu duymaktan hoşlanmayan insanlar varsa bırakın onlar da gelip yardım etsinler mücadelemize. Emin olabilirler ki, kendi egemenliğimizden onur duyuyoruz.

Ve ne yapıyorlar, bizim sosyalist ülkelerden yardım aldığımızı duymaktan hoşlanmayan bu insanlar? Portekiz'e yardım ediyorlar, Salazar'ın faşist-sömürgeci yönetimine. Herkes biliyor ki, Portekiz, Porte-

kiz yönetimi eğer NATO bağlaşıklarından gelecek yardıma güvenmeseydi bizimle savaşı sürdüremezdi. Fakat NATO'nun ne demek olduğunu açıkça tanımlamamız gerekiyor. Evet, biliyoruz: NATO Batının, Batı uygarlığının korunması için kurulmuş askeri bir bloktur v.b... Bu tartışmayı arzuladığımız bir konu değildir. NATO, somut ülkeler, somut hükümetler ve devletlerdir. NATO, ABD'dır. Ülkemizde pekçok ABD, silahı elimize geçirdik. NATO, Federal Almanya Cumhuriyeti'dir. Elimizde Portekiz askerlerinden alınmış pekçok Mauser tüfeği var. NATO, hiç değilse şu anda Fransa'dır. Ülkemizde Aluette helikopterleri var. Ve NATO, evet, o denli çok aşk ve özgürlük örnekleri vermiş, o kahraman halkın, İtalyan halkının hükümetidir biraz da. Evet, Portekizlilerden İtalya'da yapılmış pek çok makineli tüfekler ve el bombaları ele geçirdik.

Portekiz'in başka bağlaşıkları da var: Güney Afrika, Güney Rodezya'nın Mr. Smith'i, Franko yönetimi ve temsil ettikleri utançtan ötürü yüzlerini saklayan başka karanlık bağlaşıklar. Fakat Salazar yönetiminin, insanlarımızı öldürmek ve Angola'da, Mozambik'te, Gine'de Yeşil Burun'da ve Sao Tome'de köylerimizi yakmak için aldığı bunca yardım ulusal kurtuluş hareketimizi durduramadı. Tam tersine güçlerimiz hergün biraz daha sağlamlaşıyor. Neden? Çünkü gücümüz adaletin, ilerlemenin ve tarihin gücüdür. Çünkü bizim temel gücümüz halkın gücüdür. Örgütlerimizi destekleyen, mücadelemizin gereksinimlerini karşılamak için o denli fedakârlıklara katlanan halkımızdır. Halkımızdır zaferin kesinliğini ve geleceğini güvence altına alan.

Mücadelemiz açısından bu konferansın yeri bellidir. Birliğimizi, yalnızca her bir ülkenin içinde değil,

Portekiz sömürgeleri halkları olarak kendi aramızda da pekiştirmeliyiz. CONCP'nin bizim için çok açık bir anlamı vardır. Hepimizin aynı sömürgeci geçmişi var, hepimiz Portekizce yazıp söylemeyi öğrendik. Fakat belki daha büyük ve daha tarihsel bir başka gücümüz var: mücadeleye birlikte başlamış olmamız gerçeği. Şimdi ve gelecek için yoldaşlar ve arkadaşlar oluşturan mücadeledir. CONCP bizce mücadelede temel bir güçtür. CONCP her savaşçının kalbindedir; ülkemizde, Angola'da, Mozambik'te. CONCP Afrika halklarına bizim grur duyduğumuz bir örnek de olmalıdır. Çünkü Afrika'da emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı girişilen bu büyük savaşta, bir araya gelip tartışan, plan yapan, mücadelenin gelişim sorunlarını inceleyen ilk sömürgeleriz. Bu kesinlikle Afrika tarihine ve halklarımızın tarihine çok ilginç bir katılmadır.

Afrika bizi destekliyor, evet. Bazı Afrika ülkeleri var ki, ellerinden geldiğince destekliyorlar, hesapsız hurdasız. Bize kalırsa Afrika bizi yeterince desteklemiyor. Daha iyi destekleyebilirdi, eğer, Portekiz sömürgeciliğine karşı mücadelemizin önemini ve değerini kavrayabilseydi. Adis Ababa deneyinden iki yıl sonra Afrika devlet başkanları yüksek konferansının, Gine, Yeşil Burun, Mozambik, Angola savaşçılarına Afrika'nın etkin desteği konusunda somut adımlar atacağını umuyoruz. Aynı şekilde dünyadaki dostlarımız ve özellikle dostlarımız sosyalist ülkeler ve batının ilerici güçleri, bu mücadelenin gelişiminin onların kardeşçe yardımlarını da içerdiğini görecekler ve siyasal, maddî ve moral yardımlarını da oluşturacaklardır.

Bitirirken kısaca şunu söylemek isterim: ülkemizde, Gine ve Yeşil Burun Adaları'nda sömürge

birlikleri her gün geri çekiliyorlar. Bugün sömürgeci birliklerle çatışmak istediğimizde, onların barakalarına kadar gitmek zorunda kalıyoruz. Fakat gitmemiz gerek, çünkü Portekiz sömürgeciliğini ülkeden süpürmeliyiz. İnanıyoruz ki, arkadaşlar, bu durum Mozambik'te de yakında böyle olacak — zaten bazı bölgelerinde yürürlüktedir —, Angola'da da... Cabinda'da olmaya başladı bile. Portekiz sömürgecileri bizden korkmaya başladı. Yitip gideceklerini hissediyorlar. Fakat size güvence verebilirim ki burada olsaydılar — yazık ki burada ajanları yok şu anda — bizi görerek, delegelerin konuşmalarını duyarak, bütün buradaki insanları izleyerek ve Tanzanya hükümetinin bize yolladığı 'kardeş hoşgeldiniz'i işiterek korkuları iyiden iyiye artacaktı Portekiz sömürgecilerinin. Yoldaşlar ve arkadaşlar, ellerimizde silahlarla nerde bir Portekiz sömürgecisi varsa daha da ilerleyelim. İlerleyelim ve onu yokedelim ve ülkelerimizi biran önce, geri çekilen Portekiz birliklerinden kurtaralım. Bunun için kendimizi, her gün, hazırlayalım, öyle ki ülkelerimize emperyalizmin hiç bir biçimi, Afrika'nın bazı bölgelerinde ve dünyada çoktan beri bir kanser olan yeni-sömürgecilik giremesin.

YALAN SÖYLEME

SAHİBİ OLMA KOLAY ZAFERLERİN DE...

1965 Parti direktifinden parçalar.

Her zaman aklınızda tutun ki halk düşünceler için çarpışmıyor, kimsenin kafasının içindeki şeyler için çarpışmıyor. Maddî çıkarlar için savaşıyorlar; daha iyi ve barış içinde yaşamak, hayatlarının ilerlediğini görmek, çocuklarının geleceğini güvence altına almak için...

Bir bilinçlilik sorunu olarak görmeliyiz ki eylemimizde, politik ya da askerî olsun, pek çok hatalar pek çok yanlışlıklar yaptık: önemli sayıda şey, yapılması gereken anda yapılamadı ya da hiç yapılmadı.

Belli bölgelerde — aslında genel anlamda her yerde — halk ve kendi güçlerimiz arasında siyasal çalışma yeterince yapılmadı: sorumlu işçiler Parti tarafından tanımlanmış, harekete geçirme, şekillendirme ve siyasal örgütleşme çalışmalarını yürütmediler ya da yürütemediler. Şurda burda, hatta sorum-

lu işçiler arasında bile işleri oluruna bırakma eğilimi... hatta savaşılıp temizlenmesi gereken bir durgunluk görüldü.

Askeri alanda Parti liderliğince konulan pek çok plan ve hedefe ulaşılmadı. Elimizdeki olanaklarla çok daha fazlasını ve iyisini yapabilirdik. Bazı sorumlu işçiler, ordu ve gerilla güçlerinin işlevlerini yanlış anladılar, bu ikisi arasında iyi bağlantı sağlayamadılar ve bazı durumlarda kendilerini durumumuzun savunulması işine koyverdiler; saldırının bizim için en iyi savunma yolu olduğu olgusunu unutarak...

Silahlı güçler arasındaki siyasal çalışmaların eksikliğinin bu kanıtlarının yanı sıra, bazı savaşçıların hatta bazı liderlerin, bizim **silahlı militanlar** olup **militaristler** olmadığımız gerçeğini unutmalarına yol açan bir «militarizm» tutumu belirdi. Bu eğilimle derhal mücadele edilmeli ve ordudan temizlenmelidir...

Eğer on adam pirinç tarlasında bütün bir gün sekiz adamın işini yaparsa hoşnut olmak için bir neden yoktur. Kavgada da durum aynıdır. On adam, sekiz adam gibi savaşıyor; bu yeterli değildir... İnsan her zaman daha fazlasını yapabilir. Örneğin bazıları savaşa alışıyorlar; bir şeye bir yol alıştın mı işin sonu geldi demektir: silahına mermiyi sürer, boş boş dolanırsın. Nehirde motorun sesini duyar, elindeki bozukayı kullanmazsın ve böylece Portekiz araçları zararsız, ziyansın geçip gider. Tekrar edeyim: insan daha fazlasını yapabilir. Portekizlileri dışarı atmamız gerekiyor...

...Kurtarılmış bölgelerde okullar oluşturup, eğitimi yaygınlaştırın. 14 ile 20 yaşları arasındaki genç insanları seçin; hiç değilse, dördüncü yıllarını tamamlamış olanları daha ileri eğitime sokun. Halkımızın bütün önyargılı adetlerine, olumsuz inançlarına şid-

detle değil fakat karşı koyun. Partinin her sorumlu ve eğitilmiş üyesini kültür düzeylerini yükseltmek için günlük bir çalışmaya bağlayın...

Gençler arasında, özellikle yirmiden yukarı olanlar arasındaki, ülkeyi bırakıp, başka yerlerde eğitime gitmek hastalığına karşı durun. Bir mevki edinmenin kör ihtirasına ve aşağılık kompleksine; okuyanlarla kurs görenlerin ülkemizde ilerde ayrıcalıklı insanlar olacakları boş inancına karşı durun... Ayrıca çalışıp okumak isteyenlere karşı her hangi bir olumsuz davranışa da yer vermeyin... Öğrencilerin ilerde partimizin sabotajcıları olacakları kompleksine...

Kurtarılmış bölgelerde halkın siyasal yaşantısını normalleştirecek ne varsa yapın. Bölgeler ve bölgeciklerde (tabanca(*) komiteleri) Parti komiteleri kurulmalı ve normal çalışmalıdır. Sık sık toplantılar düzenlemeli ve halka Mücadelede olup bitenler, belirli bir zamanda Partimizin ne yaptığı ve düşmanın ne tip suçlar işlemeye hazırlanabileceği açıklanmalıdır.

Hâlâ düşman işgali altında olan bölgelerde gizli çalışmayı hızlandırın; kitlelerin harekete geçirilmesi, örgütlenmesi; savaşçılarımıza yardım ve eylem için militanların eğitilmesini güçlendirin...

Gerek düzenli, gerekse gerilla olsun silahlı kuvvetlerimizde siyasal çalışmayı sürdürün. Sık sık toplantılar düzenleyin. Siyasal komiserlerden ciddî siyasal çalışma isteyin. Siyasal komiser ve düzenli ordudaki her birliğin komutanından oluşan siyasal komiteler kurun.

Militarizmle savaşın ve her savaşçıyı Partimizin örnek militanı yapın.

(*) Köylere verilen isim.

Kendinizi eğitin, başkalarını eğitin, genellikle bütün nüfusu korkuya ve cehalete karşı savaşmaları; ekonomimizin henüz egemenliği altına almadığı doğaya ve doğal güçlere olan korkularından yavaş yavaş arınmaları yolunda eğitin. Yavaş yavaş inandırın ki — özellikle Parti militanlarını — doğa korkusunu alt edeceğiz ve insan doğanın en güçlü parçasıdır.

Sorumlu Parti üyelerinden kendilerini çalışmaya vermeleri; günlük yaşantımız ve günlük mücadelemizin sorunlarına görüntüsel değil temel yönleri açısından ilgi duymaları yolunda baskı yapın... Hayattan öğrenin, halkımızdan öğrenin, kitaplardan öğrenin, başkalarının deneylerinden öğrenin. Öğrenmeyi hiç durdurmayın.

Sorumlu üyeler, sorumluluklarının bilincinde, onları yürütmekte düşünceli ve yapılan iş ve görevlerin temeli üzerine kurulu yoldaşlıkla hayatı ciddîye almalıdırlar... Bunlardan hiç biri yaşama sevinciyle, hayatın güzel yanlarına olan sevgiyle, ya da geleceğe ve çalışmamıza olan güvenle çelişen şeyler değildir...

Düşmanın silahlı kuvvetleri içinde siyasal çalışmayı ve propagandayı güçlendirin. Afişler, broşürler, mektuplar yazın. Yollara sloganlar boyayın. Bizimle ilişki kurmak isteyen düşman personeliyle tedbirli bağlantılar kurun. Bu alanda cüretkar ve inisiyatifli davranın... Düşman askerlerinin ordudan kaçmalarına yardımcı olacak her şeyi yapın. Canları için güvence verin ki kaçacak cesareti bulsunlar. Hâlâ düşmanın hizmetinde olan, sivil ya da asker Afrikalılar arasında siyasal çalışmayı sürdürün. Bu kardeşleri yön değiştirmeye kandırın, öyle ki düşman bölükleri içinde Partiye hizmet etsinler ya da silahları ve cephaneleriyle bizim birliğe kaçsınlar.

Parti hayatımızın her ediminde devrimci demokrasiyi uygulamalıyız. Her sorumlu üye, sorumluluklarını cesaretle taşımalıdır; başkalarından işine karşı saygı toplarken, başkalarının işlerine saygı duyarak. Halkımızdan hiç birşey saklamayın. Yalan söylemeyin. Yalanları nerede söylenirlerse orada açıklayın. Hiç bir güçlüğü, yanlışlığı, yenilgiyi maskelemeyin. Kolay zaferlerin sahibi olmayın...

TEORİNİN SİLAHI

1966'da Havana'da toplanan Asya, Afrika, Latin Amerika halkları Üç Kıta Konferansı'nda yapılan konuşma.

İçinizden her hangi biri, Küba'ya, Küba devriminin somutluğu, gücü, olgunluğu ve yaşanırlığına ilişkin kuşkular barındırsaydı, bu kuşkular gözlerimizle gördüğümüz şeylerle giderilirdi. Kalplerimiz, şimdi ortak düşmana karşı güç fakat görkemli savaşta bize cesaret veren bir kesinlikle ısınıyor: dünyada hiç bir güç hem kırlarda hem kentlerde yalnızca yeni bir hayat değil — daha da önemlisi — ulusal, kıtasal ve uluslararası görevlerinin ve haklarının tümüyle bilincinde olan Yeni İnsanı yaratan Küba Devrimi'ni yok edemez. Küba halkı her alanda son yedi yılda büyük ilerleme kaydetti, özellikle 1965'te tarım yılında.

İnanıyoruz ki bu, ulusal kurtuluş hareketlerine ve özellikle ulusal devrimlerinin gerçek bir devrim olmasını isteyenlere özel bir derstir. Bazı Küba'lılar yedinci yıldönümünün sevinçlerini ve umutlarını pay-

laşmadılar, çünkü devrime karşıdırlar. Sekizinci yıldönümüne de gelmeyecekler olabilir, fakat biz, düşmana uygulanan «açık kapı» politikasını bir cesaret, kararlılık, insancıllık ve halka olan güven, düşmana karşı bir başka siyasal ve ahlaksal zafer dersi olarak görüyoruz. Bu politikadan dostça, bir duyguyla, kaygulu olanlara diyebilirim ki, bizler, Afrika'nın hâlâ Portekiz egemenliği altındaki halkları, topluma uyarlanamama gibi ya da sınıfsal nedenlerle, Küba halkının çıkarlarının tersine çıkarları ve tutumları olanların ülkeden ayrılarak bıraktıkları boş yeri dolduracak kadar kadınlarımızdan ve erkeklerimizden yollamaya hazırız. Küba'ya köleler olarak getirilmiş atalarımızın güç ve trajik yollarını tekrar tutarak, bu kez özgür insanlar, gönüllü işçiler ve Kübalı vatanseverler olarak geliriz: bu yeni, adaletli, çok-ırklı toplumda üretimsel bir işlevi yerine getirmek ve Küba halkının zaferlerini kendi hayatlarımızla savunmak için. Böylece halkımızı Küba halkıyla birleştiren, tarih, kültür ve kan bağlarıyla, dünya için yeni bir olay ve pek çoğuna da alışılmamış eşsiz bir durum gibi gelen Küba'da sosyalizmin kuruluşundaki kişinin kendiliğinden adanışı, bulaşıcı ritmi ve derin mutluluğu birleştirecek ve güçlendireceğiz.

Bu kürsüyü emperyalizme sövüp saymak için kullanmayacağız. Ülkemizde yaygın bir atasözü der ki: «evin yanarken tamtam çalmanın yararı yoktur». Bu demektir ki Üç Kıta düzeyinde emperyalizmi küfürler savurarak temizlemeğe kalkışmayacağız. Bizce emperyalizme karşı en iyi ve en kötü haykırış, şekli nasıl olursa olsun, elimize silah alıp savaşmaktır. Şimdi yaptığımız ve Afrika ülkelerinden yabancı egemenliği tümüyle temizleyene kadar yapacağımız da budur. Gündemimizde sınırsız önemde

bir anlam ve **mücadeleyle** temel bir alış verişi içeren konular vardır. Yine de, bizim temel olarak kabulleneceğimiz mücadelenin bir biçiminin bu programda açıkça belirtilmediğini görüyoruz (programı kaleme alanların akıllarından geçmekte olduğunu bilmemize karşın). Burada kastımız **insanın kendi zayıflıklarıyla mücadelesidir.** Kuşkusuz başka olaylar Gine'ninkiyle farklılıklar gösterir; fakat biliyoruz ki günlük mücadelenin genel kapsamı içinde kendimize karşı bu kavga — düşmanın yaratacağı güçlükler ne olursa olsun — halklarımızın gerek bu günü gerekse yarını için kavgaların en önemlisidir. Bu kavga ülkelerimizin herbirinin ekonomik, toplumsal, kültürel ve bağlı olarak tarihsel gerçeğindeki iç çelişkilerin yansıyışıdır. Kesinlikle inanıyoruz ki, gerek ulusal, gerekse toplumsal bir durum eğer bu gerçeğin bilincinde değilse yenilgiyi yüklenmenin ağır riskini göze almak zorundadır.

Afrika halkları, basit dillerinde «kuyudan çıkan su ne denli sıcak olursa olsun pilavını pişirmez» derken sadece fiziğin değil, siyasal bilimin de temel bir ilkesini dile getirmektedirler. Biliyoruz ki bir olayın gelişimi dışsal görüntüleri ne olursa olsun, içsel özelliklerine göre belirlenir. Yine biliyoruz ki, siyasal düzeyde kendi gerçeğimiz — başkalarının gerçeği her ne kadar güzel ve çekici olursa olsun — bizim kendisine ilişkin geniş bilgimizle, kendi çabalarımız ve fedakârlıklarımızla değiştirilebilir. Deney ve bunca örnekle zengin olan bu üç Kıta toplantısında anımsamakta yarar vardır ki, çeşitli durumlarımız her ne kadar benzerlikte yakın ve düşmanımız her nekadar aynıysa da ulusal kurtuluş ve toplumsal devrim ihraç edilecek mallar değildir. Ve her gün daha fazla, her halkın tarihsel gerçeğiyle belirlenip

biçimlenerek ve bu gerçeğe niteliğini veren iç çelişkilerin alt edilişi ya da doğrudan çözümlenişi sonucu başarıya ulaşarak, olumlu ya da olumsuz olsunlar dış etkenlerden az çok etkilenerek yerel ve ulusal oluşumların ürünü olarak belirmektedirler. Bütün zamanın en büyük emperyalist ve anti-sosyalist gücünden 90 mil uzakta yer alan Küba Devrimi'nin başarısı içeriği ve evrimiyle bize ilkesinin sağlamlığının pratik ve bütün bir resmi gibi geliyor. Fakat bizler görmeliyiz ki, biz kendimiz ve öteki kurtuluş hareketleri (burada özellikle Afrika deneyine değiniyorum) ortak mücadelemizin bu önemli sorununa yeterli titizlik göstermedik.

Ulusal kurtuluş hareketlerindeki ideolojik zayıflık — ideolojinin tümden yokluğu demek istemiyorum — ki bu hareketlerin değiştirmek istedikleri cehaletle ilgilidir; emperyalizme karşı mücadelemizde en büyük güçsüzlüğümüzdür — eğer herşeyde bu, en büyük güçsüzlük değilse. Yine de inanıyoruz ki, değişik nitelikteki yeter sayıda deney, bu hastalığı yenmemiz için genel bir düşünce ve eylem yolu çizmemize olanak sağlamaktadır. Bu konunun enine boyuna tartışılması, bu konferansın, bu günkü ve gelecekteki ulusal kurtuluş hareketlerinin güçlendirilmesine yapabileceği en değerli katkıdır da. Bu, hareketlere somut bir yardım olacak ve kanımızca siyasal destekten ya da silah v.b. sağlanmasından daha az önemde olmayacaktır.

Buradaki toplantıya, ne kadar alçak gönüllü olursa olsun bir katkıda bulunmak amacıyla **toplumsal yapıya ilişkin olarak ulusal kurtuluşun temelleri ve hedefleri** konusundaki düşüncelerimizi açıklamak için katılmış bulunuyoruz. Bu düşünce, mücadelede, bizim deneylerimizin ve başkalarının deneylerinin ti-

tizce incelenmesinin sonucudur. Bu düşüncemizin içinde teorik bir nitelik bulacaklara hatırlatırız ki, her pratiğin içinde bir teori vardır ve eğer bir devrimin, mükemmel teorilere karşın yenilebileceği bir gerçekse de daha kimse devrimci bir teori olmadan başarılı bir devrim yapamamıştır.

Tarihin motorunun sınıf mücadelesi olduğunu ileri sürenler, bu iddianın daha geniş alana uygulanabilir ve daha kesin olması için yeniden gözden geçirilmesini kabul edeceklerdi, eğer belli sömürgeleşmiş halkların yani emperyalizm tarafından yönetilen halkların temel niteliklerine ilişkin daha geniş bir bilgiye sahip olsalardı. Aslında insanlığın ve insanlığı oluşturan halkların evriminde sınıflar, ne genelleşmiş ve her grubun bütünlüğüyle birlikte aynı anda gelişen bir oluşum olmuşlar, ne de tamamlanmış, mükemmel, eşit ölçülerde ve kendiliğinden bir bütün olarak belirmişlerdir. Bir ya da bir çok insan grubu içinde sınıfların tanımı üretici güçlerin ileriye yönelik gelişiminin ve grup tarafından yönetilen ya da başkaları tarafından gaspedilen zenginliğin niteliğinin temel sonucudur. Bu demektir ki toplumsal-ekonomik bir oluşum olan «sınıf» en az temel ve birbirine bağlı iki değişkenden (üretici güçlerin düzeyi ve üretim araçlarının mülkiyetinin biçimi) doğmuş ve bu ikisinin işlevi olarak gelişmiştir. Bu oluşum, yavaşça, adım adım; düzensiz; niteliksel ve genellikle, temel unsurların gözle görülmez değişimleriyle ilerler. Bir kez belli bir birikim noktasına ulaşıldı mı bu oluşum **niteliksel bir sıçrama** yapar ki, bu sıçrama sınıflar ve sınıflar arası çelişkilerle belirlenir.

Toplumsal-ekonomik bütünün dışındaki etkenler, az çok belirgin bir şekilde, sınıfların gelişimlerini, hızlandırarak, yavaşlatarak hatta gerileterek etkiler.

Bu etkenler, ne nedenle olursa olsun durduğu zaman, oluşum kendi bağımsızlığını kazanır ve hızı, yalnızca kendi iç özgül nitelikleriyle değil, fakat bir önceki dış etkenlerin toplam etkilerinin sonuçlarıyla da belirlenir. Tümüyle içsel planda, oluşum dalgalanabilir, fakat sürekli ve ileriye yöneliktir. Birden ilerleme, ancak, üretim güçlerinde ya da mülkiyet biçiminde şiddetli dönüşümlerin — birden dönüşümlerin — sonucudur. Sınıfların gelişim süreçleri içinde üretim güçlerinin ve mülkiyet biçimlerinin birden değişimi sonucundaki şiddetli dönüşümlere **devrim** denir.

Açıktır ki, yine de, bu oluşumun gerçekleşme olasılığı dış etkenlere ve özellikle insan grupları arasındaki karşılıklı etkilenmeye gözle görülür biçimde bağlıdır. Bu karşılıklı etkilenme, modern dünyayı yaratmış olan aktarma ve yayın araçlarıyla olmuştur. Bu araçlar insanların, bir bölgede, bir kıtanın bölgelerinde ya da bir kıtada yalıtlanmalarına son vermişlerdir. Ilk aktarma araçlarıyla başlayan bu uzun tarihsel sürecin karakteristiği olan bu etkilenme Kartacalıların yolculukları ve Yunanistan'ın sömürgeleştirilmesi zamanlarında bile açıktı ve deniz keşifleriyle hızlandı — buharlı makinanın ve elektriğin keşfiyle. Ve çağımızda atom enerjisinin ilerici yönde «ehlileştirilmesi»yle, insanları yıldızlara götürmek değilse de, evrenin insancıllaştırılması kesinleştirilebilir.

Bu bizi şu soruya yöneltir: tarih yalnızca «sınıf» sürecinin (oluşumunun) ve buna bağlı olarak sınıf mücadelesinin gelişimiyle mi başlar? Bunu olumlu yanıtlamak, avcılığı keşfeden sonra göçebe ve yerleşik tarımı sonra sürülerin denetlenmesini ve toprağın özel mülkiyetini bulan insan gruplarını tarih dı-

şında bırakmak olur. Bu aynı zamanda — hiç kabul edemiyeceğimiz — Asya, Afrika, Latin Amerika'daki bazı insan gruplarının, emperyalizmin boyunduruğu altına girerken tarihsiz ya da tarih dışında yaşamakta olduklarını söylemek olur. Bu ülkelerimizin halklarının, örneğin Gine'deki Balantelerin, Angola'daki Coaniamaların, Mozambik'teki Macondelerin, — eğer sömürgeciliğin görünümdeki belirsiz etkinliğini bir yana korsak — tarihin dışında yaşadıklarını ya da hiç tarihleri olmadığını söylemek olur.

Ülkelerimizin toplumsal-ekonomik gerçekliğinin somut bilgisine ve bir süreç olarak «sınıf»ın gelişiminin çözümlenmesine dayanan bu karşı koyuşumuz, bizi şu sonuca götürmektedir; eğer tarihin motoru sınıf mücadelesiyse, bu, yalnızca belli bir tarihsel dönem için böyledir. Bu demektir ki, sınıf mücadelesinden **önce** ve kaçınılmaz olarak ondan sonra da (çünkü bir **önce** olmadan **sonra** olamaz) bir ve bir çok etkenler tarihin motoru olmuşlar ve olacaklardır. Her insan grubunun tarihindeki bu etkenin, o grupta belirleyici olan **üretim biçimi** — üretim güçlerinin düzeyi ve mülkiyet şekli — olduğunu görmek güç değildir. Dahası, önceden gördüğümüz gibi sınıfların kendileri, sınıf mücadelesi ve bağlı olarak, tanımları üretim araçlarının mülkiyet biçimiyle üretim güçlerinin gelişimlerinin sonuçlarıdır. Üretim güçlerinin düzeyi — sınıf mücadelesinin içeriği ve biçiminin temel belirleyicisi — tarihin gerçek ve sürekli motorudur sonucu doğru görünmektedir.

Bu sonucu kabul ediyorsak kafamızı yoran kuşkular uçup gitti demektir. Çünkü eğer bir yanda, sınıf mücadelesinden önce tarihin kesin varlığını ve bağlı olarak ülkelerimizdeki — ve belki kıtamızdaki — bazı insan grupları dışında, tarihsiz halklar

olmanın hüzünlü durumunu görebiliyorsak, öte yanda tarihin sürekliliğini de görebiliyoruz demektir — sınıf mücadelesi ve sınıflar ortadan kalktıktan sonra bile. Ve eğer, sınıfların ortadan kalkmasının tarihsel kaçınılmazlığı olgusunu bilimsel bir temelde, açıkça söyleyen bizlersek, bu sonuca varmaktan ötürü mutlu olabiliriz. Çünkü bu sonuç, bir oranda, uyumluluğu tekrar yerleştirir ve aynı zamanda, Küba halkı gibi, sosyalizmi kurmakta olan halklara «sınıf» ve sınıf mücadelesi denilen oluşumların ortadan kalkmaları sürecini toplumsal-ekonomik bütünlükleri içinde tamamladıkları zaman tarihlerinin bitmeyeceğini bu halklara gösterir. Bu dünya sonsuz değildir, fakat insan tarihi aşacak ve tarihi yaratıp üretecektir çünkü insan — düşünsel ve bedensel — yükümlülüklerinden kendini sıyıramaz ve bu gereksinimler üretim güçlerinin gelişimlerinin temelidirler.

Şimdiye dek olagelmiş ve çağımızın da gerçeği olan durum, bize, bir insan grubunun ya da insanlığın en az üç aşamadan geçtiğini göstermektedir. Birincisi üretim güçlerinin — insanın doğa üstündeki egemenliğini kuruş araçları — geriliğiyle belirlenmiştir. Bu aşamada üretim biçimi (mode of production) çekirdeksel niteliktedir, üretim araçları üzerinde özel mülkiyet yoktur, sınıflar yoktur, bağlı olarak sınıf mücadeles ide yoktur. Ikinci aşamada, üretim güçlerinin yükselmiş düzeyi üretim araçları üzerinde özel mülkiyeti doğurmuştur, üretim biçimi ilerici bir biçimde karmaşıklaşmıştır, bu dönem devinimdeki toplumsal-ekonomik bütün içinde çıkar çarpışmalarını körükler ve böylece «sınıf» oluşumunu ve sınıf mücadelesini ortaya çıkarır: çelişkinin toplumsal görünümü, ekonomik alanda üretim biçimiyle üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındadır. Üçüncü aşa-

mada üretici güçler belli bir düzeye ulaştıktan sonra üretim araçlarının üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılması olasılaşır ve bir süreç olarak «sınıf»ın ve bağlı olarak sınıf mücadelesinin ortadan kaldırılmasıyla gerçekleştirilir; toplumsal ekonomik bütünün tarihsel sürecindeki yeni ve henüz bilinmeyen güçler o zaman ortaya çıkar.

Politik ekonomik dilde ilk dönem, komünal tarım ve sürü yetiştirici toplumdur ve bu dönemde toplumsal yapı yataydır; devlet yoktur. İkinci dönem dikey bir toplumsal yapı ve devletin bulunduğu feodal ve özümlenmiş tarım (assimilated agricutture) toplumu ya da tarımsal - endüstriyel burjuva toplumlarıdır. Üçüncü dönemse, ekonominin (eğer tümüyle değilse) temel olarak endüstriyel olduğu (tarım da endüstrinin bir biçimi olacağına göre) ve devletin durmadan yokolmaya yöneldiği ve toplumsal yapının, bin kez, daha gelişmiş üretici güçler, toplumsal ilişkiler ve insan değerinin daha ileri düzeyde kavranılışıyla, yeniden yataylaşmaya başladığı sosyalist ya da komünist toplumlardır.

İnsanlık ya da insanlığın bir bölümü (bir bölgede; bir ya da birkaç kıtadaki insan grupları) düzeyinde, bu üç dönem (ya da ikisi) aynı anda varolabilir. Bu durum günümüzde olduğu kadar geçmişte de saptanmıştır. İster iç nedenler, isterse dış etken ya da etkenlerin, evrimin hızını etkilemesi sonucunda olsun, bu durum, insan toplumlarının düzensiz gelişimlerinin ürünüdür. Öte yandan, toplumsal-ekonomik bir bütünün tarihsel gelişimi ele alındığında, belli bir düzeye ulaşıldıktan sonra, yukarda sözü edilen bu dönemlerden her biri, bir sonraki dönemin tohumlarını içinde taşır.

Not etmeliyiz ki, insanlığın hayatının şu andaki aşamasında, ve toplumsal - ekonomik bir bütün açısından, bu üç dönemin zaman sırası mutlak değildir. Üretim güçlerinin düzeyi ve toplumsal yapı ne olursa olsun, bir toplum, somut yerel tarihsel ve insansal koşullara uyarlı olarak, bu üç dönemden hızla geçebilir ve daha üst düzeyde bir varlığa ulaşabilir. Bu ilerleme, toplumun üretim güçlerinin somut olanaklarına ve toplumu yöneten siyasal gücün yapısına, yani, devletin biçimine ya da isterseniz, toplumdaki egemen sınıf ya da sınıfların niteliğine bağlıdır.

Daha ayrıntılı bir inceleme gösterecektir ki, tarihsel gelişim içinde böylesi bir sıçramanın olasalığı, temelde, birincisi, ekonomik alanda insanın doğaya egemen olmasını sağlayan araçların gücünden; ikincisi, siyasal alanda dünyayı ve tarihin gelişimini değiştiren radikal bir olaydan belirmektedir. Bu da, **sosyalist devletlerin yaratılmasıdır.**

Öyleyse görüyoruz ki, halklarımız, ekonomik düzeylerinden bağımsız olan bir tarihe sahiptirler. Emperyalist boyunduruğa vurulduklarında, halklarımızın (ya da karışımından oluştukları insan gruplarının) her biri, bir dış etkenin vahşi eyleminin hedefiydiler. Bu eylem — emperyalizmin toplumlarımız üstündeki etkisi — ülkelerimizdeki üretim güçlerinin gelişimini ve toplumsal yapıları olduğu kadar, ulusal kurtuluş mücadelelerimizin kapsamını ve biçimini de belirlemekten geri duramazdı.

Fakat yine görüyoruz ki bu mücadelelerin tarihsel gelişimleri seyrinde, halklarımızın; şimdiki sömürü ve geri kalmışlık durumlarından, ekonomik, toplumsal ve kültürel olarak daha ileri bir varlığa ulaştırıcı yeni bir tarihsel sürece geçmelerinin somut olasılığı vardır.

Bu konferansın uluslararası hazırlık komitesi tarafından verilen ve tam desteğimizi alan demeci, emperyalizmi, açık ve kısa bir çözümlemeyle kendi ekonomik kapsamına (context) ve tarihsel eksenine oturttu. Toplantıda konuşulanları burada bir kez daha tekrarlamıyacağız. Yalnızca emperyalizmin, kâr etme arzusunun ve finans kapital monopolü tarafından birikimi durmadan arttırılan **artık - değerin** dünya çapında bir yansıması olduğunu belirteceğiz. Bu finans kapital monopolü dünyanın iki bölgesinde merkezleşmiştir: ilkin Avrupa sonra Kuzey Amerika. Eğer emperyalizm olgusunu, dünyayı, daha doğrusu kapital ve birikimini değiştiren etkenin evriminin genel yörüngesine yerleştirmek istersek; diyebiliriz ki emperyalizm denizden karaya çıkmış; yeniden örgütlenmiş, pekiştirilmiş ve halklarımızın insan ve doğa kaynaklarının sömürüsü için uyarlanmış korsanlıktır. Fakat emperyalizmin olgunlukla çözümünü yaparsak, — ve zaten herşey onun kapitalizmin en son aşaması olduğunu kanıtlamaktadır — tıpkı bugün halkların ulusal kurtuluşu, kapitalizmin yıkılışı ve sosyalizmin gelmesinin gerekliliği gibi, emperyalizmin, tarihin kaçınılmaz bir gerekliliği; insanlığın genel gelişim seyrinde üretim araçlarının ve üretici güçlerin dönüşümünün itici gücünün bir sonucu olduğunu söylersek kimseyi şaşırtmış olmayız.

Halklarımız için en önemli şey, emperyalizmin, eylemdeki kapital olarak, ülkelerimizde üretim araçlarının karmaşıklığını arttırmak anlamında, üretici güçlerin gelişim süreçlerini ve dönüşümlerini hızlandırmak; burjuvazinin geliştirilmesiyle birlikte sınıflar arası ayrımları arttırmak ve sınıf mücadelesini yoğunlaştırmak; halkların ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşam düzeylerini kayda değer oranda yükselt-

mek gibi tarihsel görevlerini tamamlayıp tamamlamadığını bilmektir. Emperyalizmin, halklarımızın toplumsal yapıları ve tarihsel gelişimlerindeki etkilerini incelemek de önemlidir.

Burada emperyalizmi ne lanetliyeceğiz ne de olumlıyacağız; yalnızca diyeceğiz ki, ekonomik planda olduğu kadar toplumsal ve kültürel planda da, emperyalist kapital, birikim ülkelerinde kapital tarafından yerine getirilmesi gereken tarihsel görevleri yerine getirmemiştir. Bu demektir ki, bir yandan, emperyalist kapital, sömürülen ülkelerin çoğunluğunda artık değeri çoğaltmak basit işlevini yapmış olsa da, öteyandan görülebiliyor ki, kapitalin tarihsel kapasitesi (üretici güçlerin gelişim süreçlerinin yıkılmaz hızlandırıcısı olarak) özgürlüğünün oranına, yani kendisinden yararlanılma koşullarının özgürlük oranına sıkı sıkıya bağlıdır. Yine de bazı durumlarda, emperyalist kapitalin ya da ölümcül kapitalizmin, üretim güçlerinin düzeylerini yükseltecek (hatta şehirler kuracak) ve yerel nüfusun azınlıkta kalan bir bölümüne daha yüksek, ayrıcalıklı bir yaşama düzeyi sağlayacak ve böylece, bazılarının diyalektik diyebileceği biçimde, toplumdaki çelişkileri genişletecek kadar kendine ayıracak ilgisi, gücü ve zamanı olmuştur. Başka ve daha ender durumlarda, kapitalin birikimi ve bağlı olarak yerel bir burjuvazinin yaratılması olanağı varolmuştur.

Emperyalist egemenliğin, halklarımızın toplumsal yapı ve tarihsel gelişimleri üzerindeki etkilerini araştırmak için, önce, emperyalist egemenliğin genel biçimlerini incelemeliyiz. En az iki biçim vardır. Birincisi doğrudan egemenlik: boyunduruk altındaki halk kendisine yabancı bir halktan oluşturulmuş siyasal bir güç tarafından (silahlı kuvvetler, polis, yö-

netim ajanları ve ülkeye yerleşik yöneten ulustan insanlar) yönetilir ki bu biçimine **klasik sömürgecilik ya da sömürgecilik** denilmektedir. Ikinci biçimse dolaylı egemenliktir ve burada araç temel olarak ya da bütünüyle yerli ajanlardır ki buna **yeni-sömürgecilik** denir.

Birinci durumda, yönetilen halk, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, aşağıdaki şu acıları çeker: a) tümden yıkım; genellikle yerli nüfusu hemen ya da zamanla dıştan gelen başka bir nüfusu yerine koyarak yok etmek; b) Genellikle daha az ya da daha çok dıştan içe insan akımıyla uygulanan kısmi yıkım; c) Yerli halkı, belli yörelere ya da toplama bölgelerine hapsetmek yoluyla gözle görülür yalıtlama.

Son iki durum, Afrika'da geniş ölçüde varolan kuşkulu ulusal kurtuluşların çatısı altında düşündüklerimizdir. Diyebiliriz ki, her iki durumda da emperyalizmin yönetilen halkın tarihsel gelişimi üzerindeki etkisi felce, durgunluğa, hatta gerilemeye yolaçmaktadır. Fakat bu felç tam değildir. Bazı iç (yerel) etkenlerin sürekli devinimleri, ya da, paranın topluma sokulması, kentsel merkezlerin kurulması gibi, sömürgeci egemenlik tarafından yapılan işler sonucu, söz konusu olan toplumsal - ekonomik bütünün şu ya da bu kesiminde önemli değişimler oluşabilir. Bu değişimler arasında, yerli yönetici sınıfların ya da kesimlerin prestijlerini yitirmelerini; köylü nüfusun kentsel alanlara, zorunlu ya da kendiliğinden kitlesel göçlerini ve bağlı olarak yeni toplumsal katların oluşumunu sayabiliriz; örneğin: ücretli işçiler, rahipler, ticaret memurları, serbest meslek sahipleri ve dengesiz bir işsiz kitlesi. Kır kesimindeyse, oldukça değişik bir yoğunlukla ve her zaman kentsel ortama bağlı olarak, küçük toprak sahiplerinden olu-

şan bir toplumsal kat gelişmektedir. Yeni — sömürgecilik durumundaysa, sömürgeleştirilen nüfusun çoğunluğu ister yerli ister yabancı kökenli olsun, emperyalist eylem, yerel bir burjuvazi ya da bir pseudo — burjuvazi yaratmak biçimini alır ki bu burjuvazinin ipleri yöneten ülkenin egemen sınıflarınca çekilir.

Toplumun alt kesimlerinde, özellikle kırlarda, toplumsal yapıdaki değişimler sömürgeci dönemin özelliğini korurlar; fakat genellikle yerli küçük burjuva bürokratlarından oluşan ve toplumsal katlarla ticaretteki aracılar (compradores) arasındaki farklılaşmaları derinleştiren pseudo — burjuvazinin yaratılması, yerel etkenlerin ekonomik işlevlerini güçlendirerek toplumsal dinamiğe yeni boyutlar getirir. Ve bunu, başta kentsel bir işçi sınıfının oluşması, özel toprak mülkiyetinin ortaya çıkarılması ve bir tarım proletaryasının belirmesiyle gerçekleştirir. Üretici güçlerin de belirli bir gelişmeden doğan, toplumsal yapıdaki bu belirgin değişimlerin sözkonusu toplumsal - ekonomik bütünün tarihsel evrimi üzerinde dolaysız bir etkileri vardır. Bu evrim klasik sömürgecilikte felce uğratılırken yeni - sömürgecilik, toplumsal dinamiği uyandırarak (yerli toplumsal katlar arasındaki çıkar çelişkilerine ya da sınıf mücadelesine izin vererek), tarihsel sürecin eski normal evrimine döndüğü yanılsamasını yaratır. Bu yanılsama yerli unsurlardan oluşmuş siyasal bir güç (ulusal devlet) tarafından güçlendirilir. Gerçekteyse bu bir yanılsama bile değildir, çünkü, yöneten ülkenin egemen sınıfı yerine yerel «egemen» sınıfın geliştirilişi ulusal üretim güçlerinin gelişimini engeller ya da sınırlar. Oysa günümüz dünya ekonomisinin somut koşullarında bu bağımlılık kaçınılmazdır ve ne denli milliyetçi olursa olsun, pseudo - burjuvazi tarihsel işle-

vini yerine getiremez: üretim güçlerinin gelişimini **özgürce** yönlendiremez: kısacası, ulusal bir burjuvazi olamaz. Çünkü, daha önce gördüğümüz gibi, üretim güçleri tarihin alevlendirici güçleridir ve normal çalışmaları için ön koşul gelişim süreçlerinin özgürlüğüdür.

Böylece görüyoruz ki, gerek sömürgecilik gerek yeni sömürgecilikte emperyalist egemenliğin temel niteliği aynı kalmaktadır: Ulusal üretim güçlerinin özgürce gelişmelerinin şiddetle gaspedilmesi yoluyla boyunduruk altındaki halkın tarihsel gelişim süreçlerinin geri teptirilmesi. Emperyalist egemenliğin iki biçiminin özünü açıklayan bu gözlem, gerek mücadele boyunca gerekse bağımsızlığın kazanılmasından sonra, ulusal kurtuluş hareketleri için, hem düşünsel hem eylemsel planda bizce büyük önem taşımaktadır.

Bu temel üzerinde, diyebiliriz ki, ulusal kurtuluş, toplumsal — ekonomik bir bütünün tarihsel gelişiminin bu geri teptirilişine karşı çıktığı süreçtir. Başka bir deyimle, bir halkın ulusal kurtuluşu, o halkın tarihsel kişiliğini yeniden kazanması; emperyalist boyunduruğun kırılmasıyla kendi tarihine dönmesidir.

Gördük ki, toplumsal — ekonomik bütünün üretim güçlerinin gelişim sürecinin özgürlüğüne şiddet yoluyla el konulması, ne biçime bürünürse bürünsün emperyalist egemenliğin sürekli ve baş özelliğidir. Yine gördük ki bu özgürlük, bir halkın tarihsel sürecinin normal seyrinin güvencesi de olabilir. Öyleyse şu sonuca varabiliriz; ulusal kurtuluş ancak, ulusal üretim güçleri her türlü yabancı egemenlikten kurtulduğu zaman vardır. Genellikle, ulusal kurtuluşun, her halkın kendi kaderini belirleme hakkı temeline dayandığı ve bu kurtuluşun hedefinin ulusal bağımsızlık olduğu söylenir. Karmaşık bir gerçeğin

böylesine muglak ve öznel tanımlamasına karşı çıkmadığımız halde, nesnel olmayı yeğliyoruz, çünkü bizim için ulusal kurtuluşun temeli — uluslararası hukuk düzeyinde kabul edilen formüller ne olursa olsun — her halkın kendi tarihine sahip olması hakkıdır; hedefiyse: emperyalizmin gaspettiği bu hakkı tekrar ele geçirmek, bir başka deyişle, ulusal üretim güçlerinin gelişimini özgürlüğe kavuşturmaktır.

Bu nedenle, bizce, bu temeli ve hedefi gözönünde tutmayan her ulusal kurtuluş hareketi kuşkusuz emperyalizme karşı savaşabilir fakat kesinlikle, ulusal kurtuluş için savaşamaz.

Bu demektir ki, günümüz dünya ekonomisinin temel özelliklerini olduğu kadar anti-emperyalist mücadele alanında kazanılmış deneyleri de göz önünde tutarak, ulusal kurtuluş mücadelesinin temel yanı yeni — sömürgeciliğe karşı mücadeledir. Dahası, eğer ulusal kurtuluşun, üretim güçlerinin gelişiminde derin bir değişimi gerektirdiğini kabul ediyorsak, görürüz ki **ulusal kurtuluşun** bu olgusu kaçınılmaz olarak bir **devrimle** çakışmaktadır. Önemli olan, bu devrimin yapılabilmesinin öznel ve nesnel koşullarının bilincinde olmak ve gerçekleştirilmesinin nasıl, ne türden ya da türlerden bir mücadele gerektirdiğini bilmektir.

Burada, insanlığın içinde bulunduğu aşamada, bu koşulların elverişli olduğunu tekrarlamıyacağız; gerek uluslararası planda gerekse kurtuluş mücadelesi veren ulusların kendi içlerinde elverişsiz koşulların da varolduğunu anımsamak yeterlidir.

Uluslararası düzeyde, bizce, hiç değilse aşağıdaki etkenler ulusal kurtuluş hareketlerine elverişsizdir: siyasal bağımsızlık kazanıp yeni — sömürgecilik durumunda olan ve çoktan bu tuzağa düşmüş

başka devletlere yetişmeye çalışan çok sayıda yeni — sömürge devlet; özellikle emperyalizmin kazançlı yatırımlar yaptığı, ayrıcalıklı bir proletaryanın gelişimini körüklediği ve böylece işçi kitlelerinin devrimci birikimlerini azalttığı Avrupa'da, yeni — kapitalizmin attığı adımlar; hâlâ sömürgeci olan bazı Avrupa devletlerinin, örneğin Portekiz'in, açık ya da kapalı yeni — sömürge durumları; amaçları geri kalmış ülkelerdeki uluslararası burjuvaziye kaçınılmaz biçimde bağımlı olan ve devrime giden yolu tıkayan pseudo — burjuvazinin geliştirilmesi olan emperyalizmin sözde «geri kalmış ülkelere yardım» politikası; devrim için iç ekonomik ve siyasal koşulların hazır bulunduğu yeni bağımsızlığını kazanmış ülkeleri düşman ya da ajanlarıyla, uzlaşmaya iten klastrofobi ve devrim utangaçlığı; anti - emperyalist ülkeler arasında sürekli gelişen çelişkiler ve, nihayet, emperyalizmin yararına, dünya barışının tehdidi olan atom savaşı. Bütün bunlar emperyalizmin ulusal kurtuluş hareketlerine karşı eylemini güçlendiren etkenlerdir.

Eğer emperyalizmin tekrarlanan müdahaleleri ve halklara karşı artan saldırganlığı ulusal kurtuluş hareketlerinin yaygınlığı karşısında duyulan umutsuzluğun çırpınışları olarak yorumlanabilirse bunlar aynı zamanda bir orana kadar, genel anti-emperyalist mücadele içindeki bu elverişsiz koşulların doğurduğu zayıflıklarla da açıklanabilir.

İçsel planda, bizce, en önemli zayıflık ya da elverişsiz etkenler toplumsal - ekonomik yapının içinde ve emperyalist baskı altındaki evrimin eğilimlerinde yatmaktadır. Daha kesin olmak gerekirse, bu zayıflık, bu yapıya ve eğilimlerine, ulusal kurtuluş mücadeleleri tarafından, stratejilerini saptarlarken,

ya az önem verilmesinde ya da hiç önem verilmemesinde yatmaktadır.

Bunları derken, ulusal kurtuluş mücadelelerine elverişsiz olan öteki içsel koşulların — örneğin, ekonomik az gelişmişlik, bağlı olarak halk kitlelerinin toplumsal ve kültürel geriliği; kabilecilik ve daha hafif çelişkiler — önemini azaltmak istemiyoruz. Yalnız burada belirtilmelidir ki kabilelerin varlığı, genellikle kabile yapısından çıkmış ulusal kurtuluş hareketleri içindeki bireylerin ya da grupların oportünistçe tutumlarının bir sonucu olarak sözkonusu olmaktadır. Sınıflar arasındaki çelişkiler, ne denli çekirdek halinde olurlarsa olsunlar, kabileler arası çelişkilerden çok daha büyük önem taşımaktadırlar.

Sömürge ve yeni - sömürge durumlar temelden aynı oldukları halde, emperyalizme karşı savaş temelde yeni - sömürgeciliğe karşıdır. Öyle hissediyoruz ki bu iki durum arasındaki pratik ayrımı kavramak hayati önemdedir. Aslında, yatay yapı — yerli toplumdan ne kadar farklı olursa olsun — ve sömürge koşullarında ulusal unsurlardan oluşmuş siyasal bir gücün yokluğu, ulusal kurtuluş mücadelesi için sonsuz önemde olan, geniş bir cephenin yaratılmasını olası kılmaktadır. Fakat bu olanak; yerli toplumun yapısının, evriminin eğilimlerinin, gerçek ulusal bağımsızlığı güvence altına almak için gerekli pratik tedbirleri belirlemek adına, sıkı bir incelemeden geçirilmesini de engellemez. Her hareketin kendi özgül durumunda ne yapacağını kendisinin bildiğini kabul ederken, bu tedbirlerden birinin alınmasını gerekli görüyoruz; öyle ki, yönetmesi gereken ulusal kurtuluş mücadelesinin gerçek hedeflerinin ve anlamının bilincinde, sağlam bir birlik içinde pekişmiş bir öncü güç oluşabilsin. Sömürge koşullarının,

çok ender olaylar dışında halk kitlelerinin, ulusal kurtuluş hareketinin evrimi konusunda uyanıklıklarını ve tedbirliklerini sağlıyabilecek olan öncü sınıfların (yani varlığının bilincinde bir işçi sınıfı ve tarım proletaryası) varlığına ne gereksindiğini, ne de izin verdiğini gözönünde tutarsak, bu gereklilik daha da açık biçimde önemini ortaya serer.

Tam tersine, işçi sınıfının genellikle çekirdeksel yapısı ve ulusal kurtuluş mücadelesinin en önemli fiziksel gücünün — köylülüğün — ekonomik, toplumsal ve kültürel yapısı; bu iki temel gücün, gerçek ulusal bağımsızlıkla yapay siyasal bağımsızlık arasındaki ayrımı yapmalarını engellemektedir. Yalnızca devrimci bir öncü güç (genellikle faal bir azınlık), baştan itibaren böyle bir ayrımın farkında olabilir ve mücadele aracılığıyla halk kitlelerine duyurabilir. Bu, ulusal kurtuluş hareketlerinin temelde siyasal niteliğini açıklar ve bir oranda ulusal kurtuluşun sonucunda biçiminin önemini ortaya çıkarır.

Yeni sömürge koşullarında bir oranda daha dikeyleşmiş olan yerli toplumun yapısı ve yerli unsurlardan oluşmuş siyasal gücün — ulusal devletin — varlığı, bu toplumdaki çelişkileri iyice derinleştirir ve sömürge koşullarında olasılaşabilen geniş bir cephenin kurulmasını olanaksız kılmasa bile güçleştirir. Öte yandan maddesel etkenler (kadroların ulusallaştırılması ve, özellikle ticaret alanında, yerli unsurların ekonomik insiyatiflerinin arttırılması) ve psikolojik etkenler (kendi yurttaşları tarafından yönetilmenin verdiği gurur ve bazı liderler ve halkın bir bölümünün arasındaki dinsel ya da kabilesel dayanışmanın sömürülmesi) ulusal güçlerin kayda değer bir bölümünü hareketsizleştirir. Fakat öte yandan, yeni - sömürge devletinin, ulusal, kurtuluş güçlerine karşı

kaçınılmaz olarak baskıcı olan yapısı; sınıflar arasındaki çelişkilerin derinleşmesi; yabancı egemenliğin belirtilerinin ve ajanlarının sürekli varlığı (ayrıcalıklarını koruyan yabancılar; silahlı kuvvetler, ırksal ayrım) köylülüğün artan yoksulluğu ve dış etkenler; bütün bunlar, ulusal ateşin canlı tutulmasına, halkın çoğunluğunu yeni sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş düşüncesi çevresinde yeniden toparlayıcı bir biçimde geniş halk kitlelerinin bilinçlenmesine karşı işleyen etkenlerdir. Ayrıca, yerli egemen sınıf gittikçe burjuvalaşırken, emperyalizmin dolaylı boyunduruğu tarafından sömürülen, kentli işçiler ve kır proletaryasından oluşan işçi sınıfının gelişimi, ulusal kurtuluşun evriminde yeni görüntüler ortaya çıkarmaktadır. Bu işçi sınıf, bilinç düzeyi ne olursa olsun (hiç değilse en azından; **kendi gereksinimlerinin bilincine** sahip olması koşuluyla) yeni - sömürge koşullarında ulusal kurtuluş mücadelesinin gerçek halk önderidir. Fakat, bağımsızlığın kazanılmasıyla bitmeyen bu mücadelede; öteki sömürülen kesimlerle genellikle köylüler kiralık işçiler, ortakçılar, kiracılar ve küçük çiftçiler) ve milliyetçi küçük burjuvaziyle bağlaşıklığını kurmazsa, bu sınıf, görevini tam anlamıyla yerine getiremez. Bu bağlaşıklığın gerçekleşmesi sağlam ve güçlü yapılı bir siyasal örgütün çatısı altında ya da eylemi aracılığıyla ulusal güçlerin harekete geçirilmesi ve örgütlenmesi koşuluyla olasıdır.

Sömürgeci ve yeni sömürgeci durumlar arasındaki ikinci bir ayrımsa mücadelenin görüşündedir. Ulusun bütününün **(nation class - ulus sınıfının)** yöneten ülkenin burjuvasının baskıcı güçlerine karşı savaştığı sömürge koşulları hiç değilse görünüşte, ulusal bir çözüme (ulusal devrime) yol açabilir: ulus

bağımsızlığını kazanır ve kendine en çok uyan ekonomik sistemi teorik olarak seçer. İşçi sınıfının ve bağlaşıklarının emperyalizme ve yerli egemen sınıfa karşı aynı anda savaştıkları yeni - sömürge koşulları ulusal bir çözüme yolaçmaz; ulusal topraklara emperyalizm tarafından yerleştirilmiş olan kapitalist yapının yıkılmasını öngörür ve en doğru biçimde sosyalist çözümü ortaya çıkarır.

Bu ayırım, her iki durumdaki üretim güçlerinin değişik düzeyleri ve buna bağlı olarak sınıf mücadelesinin keskinlik durumları sonucu belirir.

Bu ayrımın zaman içinde ancak belirginleşebildiğini göstermek güç değildir. Şu andaki tarihsel durumumuzda — halklarımız üzerindeki egemenliğini sürekli kılmak için her yola başvuran emperyalizmin temizlenmesi ve dünyanın geniş bir bölümünde sosyalizmin pekiştirilmesi — bağımsız bir ulus için iki yol olduğunu anımsamak yeterlidir: emperyalist boyunduruğa dönmek (yeni sömürgecilik, kapitalizm, devlet kapitalizmi) ya da sosyalizm yolunu tutmak. Mücadele boyunca halk kitlelerinin fedakarlıklarının ve çabalarının bedelinin (dayandığı bu durum, önemli oranda mücadelenin biçimi ve onu yönetenlerin devrimci bilinçlerinin oranıyla etkilenmektedir. Olgular, emperyalist egemenliğin temelinde şiddetin yattığını kanatlamamızı gereksiz kılmaktadır. Eğer **kurtuluş mücadelesinin bir devrim** olduğunu ve bayrağın direğe çekilip ulusal marşın çalmasıyla bitmediğini kabul ediyorsak, göreceğiz ki emperyalizmin ajanlarının canice şiddetlerine karşı, ulusal güçlerin kurtuluş şiddetleri olmadan ulusal kurtuluş yoktur. Hiç kimsenin kuşkusu olamaz ki yerel niteliği ne olursa olsun emperyalist egemenlik, ulusal güçlere karşı sürekli bir şiddet uygular. Emperyalist boyun-

duruğa (sömürgeci ya da yeni - sömürgeci) geçmiş olan dünyada hiç bir halk yoktur ki (görüntüsel ya da gerçek) bağımsızlığını kurban vermeden kazanmış olsun, önemli olan, ulusal kurtuluşcu güçler tarafından; yalnız emperyalist şiddeti yanıtlamak için değil; mücadele içinde, temel amacın, yani gerçek ulusal bağımsızlığın, son zaferini kesinleştirecek nitelikte bir şiddetin belirlenmesidir. Çeşitli halkların şu anki ve geçmişteki deneyleri, dünyadaki (özellikle Vietnam, Kongo ve Zimbabwe'deki) ulusal kurtuluş mücadelelerinin şu anki durumu olduğu kadar sözde barışçı yolla bağımsızlığını kazanmış bazı ülkelerde şiddetin ya da hiç değilse çelişmelerin ve ayaklanmaların sürekliliği gösteriyor ki, emperyalizmle uzlaşmalar bir işe yaramadığı gibi ulusal kurtuluşun normal yolu da **silahlı mücadeledir.**

Halkların özlemlerini eksiksiz gerçekleştirmelerinin, yani ulusal kurtuluşu kazanmanın, en etkin tek yolunun silahlı mücadele olduğunu söylemekle bu toplantıyı şaşkınlığa uğratacağımızı sanmıyoruz. Bu, çağdaş ulusal kurtuluş mücadeleleri tarihinin halklarını özgürleştirmeye gerçekten adanmış herkese öğrettiği büyük derstir.

Açıktır ki, bu yolun etkinliği ve kurtuluştan sondaki dengelilik, yalnızca mücadelenin örgütlenme özellikleriyle değil, tarihsel nedenlerle sömürge ya da yeni - sömürge devletinin mirasçısı olma durumundakilerin siyasal ve ahlaksal bilinçlilikleriyle de belirlenir. Olaylar göstermiştir ki, emperyalist egemenlik gerçeğinin bilincinde olabilen ve bu egemenlikten miras kalan devlet mekanizmasını işletebilecek olan tek toplumsal kesim yerli küçük burjuvazidir. Bu toplumsal katın ya da sınıfın yapısında doğal olacak taşıdığı kaypaklık ve karmaşık eğilimleri

gözönünde tutarsak göreceğiz ki durumumuzda kaçınılmaz olarak varolan bu özellik ulusal kurtuluş hareketlerinin en büyük zayıflığını oluşturmaktadır.

Bir yerli pseudo - burjuvazinin gelişmesine izin vermeyen ve genellikle halk kitlelerinin ulusal kurtuluş mücadelesinin ansızın bastırmadan siyasal bilinç düzeyinde varmadıkları sömürge koşulları küçük burjuvaziye yabancı egemenliğe karşı mücadeleyi sürdürme olanağını tanımaktadır. Çünkü yapısının nesnel ve öznel durumu (kitlelerden daha iyi yaşama düzeyi, sömürgeciliğin ajanlarıyla daha sık ilişki yani ajite olmak için daha fazla fırsat, daha yüksek düzeyde eğitim ve siyasal uyanıklık) bu kesimi yabancı boyunduruktan kurtulma gerekliliğini en çabuk sezecek konumu getirmektedir. Bu tarihsel sorumluluk, sömürge koşullarında **devrimci** diye niteliyebileceğimiz küçük burjuvaziye düşmektedir. Öteki kesimlerse sınıfsal özelliklerinin gerektirdiği kuşkuları barındırmaya devam ederler ya da, kendi toplumsal yapılarını korumak için (bu her ne kadar düşsel bir şeyse de) sömürgeciliğe bağlanırlar.

Ulusal kurtuluşun kazanılması için yerli pseudo-burjuvazinin yıkılmasını öngören yeni - sömürge koşulları da küçük burjuvaziye, yabancı egemenliğe karşı mücadelede önemli hatta belirleyici bir rol oynama olanağını verir. Fakat bu kez, toplumsal yapıdaki gelişmenin sonucu olarak, mücadeleye önderlik etme işlemini, (daha az ya da daha çok oranda) işçi kitlelerinin eğitilmiş kesimleriyle ve hatta ulusal pseudo - burjuvazinin yurtsever duygular taşıyan bazı unsurlarıyla paylaşmak zorunda kalacaktır. Mücadelenin yönetimine katılan küçük burjuvazinin rolü daha da önemlidir, çünkü Yeni - sömürge koşullarında bu işlevleri yüklenebilecek en uygun kesim odur: bi-

rincisi, emekçi kitlelerin ekonomik ve kültürel sınırlılıklarından; ikincisi pseudo burjuvazinin mücadeleyi destekleyen kesiminin kompleksleri ve yapısının ideolojik özelliklerinden ötürü bu böyledir. Bu koşullarda, küçük burjuvazinin bu rolü yüklenmiş olan kesiminin, daha büyük bir devrimci bilinç taşıması; mücadelenin her döneminde, halk kitlelerinin özlemlerinin uygulayıcısı olması ve gittikçe daha fazla halk kitleleriyle özdeşleşmesi gerekmektedir.

Küçük burjuvazinin, fakat bu görevi yapmakla yükümlü olan kesiminin devrimci bilinç düzeyi ne denli yüksek olursa olsun, bir nesnel gerçekten kendini kurtaramaz: bir hizmet sınıfı (yani üretime doğrudan katılmayan bir sınıf) olarak küçük burjuvazi, gücü eline geçirmesinin güvencesi olan ekonomik temelden yoksundur. Aslında tarih göstermektedir ki, bir devrim süreci içinde, bu sınıftan gelen bireyler ne denli önemli bir rol oynamış olurlarsa olsunlar, bu sınıf hiç bir zaman siyasal kantrolü ellerinde tutmamışlardır. Siyasal güç (devlet) egemen sınıfın ekonomik temeliyle belirlendiği için, hiç bir zaman tutamazlardı da. Ve yeni - sömürge ve sömürge koşullarında bu yeti iki güçte bulunmaktadır: emperyalist kapital ve yerli emekçi kitleler.

Ulusal kurtuluşun ellerine bıraktığı gücü elinde tutmak için küçük burjuvazinin bir tek yolu vardır: yapısında bulunan eğilimleri başıboş bırakıp daha fazla burjuvalaşmak, ticaret alanında bürokrat ve aracı bir burjuvazinin oluşumuna izin vermek ki bu kat ulusal pseudo burjuvaziye katışabilsin; yani devrime yüz çevirsin ve emperyalist kapitalle bütünleşsin. Bütün bunlar, yeni - sömürge durumu, yani, ulusal kurtuluşun gerçek hedeflerine ihanet demektir. Bu hedeflere ihanet etmemek için küçük burju-

vazinin bir tek seçimi vardır: devrimci bilincini güçlendirmek, daha burjuva olmak gibi ve daha başka sınıfsal eğilimlerine karşı koymak; emekçi kitlelerle kendini özdeşleştirme ve devrimin normal gelişimine karşı koymama. Bu demektir ki ulusal kurtuluş mücadelesinin rolünü tam anlamıyla yapabilmesi için devrimci küçük burjuvazinin, sınıf olarak intihar etmesi gerekir ki ait oldukları halkın özlemleriyle bütünleşmiş, devrimci işçiler olarak yeniden doğabilsinler.

Bu alternatif — devrime ihanet ya da sınıf olarak intlhar — ulusal kurtuluş mücadelelerinin genel kapsamı içinde küçük burjuvazinin taşıdığı çıkmazdır. Devrim yararına olumlu çözüm Fidel Castro'nun doğru olarak tanımladığı **devrimci bilincin gelişimi** denilen şeydir. Bu ulusal kurtuluş mücadelesinin öncüsünün bu mücadelenin ilkelerine ve temel amacına bağlı kalma yetisine dikkatimizi çekmektedir. Bu bize bir oranda, gösterir ki, eğer ulusal kurtuluş temelde siyasal bir süreçse, gelişiminin koşulları ona ahlaksal bazı özellikler de yüklemiştir.

Hurralar çekip mücadeledeki halklarla dayanışmamızı ilân edecek değiliz burada. Varlığımız zaten kendi içinde emperyalizmi lanetleyen bir çığlık ve ülkelerinden emperyalist boyunduruğu silkelemek için çarpışan halklarla, özellikle Vietnamın kahraman halkıyla dayanışmamızın kanıtıdır. Bu kavgadaki yoldaşlarımızla eylemli dayanışmamızın ve anti - emperyalist konumumuzun en iyi kanıtı, ülkelerimize dönmek, mücadeleyi daha da geliştirmek ve ulusal kurtuluşun ilkelerine ve hedeflerine sadık kalmaktır.

Dileğimiz, burada temsil edilen her ulusal kurtuluş hareketinin kendi ülkelerinde, ellerinde silah-

lar ve halklarıyla bütünlük içinde Küba'nın şimdiden destanlaşmış sloganını tekrarlamalarıdır:

PATRIA O MUERTE, VENCEREMOS!
EMPERYALIZMIN GÜÇLERİNE ÖLÜM!
HALKLARIMIZA ÖZGÜR, RAHAT, MUTLU BİR ÜLKE!
VENCEREMOS!

MÜCADELEMIZIN GELIŞIMI

Aralık 1968'de OSPAAL Genel Sekreterliği'nde yaptığı konuşma

1. Durumumuzun sentezi

Mücadelemizin şu andaki aşamasının özelliği ıki karşıt gücün ileriye yönelik olarak durumlarının tersine dönmesidir. Portekiz sömürgeci güçleri gittikçe daha çok savunmaya geçerken, yurtsever güçlerimiz, hem kurtarılmış bölgelerde hâlâ duran düşman kamplarına, hem de başka bölgelerdeki düşman birliklerine karşı saldırıyı geliştiriyorlar Bizim eylemimiz sürekli hareketli bir gerilla savaşı olma niteliğini edinirken ve çeşitli cephelerdeki çalışmalarımız arasında bağlantıyı güçlendirirken, düşmanın eylemi seyreliyor; misilleme, terörizm, yağmacılıkla birlikte artan sayıda hava bombardımanı ve makinalı tüfek ateşine dönüşüyor. Bu arada, Partimizin yönetici organlarının denetimindeki silahlı kuvvetlerimizin kurtarıp kontrolünde bulundurduğu bölgelerde birliği

pekiştirmeyi başarmış olarak, yiyecek üretimini, eğitim ve sağlık işlerini geliştirici verimli çabalar harcıyoruz ve siyasal, ekonomik, yönetsel, hukuksal, toplumsal, kültürel hayatın temellerini atıyoruz.

Hareketimizin hâlâ salt siyasal düzeyde sürdüğü Yeşil Burun, Bissagos Adaları'nda ve kentsel merkezler (Bissao, Bafata, Gabo-Sara) dışında düşman, silâhlı kuvvetlerimizin ağırlığını her yerde duymak zorunda kalmaktadır.

Silâhlı ve siyasal güçlerimiz, ayrıca Portekiz sömürgecilerinin yurtsever güçler arasında ayrılıklar yaratma; ulusal ve uluslararası kamuoyunu şaşırtma çabalarını bozguna uğratmış olarak, ulusa ihanet etmiş olan bazı geleneksel reislerin eylemlerine son vermiş ve böylece bunların nüfusun belli bir bölümü üzerindeki zararlı etkilerini yok etmiştir.

Direnen ya da kısmî olarak kurtarılmış alanlarda sürekli olarak mücadelenin cephesini genişletiyoruz, yurtseverliğin ateşiyle ve silâhlarımızın kurşunlarıyla, uğruna çarpıştığımız özgürlük, barış ve ilerlemenin geleceğini besleyerek.

Portekiz haber servisleri de, Bissao radyosundan teslim etmek zorunda kaldılar ki, «haydutlar artık çalılıklarda kalmak istemiyorlar; köylere ve kent merkezlerine doğru ilerliyorlar.» Bu gerçek, halkımızın yurtsever türkülerinden birinde gururla yansıtılmaktadır: **«Lala kêmà: kàu di sukundi kâ tê»** (Koca nemli ova yanıyor: saklanacak yer bulamıyorlar sömürgeciler -).

2. Silâhlı mücadelemizin durumu

Lizbon'dan özellikle son 1 Mayıs'tan beri sıklaşan eylemlerimizi dengelemek ve bu yıl boyunca ver-

dikleri büyük kayıplarını karşılamak için yolladıkları takviye güçleriyle birlikte (kara, deniz, hava güçleri ve özel silahlı kolordu dahil) sömürgeci güçler 25.000'i bulmaktadır. Bizim gibi azgelişmiş, küçücük bir ülke için (15 500 milkare yüzölçümü ve, ancak 100 000.inin düşmana karşı hareketimizi etkin bir şekilde destekleyebildiği, 800 000 lik nüfusuyla) en modern araç ve gereçle donatılmış 25 000 kişilik bir ordu ülkemizde uğramaya mahkûm oldukları bozgun göz önünde tutulursa, astronomik oranlara sahiptir. Bütün bunlar her türden malzeme için (özellikle Amerikan B26 bombardıman uçaklarıyla, Alman Fiat 91 jet savaş uçakları) yapılan korkunç masrafların yanı sıradır.

Son zamanlarda oldukça seyrelen Portekiz harekatlarının özellikleri şöyledir:

a) Kurtarılmış bölgelerdeki köylere ve üslerimiz olduğu sanılan yerlere hava bombardımanı ve makinalı tüfek ateşi;

b) Kurtarılmış bölgelere — özellikle ülkenin güneyine — yoğun hava desteğiyle, birkaç, birlik çıkarma ve kamp kurma boşuna çabası;

c) Özellikle takviye edilmiş kamplara yakın yerlerdeki kurtarılmış bölgelere, halka terör uygulamak, köyleri yıkmak, davarları ve ürünleri yok etmek biçimlerinde sürdürülen ve gittikçe seyrelen hareketler düzenlemek;

d) Karargahlarına gerek nehirlerden gerek hava yoluyla, çok ender de kara yoluyla malzeme getirme umutsuz çabaları;

e) Direnen bölgelerde birkaç geniş çaplı harekat.

Köylere ve mevzilerimize bombardıman ve makinalı tüfek ateşi düşman tarafından şu anda uygulanan tek eylemdir. Bu da belli bölgelerde ve uzun

sürelerle, varlıklarının tek belirtisi olmaktadır. Son aylarda, özellikle ülkenin kuzeyinde ve Güney Merkezde, pek çok köy yerle bir edilmiştir. Bu da, eğer bizim hava gücümüzün zayıflığı ve bu alandaki deneysizliğimiz gözönünde tutulursa anlaşılabilir. Yine de aldığımız sivil korunma tedbirleri halkımızdan fazla can kaybını önlemiş ve Portekiz sömürgecilerinin jenosit hazırlıklarını bozguna uğratmıştır.

Kurtarılmış bölgelerimize köprü başı mevzileri kurarak çıkartma yapma çabaları bozgunla sonuçlandı. Davarları ve ürünleri helikopterli birlikler yoluyla tahrip edebildikleri birkaç sayılı olay dışında düşman her terörist saldırısında büyük mal ve can kaybına uğramıştır. Bizim tarafımızdan tümüyle yalıtlanmış durumda olan, takviye edilmiş karargahlarına, malzeme aktarılması, düşmanın en baş dertlerinden biridir. Nehir boyunu bombalayıp yerle bir eden uçaklar yardımıyla düşman hâlâ bazı karargahlara malzeme götürebilmektedir.

Direnen bölgelerdeki birleşik harekatlar (bunlara «temizleme harekatları» deniyor) tümüyle enerji tüketme harekatlarıdır, çünkü bizim güçlerimiz düşman güçlerinin insan ve malzemesine pusular ve beklenmedik saldırılar hazırlamak olanağını rahatça kullanarak büyük kayıplar verdirmektedir. Bu, Canchungo, S. Domingos ve Bafata gibi bu tip harekatların pek çok yapıldığı yerlerde, bizim önemli ilerleme kaydettiğimiz ve yeni bölgeler kurtarıp, belli yolları denetimimiz altına aldığımız gerçeğiyle daha iyi kanıtlandı.

Stratejik köycükleri ele geçirme tekniği beklenen sonuçları vermedi. Özellikle geleneksel reislerin etkinliği altındaki bölgelerde yaratılmış olan bu köycüklere birliklerimiz saldırılar düzenledi ve bu yapay

köycüklerin çoğunu ortadan kaldırdı. Reislerden daha gerçekçi olan halk ya komşu ülkelere ya da kurtarılmış bölgelerle kentlere göç ediyor. Ayrıca, sömürgeci kaynaklardan gelen bilgiler, Portekiz birliklerinin moralleşinin iyice çöktüğünü gösteriyor. Barakalarda ve karargahlarda çelişkilerin daha sıklaştığı görülüyor. 1965 Nisanında yüz askerin tutuklanması ve bir teğmenin 28 yıla mahkûm olmasıyla sonuçlanan silahlı isyanı, geçtiğimiz yıl boyunca, oldukça ciddi bir biçimde bastırılan birçok karışıklık izledi.

Orduya, ülkemiz için zorla seçilmiş 7000'den fazla genç insan, kırsal alanlara ya da yurt dışına (özellikle Fransa'ya) kaçmayı başarmıştır.

Bizim kendi eylemlerimiz aşağıda belirtilen niteliktedir:

a) başta kurtarılmış bölgelerimizde bulunanlar olmak üzere, barakalara ve takviye edilmiş düşman kamplarına saldırılar. Bu saldırılar havan topu ve bazukayla yapılmıştır. Daha güçsüz olan düşman kamplarında hafif silahlar kullanıldı;

b) ağır silahlar ve uçaksavar kullanarak nehir yolu ulaştırmasında düşmanı yalıtlama; stratejik köycüklerin ortadan kaldırılması;

c) direnen ya da kısmen kurtarılmış bölgelerdeki düşman güçlerine beklenmedik saldırılar ve pusular düzenlemek; bu bölgelerdeki ana yolları denetim altında tutmak;

d) henüz kurtarılmamış bölgelerdeki barakalara, düşmanın ve onu destekleyen bireylerin güvenliklerini sarsmak amacıyla saldırılar düzenlemek;

e) kurtarılmış bölgelerde aktif savunma ve tedbirin güçlendirilmesi.

Düşmanın takviye harekatlarında gittikçe daha sık helikoptere ve uçağa başvurması, birliklerini tak-

viye etmekte çektiği güçlüğün bir yansımasıdır. Aslında, direnen bölgelerdekiler dahil hemen hemen kullanılabilir bütün yolların elimizde oluşu ve nehir ulaşımındaki saldırılarımızın yoğunluğu sonucu, düşman, hava yoluna başvurmaya zorlandı. Farim, Cambidja ve Geba nehirlerinde pek çok araç batırdığımız ya da ciddi şekilde tahrip ettiğimiz halde bu alandaki eylemimiz, uçak savma alanında (3 uçak düşürdük ve pek çok sayıda tahrip ettik) olduğu gibi hâlâ eksiklikler barındırmaktadır. — özellikle ulaşımın uçakların eşliğinde sürdürüldüğü yerlerde.

Uçak savma tedbirlerini oluşturmayı içeren düşmanın yalıtlanmasını genişletme, bütün bu etkenlerin yokedilmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu yalıtlama düşman birliklerinde fiziksel ve moral bozgununa ve yozlaşmaya yol açmaktadır ki, bu da bizim takviye edilmiş karargahlara saldırılarımızı kolaylaştırmaktadır.

Düşman güçlerinde en fazla can kaybına ve malzeme tahribine yol açan eylemlerimiz, özellikle direnen bölgelerdeki pusularımız ve beklenmedik saldırılarımızdır. Aslında, sömürgeci birlikler kurtarılmış bölgelere çok ender saldırma cesareti gösterdiklerinden, özellikle gerilla savaşı alanında, askerî eylemimizi geliştirdiğimiz yerler kurtarılmış bölgeler dışındadır. Burada kesin olarak söyleyebiliriz ki düşman tarafından kurtarılmış bölgelere tekrar el koyma çabası yenilgiyle sonuçlanacaktır; ya da, 1964'te Como adasına çıkartma çabalarında olduğundan çok daha büyük bir kayıpla karşılaşacaktır.

Her bölüm arasında, eylemsel bağlantı alanında önemli adımlar attık ve şimdi bölgesel ve ulusal düzeyde bir bağlantı kurmaya çalışmaktayız.

Yeşil Burun Adaları'nda, kendi temellerini sağlamlaştırmış ve halk kitlelerini hareketlendirmeyi başarmış olan Partimiz, sömürgeci ajanların şiddetlerine karşılık silahlı mücadeleye geçmeye karar vermiştir. Bu işin bütün zorluklarına karşın mücadeleyi her yola başvurarak geliştirmeliyiz — ülkenin her bölgesinde — ve bunu yapacağız.

Böylece kolaylıkla diyebiliriz ki, silahlı mücadele planında durum genellikle elverişlidir. Düşman savunmadadır ve bütün cephelerde duruma hakimiz. Yine de, gözden uzak tutmamalıyız ki düşman, bize karşı savaşı uzun süre yürütebilecek insansal ve maddesel güce sahiptir. Hâlâ belli kentsel merkezlerde, özellikle merkez kasabalarda sıkıca yerleşik durumdadırlar. Ayrıca bağlaşıklarının kendisine yollayacağı para, silah, uçak ve başka donatıma güvenmektedir.

3. Siyasal durum

Mücadelemizin başlamasından önceki siyasal durum (ulusal planda baskı; polis-asker zulmü) bizi ulusal kurtuluş savaşına sokarak, bizim eylemimizi belirlemiştir. Şimdiyse, sömürgeci boyunduruktan kurtulmak ve buna bağlı olarak siyasal seçimimizi yapmak kararlılığımızın bir yansıması olan silahlı kurtuluş savaşımız, düşmanın siyasal tutumunu belirlemektedir.

Kurtarılmış bölgelerimizden ömür boyu kovulmuş olan (ki bu bölgeler yüzölçümün % 60'ıdır ve toplam nüfusun % 50'sini barındırır) Portekiz sömürgeciliği kentlere sürülmüş durumdadır. Genellikle zorla vergi toplamak biçiminde belirmiş olan Portekiz egemenliği, direnen ya da yarı kurtarılmış böl-

gelerde bile varlığını sürdüremez olmuştur. Bu bölgelerdeki halk çoğunlukla vergi ödemeyi reddetmektedir. Sömürgeciler bu direnişe boyun eğmek zorunda kalmaktadırlar, yoksa bura halkının, alıp başını, kurtarılmış bölgelere ya da komşu ülkelere kitlesel göçe başlaması işten bile değildir. Hatta kentlerde ve kasabalarda bile etkin bir siyasal denetim olanaksızlaşmıştır çünkü, buralara savaş alanlarından bir göç vardır ve silahlı güçlerimiz bu merkezlerde saldırılarını yoğunlaştırmıştır.

Kendi yönetimleri altındaki halkın bağlılığına güvence veren bazı reislerin ihanetine güvenen Portekiz yetkilileri şimdi bu alandaki yenilgilerini göstermek zorunda kaldılar. Hatta reisleri tutukladılar. Sürekli olarak yönettikleri nüfus tarafından yüzüstü bırakılan ve uluslarına ihaneti seçmiş geleneksel reisler bugün Portekizliler için şüpheli durumdadırlar ve mücadelemizin gelişmesi karşısında duydukları korkuyu gizleyememektedirler.

Yurtsever güçleri pasifize etmek, Afrika ve dünya kamuoyunu yanıltmak için yapay «reform»lar çıkararak, sözde iç —özerk—liğe değinerek çevirdikleri siyasal manevraları da Portekizlileri yenilgide yakalamıştır.

Afrika küçük burjuvazisinin geniş bir kesimi şimdi kötü bir durumdadır; çifte bir korku yaşamaktadır: sömürgeci-faşist baskı ve yurtsever güçlerin adaleti. Bu küçük burjuvalardan bazıları Angola, Mozambik ya da Portekiz'e göç etmeye zorlandılar ya da kendiliklerinden gittiler. Ötekiler tutuklandı; çoğunluğuysa sömürgecileri aldatmayı ve bizi, yurtsever duygularının bütünlüğünden, kuşkusuz kılmayı umuyorlar.

Siyasal alandaki belirleyici özellik, şimdi salt yurtseverlere değil, eskiden sömürgeci sisteme yakın sayılanlara da uygulanan, polis baskısının yaygınlığıdır. Evinde tutuklu bulunan Parti Başkanımız Rafael Barbarosa (Zaim Lopez) yine gizlice Bissao hapisanesine götürüldü. Fernando Fortes, Quintino Nosolini ve başka yurtseverler üç yıllık hapsin acısını çektikten sonra yeniden hapse atıldılar. Galinhas adasındaki toplama kampı Partimizin üyeleri ya da sempatizanları oldukları sanılan yurtseverlerle doludur. Adı çok kötüye çıkmış Tarrafal'daki (Bissao) toplama kampında, aralarında bazı Parti kadroları da bulunan 80 kişi hâlâ insanlık dışı koşullarda tutulmaktadır. Buna ek olarak, Portekiz sömürgeciliğinin emrinde çalışan bazı kişiler tutuklandı. Duarte Vieira ve Godofredo de Souza sorgu sırasında öldüler. Avukat Augusto Silva ve önemli işadamı ve Bissao Belediye sekreteri tutuklanmış ve Lizbon yakınlarındaki Caxias hapisanesine yollanmışlardır. Bu en son olaylar, Naziler tarafından eğitilmiş ve eskiden Salazar'ın İçişleri Bakanı olan «vali» Arnaldo Schultz'un yerel yönetimindeki Portekiz yetkililerinin kafa karışıklıklarının en iyi göstergesidir.

Siyasal eylemimizin temel niteliği ulusal örgütümüzü sağlamlaştırmak, yapısını ve liderliğini hareketin gerektirdiği yeni durumlara uyarlanabilir kılmaktır. Kurtarılmış alanlarda, her ara-bölgeye, bölgelerarası bir komite kurarak ve buraya Siyasal Büro'nun iki üyesini yerleştirerek Partinin liderliğini pekiştirdik. Bölge komiteleri halk arasındaki çalışmalarını ilerletiyorlar ve çok sayıda köy komitesi ya kurulmuş ya da yenilenmiş bulunuyor. Parti, taban örgütlerinin, geniş bir demokrasi çatısı altında ve merkezileşmiş bir liderliğin öncülüğünde, çalışmalarını

etkin bir biçimde sürdürebilmesi için çaba harcıyor. Direnen ya da yarı kurtarılmış bölgelerdeki siyasal çalışma silahlı güçlerimiz tarafından yürütülmektedir.

Kentsel merkezlerde, polis ve asker baskısına karşın, militanlarımız yeraltı çalışmasını geliştirmeye çalışıyor ve liderlikle bağlantıyı sürekli kılabiliyorlar. Örgütümüz merkez kentler olan Bissao, Bafata ve Bolama'da sağlamlaştırılmıştır.

Daha yüksek Parti organları olağan çalışmalarının yanısıra siyasal çalışmanın geliştirilmesi ve mücadelenin hızla yayılmasının getirdiği sorunların çözümüyle uğraşıyor. Bu yıl, ikisi her bir ara-bölge için yapılmış dört kadro konferansı yapıldı. Görevi mücadelenin örgütlenmesi ve kurtarılmış bölgelerin ilerletilmesi (üretim, güvenlik, öğrenim ve sağlık alanlarında) olan bu konferanslar, her düzeyden liderin genel ve özel direktife uyması için gerekli olan temeli oluşturmuşlardır. Bu kadro konferansları siyasal ve askeri eylemlerimizdeki yanlışları ve hastalıklarının tartışılmasına da önemli bir yer ayırdı. Hastalıkları ve yanlışları temizlemek için tedbirler alındı.

4. Ekonomik durum

Artık, bir süredir, halkımızın sömürgecilerce sömürülmesine ulusal topraklarımızın çoğunda son vermiş bulunuyoruz. Bu yıl, Doğu (Gabu-Bafata) ve Batı (Canchungo—S Domingos) bölgelerinde sömürü ekonomisine ciddî darbeler indirdik.

Ikincil kent merkezlerinde toptan ve parakende işler durmak zorunda kaldı çünkü tüccarlar ve memurlar buralardan başkente kaçtılar. Sömürgeci ekonominin acıklı durumuna ilişkin bir fikir edinmek için

Companhia Uniao Fabril'in (CUF) — Gine'deki en asıllı ticari girişim — durumunu anımsamak yeterlidir: CUF üç yıldır zarardaydı ve depolarıyla idare etmek zorunda kaldı. Buna ek olarak, sömürgeciler, yerli tüketimin talebinden çok daha fazlasını üreten bir ülkede, kentli nüfusu ve birliklerini doyurmak için olağanüstü oranlarda ürün ithal etti (yalnızca Brezilya'dan 10,000 ton).

Öteki ekonomik çalışmalar da durdu. Askeri nitelikte olanların dışında kamusal işletmeler ve yapılar yoktur.

Kurtarılmış bölgelerde ekonomik gelişime — özellikle ürün ekiminin arttırılması yolunda — gereken titizliği gösteriyoruz. Son yağmurlu mevsimde pirinç ve öteki ürünler için yeni topraklar ekildi. Başka ürünler (örneğin deri; ormanlardan kauçuk, timsah derisi ve başka hayvan derileriyle hindistancevizi) küçük oranlarda olsa bile gemilere yüklenip yurtdışına yollandı.

Ayrıca yerel sanayi ve el zanaatlarını da geliştiriyoruz. Teknik yetersizliklerden ötürü, (ulaşım güçlüğü ve yedek parça eksikliği) Dio ormanlarındaki eskiden yabancıların elinde bulunan bıçkı fabrikasının açılışını ertelemek zorunda kaldık. Kuzeyde, palmiye yağından sabun yapmak için bir deney fabrikası kurma çalışmalarını sürdürmekteyiz.

Halkın temel gereksinimlerini karşılamak için Kuzey'de, ülkenin Boe bölgesinde, iki halk pazarı kuruldu. Yine de, bu alanda büyük zorluklarla karşılaşıyoruz, çünkü dost ülkelerin yardımlarına karşın mal yetersizliği sorunumuz vardır. Kurtarılmış bölgelerdeki halkın temel gereksinimlerini karşılamak; bu bölgeleri sağlamlaştırmak yolunda en önemli etken

oluyor. Ve halkın mücadele cesaretini arttırırken düşmanın moralini bozuyor.

Sömürgeciler henüz kurtarılmamış bölgelerde malların fiatlarını düşürerek bizim halk pazarlarımızla yarışa çıkma çabalarına girişiyorlar. Bu yarışmayı başarıyla geri teptirmeliyiz. Bu amaçla yapılan her fedakârlık ve çaba mücadelenin evriminde olumlu bir biçimde yansıyacaktır.

5. Toplumsal ve kültürel durum

Mücadelemizi geri teptirmek için düşman, özellikle kentlerde olmak üzere, toplumsal koşulları düzeltme çabaları gösteriyor. Hatta, başta radyo yoluyla, halka, eğer partimizi tanımazlarsa «Portekiz varlığıyla» ülkemizde hayatın «bir gül yatağı» olacağı yolunda propaganda yapıyor.

Binlerce kişinin kentlere akın edişi nüfus fazlalığı ve suç oranında ciddî sorunlar ortaya çıkardı. İşsizlik durmadan artıyor. Hastaneler hatta okullar bile, askerî tertibat yetersizliğinden ötürü askerî birliklerle dolu. Nüfusun son iki yılda üç kat arttığı Bissao'da hırsızlık, fahişelik ve genel ahlaksal çöküş doruğundadır. Sömürgeci birlikler arasında bile ilaç yardımı durumu düzeltemedi, askerlerin büyük çoğunluğunda malarya ya da barsak hastalıkları var.

Eğitim alanında da durum pek parlak değildir; Portekiz sömürgecileri telaşla, resmi okulların sayısını (11 den 25'e) arttırmak ve Portekiz'de eğitim için burslar vermek çabalarına girişmiş olsalar da aşağı yukarı bütün katolik misyonların ilkokulları çalışmalarını durdurdu, çünkü Afrikalı öğretmenler saflarımıza katıldılar. Kurtarılmamış bölgelerdeki okullar öğretmen yokluğu yüzünden açılamadı ve çok

sayıda öğrenci 'kurtarılmış bölgelere geçip bizim okullarımıza gelmeyi yeğlediler. Orta öğrenimde (Bissao'da 1 orta ve 1 teknik okul) profesyonel olmayan, genellikle subay karıları ve üniversite öğrenimi yapmamış başka yetkisiz kişilerden oluşan «öğretmen»ler kullanılmaktadır.

Kurtarılmış bölgelerimizdeki gelişmenin, halkın toplumsal yaşamlarında radikal bir değişime yolaçtığını düşünmek çocukluk olur. Jenosidlerinden kaçmanın güç olduğu sömürgecilerle yüzyüze bulunan halkımız, hâlâ çok güç koşullar altında yaşamaktadır. Bütün bir köy nüfusu, birçok yerde, köylerinin yakılıp yıkıldığını gözleriyle görüp fundalıklara kaçmak zorunda kaldı. Fakat herkesin yeterince yiyeceği var, kimse sömürü altında değil ve yaşama düzeyi gittikçe yükseliyor. Bugün, artan bir bilinçliliğin kanıtı olarak halk birlik içinde çalışmakta ve üstümüze çöken savaşın kötülüklerine karşı omuz omuza durmaktadır. Kişisel çıkarlar ve yanlış anlamaların doğurduğu birkaç disiplinsizlik olayı dışında, halk Partinin komutlarına gururla uymaktadır. Ülke içinde şu anda dört hastane vardır: Güney'de 2, Kuzey'de 1 ve Boe'de 1 olmak üzere. Bu hastanelerin toplam yatak sayısı 200 dür; yetkili hastabakıcıların yardımcılığıyla doktorları sürekli hizmettedir ve hastanelerin ameliyat gereçleri tamdır. Ayrıca düzinelerce dispanser, çeşitli bölgelerde, halka ve savaşçılara günlük yardım için görev başındadır. Boe'deki hastane şimdi geliştirilmiş ve genel tıp, ilk yardım, ortopedi, radyoloji, anastezi ve analiz bölümleri kurulmuştur. Geçtiğimiz yıl 30'u yurt içinde 50'si yurt dışında 80 hastabakıcı eğitildi. Şu anda 30 kişi daha eğitim görmektedir. Pek yakında, özellikle ortopedi alanında çalışacak bir kırsal hastane kuracağız.

Sıfırdan başladığımız ve Portekiz sömürgecilerinin koca ülkede topu topu üç hastane ve birkaç dispanser kurdukları göz önünde tutulacak olursa, bazı dost ülkelerin de yardımıyle vardığımız bu sonuçların önemi ortadadır.

Eğitim alanındaysa bu koşullarda yapabileceğimizi umduğumuzun çok ötelerine geçilmiştir. 1965/66 yıllarında 7-15 yaş arası 13500 kişinin devam ettiği, 127 temel öğrenim kurumu kurtarılmış bölgelerde görev başındadır. Mücadelemizin başında bütün ülkede toplam 2000 öğrencisiyle 56 temel öğretim kurumu ve ilkokulla 11 resmi, 45 misyon okulu bulunduğu hesaba katılırsa Partinin bu alandaki başarısında çocuklarımızın ve halkımızın istekliliğini bulmak kolaydır.

Başka alanlarda olduğu gibi öğrenim alanındaki gelişim de beraberinde bazı sorunlar getirmiştir; şu anda da bu türden sorunlarla yüzyüzeyiz. Baş zorluklar, çeşitli sınıflar için Portekizce kitaplar yayınlamak, öğrencilere öğrenim malzemesiyle giysi sağlamak ve cephelere yakın yerlerde pilot okullar kurmak alanlarında belirmektedir. Fakat binlerce yetişkin kişi okumayı ve yazmayı öğrendikten sonra yeni bir dünya keşfettiler; mücadelemizin nedenlerini ve Partimizin amaçlarını daha iyi anlıyorlar ve geleceğe olan yenilenmiş güvenlerini ve azimlerini gizlemiyorlar.

6. Uluslararası düzeyde mücadelemiz

Düşmanımız, Portekiz sömürgeci yönetimi, bu yıl utanç içinde, uluslararası düzeyde yenilgiler yaşadı. Belli bazı kuruluşlardan atıldı (bazı BM kuru-

luşları dahil) ve bazı başka kuruluşlarda kıyasıya eleştirildi.

Birleşmiş Milletler'in çabalarını ve kararlarının moral ve siyasal değerini takdir ettiğimiz halde, pratik etkilerine ilişkin hayallere de kapılmıyoruz. Bu uluslararası kuruluşun iç çelişkileri ve sömürge halklarla egemen güçler arasındaki anlaşmazlıkları çözümlemekteki başarısızlığını kanıtladığı gözönünde bulundurulursa, yine de Portekiz sömürgeciliğine karşı elinden geleni yapmıştır.

Portekiz yönetimi BM'deki oylamada uluslararası planda yalnız bırakıldı, fakat bu yalnızca moral ve ahlâksal alandadır. Oysa, devletlerin gerçek moral ve siyasal tutumlarını belirleyen ekonomi, yatırım, silahlandırma gibi temel konularda Portekiz yönetimi, NATO ve öteki bağlaşıklarının desteğine gittikçe daha fazla güvenebilir. Portekiz'in bağlaşıklarıyla, başta ABD olmak üzere Batı Almanya ve öteki Batılı güçlerle, ilişkilerini yakından bilenler bu yardımın (ekonomik, mali ve askeri donatım) sürekli arttığını en açık biçimlerde görebilirler. Soğuk savaşın silahlarını, özellikle Portekiz'in ve Azor Adaları'nın coğrafi ve stratejik önemini, başarıyla kullanarak; ABD'ne ve Batı Almanya'ya askeri üsler bağışlayarak; Afrika'da Batı ve Hristiyan uygarlığının korunması sahte sancağını çok yükseklerde sallayarak ve dahası, sömürgelerle Portekiz'in ekonomik kaynaklarını finans monopollerine peşkeş çekerek, Portekiz yönetimi Batılı güçlerden ve Güney Afrika'daki ırkçı bağlaşıklarından gerektiği kadar uzun süreli desteği güvence altına almıştır.

Bizim, Portekiz sömürgeci savaşının uluslararası niteliğini ve bu savaşın körüklenmesinde ABD ve Federal Almanya'nın oynadıkları rolleri ortaya ser-

mek ve üzerinde durmak görevimizdir. Eğer Portekiz yönetimi Afrika'da üç cephede de savaşı yürütebiliyorsa, bu, ABD'nin uluorta ya da üstü kapalı yardımına; NATO silahlarını özgürce kullanma; halkımızın katlinde kullanmak için B26 bombardıman uçaklarını satın alma olanaklarına güvendiğindendir. Uçak ve her türden silah alabildiği Federal Almanya'da Portekiz sömürgeci ordusu hastaneye yatırılıp tedavi edilebilir.

Afrika'da, Portekiz sömürgesine ve aynı zamanda Portekiz'in Anti-Afrika bağlaşıkları şebekesine son verecek olan bizim silahlı mücadelemizdir. Bu mücadele aynı zamanda bizlere, başka yararlarının yanı sıra, halkımızın dostlarının ve düşmanlarının kimler olduğunu gerçek bir biçimde görme olanağını da sağlayacaktır.

Uluslararası konferanslarda delegelerimizin kazandığı çeşitli başarılar, ülkemizde yapılmış filmlerin hem Afrika'da (Conakry ve Dakar'da) hem de Avrupa'da gösterilmesi, anti-sömürgeci güçler arasında kuruluşumuzun bulduğu gittikçe artan destek, bütün bunlar, eylemimizin uluslararası düzeyde kazançlarının göstergesidir. Cezayir'de, Haziranda yapılan BM sömürgeleri-bırakma Komitesi'nin toplantısında durumumuza ilişkin olağanüstü açıklıkta belgeler sunduk. Bunlar film ve fotoğraf araç gereçleriyle ülkemize gelen gazeteciler ve filmcilerden edinilmiş belgelerdi.

Her koşulda, eylemimizi uluslararası planda geliştirmek için ele geçen her yolu kullanmalıyız.

7. Mücadelemizin görüntüsü

Mücadelemizin şu andaki temel niteliği kavganın üç temel planda geliştirilmesi ve yoğunlaştırıl-

masına dayanmaktadır: siyasal eylem, silahlı eylem, ulusal kurtuluş. Bunları yapmak için ilkin:

a) halk kitleleri ve silahlı güçlerimiz arasında siyasal çalışmayı sürekli olarak geliştirmek, güçlendirmek ve ne pahasına olursa olsun ulusal birliği korumak;

b) Parti içi denetimi, disiplini ve demokrasiyi pekiştirmek; Partiyi mücadelenin gelişimine uyarlı kılmak; yanlışları düzeltmek ve militanlarla liderlerden sürekli, eylemimizin kılavuzu olan ilkelere titizlikle uymalarını istemek;

c) silahlı güçlerin çalışmalarını geliştirmek; eylemi bütün cephelerde yoğunlaştırmak ve askeri çalışmalar arasında bağlantıyı sağlamlaştırmak;

d) düşman güçlerini tecrit etmeyi sürdürmek; yıkıcı darbeler vurmak ve bazı kent alanlarında hâlâ zevkini tattıkları güvenliğin dayanaklarını yoketmek;

e) kurtarılmış bölgelerimizi düşmanın terörist saldırılarına karşı savunmak, halkımızın üretici çalışmasının önkoşulu olan olağan düzeni güvence altına almak;

f) kurtarılmış bölgelerin ekonomik, yönetsel, toplumsal ve kültürel sorunlarına en iyi çözümleri araştırmak, incelemek; endüstriyel üretimini (ne denli ilkel düzeyde olursa olsun) arttırmak; sağlık ve eğitim çalışmalarını geliştirmek.

g) kadroların eğitimini hızlandırmak;

h) oportünizm, parazitizm, acelecilik (arrivizm) ve Partimizin halkın hizmetine sunduğu genel çizgisinden sapma eğilimlerine karşı durmak;

i) Afrika halkları, devletleri, kuruluşlarıyla bağlantıyı sağlamlaştırmak, komşu ülkelerle ve öteki Portekiz sömürgeleriyle bizi birleştiren kardeşliği güçlendirmek;

j) anti-sömürgeci ve anti-emperyalist güçlerle, sömürgecilik, emperyalizm ve ırkçılığa karşı ortak mücadele adına ilişkilerimizi pekiştirmek.

Silahlı kurtuluş mücadelesinin içinde, mücadelenin düzeyi ne olursa olsun, hiç bir örgüt, bağımsızlığın tarihi şudur, diyecek sorumsuzlukta olamaz. İnanıyoruz ki, özgürlüğe giden yolun çoğunu aştık ve en zorlu aşamalarını atlattık. Bu geniş ölçüde bize, yapmaya hazır olduğumuz fedakarlıklara ve çabalarımıza, kendi deneyimiz ve başkalarının deneylerini hesaba katarak çok yönlü ve kaçınılmaz olarak mantıklı eylemimize bağlıdır. Kavgamızın sürekliliği, belirleyici başarısı ve uzunluğu bir ölçüye kadar, Afrika'nın ve bütün anti-sömürgeci güçlerin somut desteğine de bağlıdır.

PORTEKIZ SAVAŞ TUTSAKLARININ SALINMASINA ILIŞKIN — I

3 Mart 1968'de Senegal, Dakar'da yapılan konuşma.

Sayın Senegal Kızılhaç Başkanı, sayın Basın üyeleri, sevgili arkadaşlar:

Bağımsızlık, ilerleme ve barış için, Gine ve Yeşil Burun'daki halklarımızın ulusal kurtuluş mücadelesinin niteliği, silahlı güçlerimiz elinde tutsak olan Portekiz askerlerinin salınmasını gerekli ve kaçınılmaz kılmaktadır. Siyasal niteliği kimsenin gözünden kaçmamış olan bu insancıl davranış Partimizin ve mücadelemizin kılavuz ilkelerinin bir sonucudur. Biz Portekiz halkına, bireylerine ya da ailelerine karşı savaşmıyoruz.. Portekiz halkını hiç bir zaman sömürgecilikle karıştırmadan, silahımızı elimize alıp, utanç verici sömürgeci Portekiz egemenliğini yurdumuzdan atmak zorunluluğuyla eyleme geçtik. Partimizin ilkelere bağlılığın bir ileri kanıtı olan bu davranışa başkaca bir yorum getirmenin gereği yoktur.

Şu andaki durumun niteliğini ve bunun, Sene-

gal Kızılhaç'ının kardeşçe yardımıyla, Portekizli üç tutsak ailelerine kavuşsunlar ve ülkemizde şerefsiz bir ölümün tehditinden kurtulsunlar diye iade edeceğimiz, böyle bir jestte bulunacağımız ilk kez olduğunu akılda tutarak, aşağıdaki konuşmayı yapmak istiyoruz.

Şu anda, beş yıllık sömürge savaşından sonra hâlâ, Portekiz sömürgecileri halkımıza karşı barbarca suçlar işlemeye, çağdaş temel ahlâk ilkelerini ve uluslararası hukuku çiğnemeyi sürdürmektedirler.

Yüzlerce Gineli ve Yeşil Burunlu yurtsever sömürgecilerin siyasal hapisanelerinde ve Galinhas adasındaki (Gine'dedir) ve Tarrafal'daki (Yeşil Burun'dadır) toplama kamplarında insanlık dışı koşullarda yaşamaktadır. PIDE (siyasal polis) bu yurtseverlere işkence yapmaktadır ve pek çoğu vahşice katledilmiştir.

Silahlı güçlerimizin üyeleri sömürgeci birlikler tarafından yakalandığında kısaca idam edilirler. Başkaları, propagandada kullanılan açıklamalar yapmaya işkence yoluyla zorlanmaktadırlar. Boşuna çaba... fakat ne de olsa amacı jenosid olan eylemlerinde Portekiz sömürgecileri kurtarılmış bölgelerimizde barış içinde yaşayan halka, özellikle kadınlar, çocuklar ve yaşlı insanlara karşı günlük terörist eylemlerini sürdürüyorlar. Halkı, bomba atıp makinalı tüfek ateşine tutuyorlar, her türlü bomba, özellikle napalm, beyaz fosfor ve fragmantasyon bombaları kullanarak, köylerimizi yakıp ürünlerimizi mahvediyorlar.

Meslekdaşları şu anda hapisteyken, uluslararası hukukun öngördüğü herşey kendilerine uygulanmış olan bu Portekiz savaş tutsaklarını bırakırken dünya kamuoyunun dikkatini bir kez daha Portekiz sömürgecilerinin (bağlaşıklarından aldıkları yardımlar olmasa işleyemeyecekleri) suçlarına çekiyoruz.

Özellikle güç koşullardan yürütülen beş yıllık bir silahlı mücadeleden sonra daha fazla deneyde yoğrulmuş ve daha etkili savaş yöntemleri edinmiş olan silahlı güçlerimiz şimdi her zamankinden daha güçlüdür. Mücadelemizdeki gelişmenin temeli üzerinde, Portekiz Cumhurbaşkanı'nın Gine'ye ziyareti biçiminde beliren Portekiz propaganda çabasına öldürücü bir darbe vurduk. Gerek, (başkanın yalnız hava yoluyla gezdiği) bu şimşek ziyarette gerekse ziyaretten sonraki haftalarda, önemli oranda can ve mal kaybına yol açarak sömürgeci birliklerin hemen hemen bütün üslerine ve karargahlarına saldırdık. Güçlerimiz, mücadelede yeni bir aşama başlatarak, Portekiz'in en önemli hava üssü olan Bissao'da, başkentten 10 km. uzaklıktaki Bissalanca uluslararası hava üssüne başarılı bir saldırı düzenledi. Öte yandan eylemlerimizi direnişteki bölgelerde yoğunlaştırıyor ve geliştiriyoruz.

Portekiz savaş tutsaklarını salmamız, gücümüzü ve mücadelemizin ulaştığı yüksek düzeyi kanıtlayarak, zaferimizin sarsılmaz kesinliğini tekrarlamaktadır.

Portekiz kamuoyu, özellikle halk kitleleri ve aydın çevreleri, her gün biraz daha fazla, eldeki tüm olanaklarla sömürgeci savaşa karşı durmak gerekliliğini kavramaktadır. Portekiz yönetiminin de tam kalbinde gerçekçi bir eğilim oluşmaktadır. Bu eğilim sesini gittikçe daha fazla yükseltmekte ve «aşırı» ları, sömürgeci savaşın yalnızca boşuna değil fakat ülkemizde, bir daha dönülmemecesine yitirilmiş bulunduğuna da inandırmaya çalışmaktadır. Ayrıca savaşı terketmek isteyen askeri kişilerin sayıları gittikçe artmaktadır, bu güvenilir kaynakların bilgile-

rinden ve en son ordu kaçaklarının açıklamalarından da anlaşılmaktadır.

Üç savaş tutsağının salınması, savaşa karşı mücadelelerin de Portekiz halkına; Portekiz yönetimi içindeki gerçekçilere ve kendi halklarının da çıkarlarına karşı olan bir savaşın kâbusundan kurtulmak isteyenlere bir çağrıdır.

Mücadelemizin başlıca amacı halkımıza ulusal bağımsızlık kazandırmaktır. Bu nedenle mücadelemiz temelde siyasaldır ve her zaman belirttiğimiz gibi, halkımızı Portekiz yönetiminin karşısına diken çelişkileri çözümlemek için düşmanlıkları derhal durdurmaya hazırız. Bizim tek koşulumuz bu yönetim tarafından halkımızın bağımsızlık hakkının tanınmasıdır.

Bazıları, bu savaş tutsaklarını salmamız bir iyiniyet gösterisi olarak yorumlayacaklardır. Fakat hâlâ Afrika halklarına karşı, kıtamızda Batı ve Hristiyan uygarlığını yaymak «hakkı ve görevi»ni yürüttüğünü söyleyen, Güney Afrika'nın ırkçı rejimleriyle işbirliği yapan ve işkence, şiddet napalm ve en aşağılık cinayetleri kullanan Portekiz yönetimi böyle yorumlamıyacak.

Barışı, özgürlüğü ve ilerlemeyi seven bütün insanlarca anlaşılacak olan bu insancıl davranışımız, Portekiz sömürgeciliğinin ülkemizden tümüyle temizlendiği ana kadar savaşma kararlılığımızı hiç bir şekilde yumuşatamaz. Bunu yaparken halkımıza ve Afrika halklarına hizmet ettiğimizin bilincindeyiz. (*)

(*) Tutsaklar şunlardır: Jose Vieira Lauro (6 Ekim 1965 de Güney cephesinde yakalanmış), Eduardo Duas Vieira (2 Aralık 1965 de Doğu cephesinde yakalanmış), Manuel Fragata Francisco (18 Aralık 1965 de Kuzey cephesinde yakalanmış).

PORTEKIZ SAVAŞ TUTSAKLARININ SALINMASINA İLİŞKİN — II

19 Aralık 1968'de Senegal, Dakar'da yapılan konuşma

Geçen Mart ayında üç savaş tutsağını salarken yaptığımız konuşmada, savaşımızın kılavuzu olan siyasal ve insancıl ilkelerin ışığında bu davranışımızın kaçınılmazlığını ve olağanlığını belirtmiştik. Bugün bu davranışı tekrarlar ve üç savaş tutsağını daha salarken bunun sürekli tekrar edilen bir gelenek haline gelmesi tehlikesiyle de karşı karşıyayız. Fakat bu ne olursa olsun bizim insiyatifimizin temelde siyasal niteliğini değiştirmeyecektir.

Bu davranış, çağına uyamıyan ve ölü omuzlarında, halkımıza karşı, Afrika halklarına karşı ve kendi halkına karşı işlenmiş suçların baş sorumluluğunu taşıyan Salazar'ın siyasal ölümünden sonra yapılmaktadır. Portekiz diktatörünün siyasal ölümü bizi düşlere salmazken — çünkü halkımız ve savaşçılarımız, tek bir adamın politikasıyla hiç bir zaman karıştırmadıkları sömürgeciliğe karşı savaştıklarının

bilincindedirler — yine de, özellikle yönetim biçimi ve baskı alanında olmak üzere Portekiz iç politikasında belli değişikliklerin olasılığını düşünüyoruz.

Bu değişiklikler, hem sömürge savaşıyla koşullanmış ve yaralanmış Portekiz siyasal yaşamında gelişmiş ve gelişmekte olan etkenlerin; hem de yeni başkanın kişiliğini ileriye yönelik bir biçimde ortaya koyması gerekliliğinin sonucu olarak uzun erimde açıklanabilir. Buna bağlı olarak bazı insanlar, Mr. Marcello Caetano'yu selefinden daha genç ve çağdaş tarihsel gerçeklere daha açık bularak, ulusal kurtuluş için mücadelemizin değişmez niteliğinin ve Afrika halklarının bağımsızlık yürüyüşlerinin önüne geçilmezliğini anlayacağını düşünüyorlar ki, bu da Portekiz sömürgeciliğinin üstümüze yıktığı, bu savaştan çıkışın tek yoludur.

27 Kasımda Portekiz Ulusal Meclisi'nde yaptığı konuşmasında yeni başkan, ülkemizdeki sömürge savaşının umutsuz durumunu özellikle vurgulamıştır. Ve böyle yaparak da halkımıza ve partimize olan dolaylı saygısını belirtmiş olmakla kalmadı, bu olay aynı zamanda Partimizin uluslararası düzeyde prestijini arttırdığı gibi, bir gerçekçilik örneğidir. Salazarist diline, vatanperverce konuşmalarına ve komünist saldırısı öcüsüne dramatik bir edayla dikkatleri çekmesine karşın bu konuşma önemini korur. Konuşmanın bu ikili niteliği konuşmacının «aşırı» uçların (sağcıların) gözünü boyamak ve sömürgeci savaşa karşı kinlerini göstermekten çekinmeyen her kattan Portekizlinin, özellikle de gençlerin ve öğrencilerin eylemlerini durdurmak amacıyla açıklanabilir. Portekiz yönetiminin başkanı, halkımızı «ne pahasına olursa olsun» sömürgeci boyunduruk altında tutmaktaki kararlılığını açıklarken, pek iyi biliyor ki çok büyük ve

karşılanması olanaksız Portekiz can ve mal kaybının dışında en büyük kayıpları, sömürgeci savaşın cinayetleriyle ve halkımıza karşı düzenledikleri katliamlarla ağır bir şekilde lekelenmiş olan her türlü Portekiz varlığının halkımız tarafından ülkemizden atılması olacaktır. Yapılacak en iyi şey gerçekçi olmak, sömürge savaşının sonuçlarını cesaretle yüzlemek ve tarihin komutlarını yerine getirmektir: oturup Partimizle halkımızın bağımsızlığa geçişini görüşmek (ulusal topraklarımızın üçte-ikisinden fazlasını kontrolümüzde tuttuğumuza göre) ve bu yoldan her iki ülke için de yararlı olabilecek işbirliği olanaklarını araştırmak.

Mücadelemizi bütün cephelerde yoğunlaştırdığımız, sömürgeci birliklere öldürücü darbeler indirdiğimiz bir zamanda, bu üç savaş tutsağının salınması işlemi ,egemenliğimizin, düşünce ve eylem bağımsızlığımızın bir kanıtıdır (eğer bir kanıta gerek varsa). Halkımıza karşı işlenen suçların sürdürülmesinin dolaylı olarak dayandığı Portekizin bağlaşıkları ve Portekiz yönetimi bilmelidirler ki, eğer biz, liderleri ve yasal temsilcileri olduğumuz ülkemizin bağımsızlığı için kavgayı ve her türlü fedakârlığı göze aldıysak, bu, kesinlikle ülkemizi ve adaları, başka yabancı güçlere devretmek için değildir. Noele birkaç gün kala, bazıları bu davranışımızda bir Hristiyan merhameti bulacaklardır. Bu aynı insanlar; animistlerden, Müslümanlaşmış ve Hristiyanlaşmış topluluklardan oluşan halkımızın, uygarlığını ve bilinçle kavradıkları sorumluluklarını kanıtlamak için Portekiz sömürgeci varlığına muhtaç olmadıklarını da bilmelidirler.

Emperyalizmin dünya barışına ve güvenliğine karşı tezgahladığı oyunlardan ötürü, insanlığının kay-

gılı bulunduğu bu yılın sonunda, ailelerine geri gönderilecek olan bu genç Portekizliler, geleceğe olan güvenimizin tanıkları, Portekiz halkının özgürlüğü ve bütün halkların mutluluğu dileklerimizin taşıyıcılarıdırlar. (*)

(*) Üç savaş tutsağı: **Joao da Costa Sausa (Geba'da konaklıyan 1690. Bölüğün 51525/66 No'lu askeri — 10 Nisan 1968 de Canta Cunda sömürgeci garnizonunun kuşatılması sırasında tutuklandı).**

Manuel Ferreira (25295/65), Augusto Dlas (35655/66) — Buba'da konaklayan 1612. Bölüğün erleri — 20 Mayıs 1968 de Kebo/Wane yolundaki (Güney Cephesi) pusuda tutuklandılar.

PRATİK SORUNLAR VE TAKTİKLER

Tricontinental dergisinin Eylül 1968, 8. sayısında yer alan röportajın metni.

Sözde Portekiz Ginesi'nin kentlerinde özellikle başkent Bissao'da mücadelenin durumu nedir?

Mücadelenin başladığı kentlerde ve ülkemizin kentsel merkezlerindeki mücadelede değerli deneyler edindik. Ilkin kitle gösterileri, grevler düzenledik. Bunların amaçları Portekizlileri halkımızın yasal haklarına; kendi kaderini tayin ve ulusal bağımsızlık haklarına uygun olarak durumlarını değiştirmeye zorlamaktı. Kentsel merkezlerde ve kentlerde Portekiz baskı güçlerinin (asker, polis v.b.) bize büyük kayıplar verdirdiğini gördük. Örneğin, 1959'da Bissao' daki rıhtım işçilerinin grevinde, Portekizliler 20 dakika içinde 50 Afrikalı işçiyi öldürdü ve 100'den fazlasını yaraladı (Pijiguiti katliamı. çev.). Bu dönemde Partimiz Bissao'da gizli bir toplantı yapmaya karar verdi ve işte burada yönümüzü değiştirdik. Yani kır-

sal kesimi harekete geçirmeye başladık ve Portekiz sömürgeci güçlerine karşı aktif silahlı mücadele için kendimizi hazırlamaya karar verdik.

Daha sonra, Parti, yeraltı örgütlenmesini kentlerde sürdürmeye karar verdi. Aynı liderler kentsel merkezlerde aktif kaldılar. Bunların arasında 18 aylık yeraltı çalışmasından sonra Portekiz yetkililerince tutuklanıp hâlâ evinde gözaltında bulunan şu anki Parti başkanı da bulunmaktaydı. Kentlerdeki halk kitlelerinin, Portekiz sömürgecilerinin yararına dönüşecek misillemeye yolaçıcı hiçbir olay düzenlememelerine karar verdik.

Bugün Bissao'da, Balfata'da, Farim'de v.b., ülkemizin önemli kentsel merkezlerinde yeraltı Parti örgütümüz vardır; fakat hâlâ kentlerde Portekiz sömürgecilerine karşı doğrudan herhangi bir eyleme girişmiş değiliz.

Burada ülkemizin salt ticarî bir sömürge olup, sömürgecilerin yerleşip yaşadığı bir sömürge olmadığını belirtmenin yararı vardır, buna bağlı olarak, Portekiz sivillerinin, **Colonos**ların, topraklarımıza yerleşme eğilimleri yoktur. Yerleşik olanlardan bir kısmı hükümet görevlileridirler, ötekilerse yalnızca iş adamlarıdır. Baştan beri mücadelemize karşı eğer vurdumduymaz değillerse, kararsız durdular ve pek çoğu Portekiz'e dönmek istiyor. Bu nedenle Portekiz sivillerine karşı, şiddet açısından, eyleme geçmemiz için hiçbir neden yoktu. Buna bağlı olarak kentsel bölgelerdeki eylemimiz Portekiz askeri temellerine ve güçlerine karşı olmalıydı. Buna kendimizi hazırlamaktayız ve eğer dört yıllık silahlı mücadelemizden sonra bile Portekizliler bizim kendi kaderimizi tayin ve bağımsızlık haklarımızı tanımazlarsa, kentlerde de saldırıya geçmek zorunda kalırız.

Ve bunu yapacağız; çünkü, Portekizlilerin kurtarılmış bölgelerimize karşı giriştiği canice eylemleri sürdürmekte kararlı olduklarını biliyoruz. Şimdiye kadar kentlerde hiçbir eyleme girişmedik, fakat bu, mücadele de bir adım ve Portekizlilerin kurtarılmış bölgelerdeki halkımıza karşı giriştiği vahşi davranışlarına bir misilleme olacağına göre bundan böyle kentlerde eyleme başlayacağız.

Yeşil Burun'a gelince; bizce yalnızca Gine'de değil fakat tüm Portekiz sömürgelerinde kavganın patlaması büyük önem taşımaktadır. Size güvence verebilirim ki Partimiz Yeşil Burun Adaları'nda da silahlı mücadeleyi başlatmaya hazırlanmaktadır. Son yıllarda Yeşil Burun Adaları'da önemli siyasal gelişimler oluşturulmuştur. Parti Liderliği düzenli çalışmaktadır. Yeşil Burun Adaları'yla çok iyi bir bağlantı sistemimiz var ve demin de belirttiğim gibi silahlı mücadeleyi başlatmaya hazırız. Karar yalnızca, orada bir silahlı mücadelenin olumlu ve olumsuz koşullarını değerlendirmesi gereken Parti liderliğine kalmıştır.

Silahlı mücadelenin stratejik amacı nedir? Portekiz sömürgecileriyle görüşmelerin olanağı var mıdır?

Açıktır ki, ulusal kurtuluş için mücadelemizin amacı ülkemizi tümüyle Portekiz sömürgeci boyunduruğundan kurtarmaktır. Bu zaten, koşulların zorlamasıyla, baskıya ve sömürgeciliğin varlığına karşı dövüşmek için silaha sarılınan bütün ulusal kurtuluş mücadelelerinin stratejik amacıdır. Kendi mücadelemizde biz, ülkemizin koşullarını eksiksik belledikten sonra ilkeleri belirledik. Örneğin, hiçbir za-

man ülkenin dışında değil, içinde mücadele etmek konusunda karar aldık; bu nedenle ülke dışında silahlı gücümüz yoktur. Yine aynı nedenle 1963 yılında silahlı mücadeleyi ülkenin bağrında başlattık; hem kuzeyde, hem güneyde olmak üzere. Bu demektir ki, biz, ulusal kurtuluş için savaşırken Afrika'da ya da herhangi bir yerdeki halklar tarafından yapılanın tersine, merkezkaç diye nitelenebilecek bir strateji oluşturduk: ülkenin merkezinden başlayıp çevre sınırlarına doğru ilerledik. Bu, kendi ülkemizi işgal edeceğimiz sanısıyla Senegal ve Gine sınırlarında mevzilenmiş olan Portekizlilere ilk şaşırtmaca oldu.

Fakat halkımızı, kentlerde ve kırlarda gizlice harekete geçirdik. Kendi kadrolarımızı kurduk; elimizdeki az sayıda kadroyu gerek geleneksel gerek modern silahlarla donattık ve harekete ülkemizin merkezinden başladık.

Bugün hareket ülkenin bütün bölgelerine yayılmaktadır. Boe'de, Gabu'da ve güneyde; San Domingos'ta, Farim bölgesinde; batıda, denize yakın Mandjakos yöresinde ve Bissao adasında da yakın gelecekte eyleme geçmeyi umuyoruz. Başka filmcilerin ve gazetecilerin, Kuzeyde ve Doğuda, sizin de ülkenin güneyinde gördüğünüz gibi ulusal toprakların büyük bir bölümünü kurtardık ki bu da stratejimizin kapsamı içindedir.

Görüşmeler konusuna gelince: diyebiliriz ki mücadelemiz siyasal bir amaç taşımaktadır; militarist olduğumuz ya da savaşı sevdiğimiz için savaşmıyoruz. Portekiz'i işgal etmek için savaşmıyoruz. Savaşıyoruz çünkü insanlık haklarımızı, bir ulus olarak,

bağımsızlığını isteyen bir Afrika halkı olarak haklarımızı elde etmek gerekiyor. Mücadelemizin hedefleri siyasaldır. Gine ve Yeşil Burun'daki halklarımızın tümden kurtuluşu; gerek yurt içinde, gerek uluslararası düzeyde bağımsızlığın ve egemenliğin kazanılışı.

Bu nedenle, Portekiz sömürgecilerinin, silahlı güçlerimizin ve halkımızın kahramanca savaşının zorlamasıyla, ne zaman — bu gün, yarın, her hangi bir zaman — durumu bizle görüşmek için, masanın başına geçip oturmak isteyeceklerinin hiç bir önemi yoktur. Bu gün, yarın, herhangi bir zaman bizim görüşmelere hazır olduğumuzu ne zaman bildireceğimizin hiç bir önemi yoktur. Birleşmiş Milletler, Portekiz'i görüşmelere zorlayamadığına göre, görüşmeler için bir olanak temelde Portekizlilere bağlıdır. Bir de inanıyoruz ki, silahlı mücadelemizin kapsamı içinde başaracağımız şeylere de bağlıdır.

Eldeki veriler; bugüne dek başardıklarımız; halkımızın bu güç fakat muzaffer savaş boyunca katlandığı fedakârlıklar; Afrika'nın tümden bağımsızlığa doğru yürüyüşe geçmiş oluşuyken, Portekizlilerle görüşmeler konusundaki yerimiz budur. Bu günkü durumumuz: Portekizlilerle hazır oldukları zaman, halkımızın tümden ve koşulsuz bağımsızlığı için görüşmelere başlamaktır.

Bu, siyasal uyanıklığı olan bir halk olarak ve ülkemizdeki Portekiz cinayetlerine rağmen eşitlik, karşılıklı çıkar ve buna bağlı olarak egemenliğimize en yüksek saygı temeli üzerinde Portekiz'in kendisiyle mükemmel yardımlaşma ve işbirliği ilişkileri kurmak istemiyoruz anlamına gelmez.

PAIGC gerilla ordusunun taktik ilkelerine ilişkin bir şeyler söyleyebilir misiniz?

Şu anda silahlı ulusal kurtuluş savaşını sürdürmek için saptanmış genel çizgiler üzerinde fazla bir şey yaratmak gerekmiyor. Şimdiden silahlı kurtuluş mücadelesi deneyi açısından dünyamızda büyük bir zenginliğe sahibiz. Çin halkı savaştı. Vietnam halkı yirmi beş yıldan fazla bir süredir savaşmakta. Küba halkı kahramanca çarpıştı ve adalarında emperyalizmi ve gericiliği yendi ve adaları bu gün ilerlemenin kalesidir. Başka halklar da savaştı ve dünya deneylerini barındırmaktadır.

Çok iyi bilirsiniz ki, Che Guevara, bizim için **büyük** Che Guevara, bir kitap yazdı, gerilla savaşı üzerine bir kitap. Örneğin bu kitap ve İkinci Dünya Savaşında gerilla savaşı yapmış olan Avrupa'nın ve başka ülkelerin gerilla savaşı deneyleri mücadelemize genel bir deney temeli sağlamıştır.

Fakat genellikle kimse başkalarının deneylerini tıpatıp kendisine uygulama yanlışına düşmez. Ülkemizde mücadelenin taktiklerini belirlemek için kendi ülkemizin, hem Gine hem Yeşil Burun'un coğrafi, tarihsel, ekonomik ve toplumsal koşullarını iyi bilmemiz gerekti.

Gerilla mücadelemizin strateji ve taktiklerini ülkemizin somut gerçek durumu üzerine temellendirdik.

Bizim ülkemizin başka ülkelerden çok değişik olduğunu söyleyebiliriz. İlkin, oldukça küçük bir ülke; Gine 14 000 mil kare, Yeşil Burun'sa 1500 mil karedir. Gine Afrika kıtasında olduğu halde, Yeşil Burun bir takım ada halinde denizin ortasındadır. Bütün bunları gözönüne aldık. Ayrıca Gine düz bir

ülkedir; dağları yoktur ve herkes genellikle bilir ki gerilla, silahlı mücadelenin başlangıç noktası olarak dağları kullanır. Biz mücadele için gerekli olan dağları halkımız yaptık. Ülkemizin ormanlarından ve bataklıklarından, muzaffer silahlı mücadelemizin karşısında gerilemekte olan düşmana, zor koşullar yaratmak için elden geldiğince yararlanmak zorunda kaldık.

Başka taktiklere gelince; silahlı mücadelenin ya da isterseniz sömürge savaşının temel ilkelerini izliyoruz: düşman belli bir yöreyi kontrolünde tutmak için güçlerini dağıtmak zorundadır, böylece zayıflar ve onu yenebiliriz. Kendini bizden koruyabilmek için, güçlerini toplamak zorundadır ve güçlerini topladığında boş bıraktığı bölgeler düşmanın geri gelmesini engelleyecek siyasal çalışmayı yapmak üzere bize kalır.

Sömürgeciliğin ülkemizde yüz yüze kaldığı çıkmaz budur. Eğer bizim tarafımızdan iyi kullanılırsa bu çıkmaz Portekiz sömürgeciliğini ülkemizde yenilgiye sürükleyecektir.

Bunun olması kesindir, çünkü, halkımız harekettedir. Ne yaptığını bilmektedir. Ayrıca yeni bir toplum oluşturduğumuz kurtarılmış bölgeler, ülkemizin henüz kurtarılmamış bölgelerine sürekli bir propaganda niteliğindedir.

Portekiz ordusu tarafından kullanılan en önemli taktik ve stratejik anti-gerilla ilkeler nelerdir?

Eğer bizim bu mücadelede yeni pekçok taktik yarattığımız bir gerçek değilse, Portekizliler yeni hiç bir taktik bulamamış demektir. Zaten Portekizlilerin tek yaptığı şey, ABD'nin ve başka emperyalistlerin,

boyunduruklarından kurtulmak için çarpışan halklara karşı kullandıkları taktikleri ve stratejileri taklit etmektir. Portekizliler baskı sanatının — silahlı baskı, polis baskısı, cinayet, katliam, v.b. — deneyinden geçtikten sonra, siyasal çalışmayı denedi. Silahlı baskı yöntemleri sökmedi. Böylece siyasal çalışmaya giriştiler. Kabileler arasındaki çelişkileri sömürmeye yöneldiler. Hatta daha açık tenli olanlarla kara tenliler arasında bile ırkçılığı körüklediler. Uygar olanlar ve olmayanlar sorununu, hatta geleneksel reislerin ayrıcalıklarını ortaya attılar. Bütün bunlar istedikleri sonuçları yine vermedi. Portekizliler bundan sonra, sömürge savaşını açtılar ve bu sömürge savaşında, halklara karşı savaşan her emperyalistin kullandığı stratejiyi ve taktikleri kullandılar.

Bize karşı bağlaşıklarının — ABD, Belçika, Almanya, Fransa v.b. — sağladığı en modern silahları kullandılar. Nükleer olanın dışında her türden bomba, özellik savaşın başından beri napalm kullandılar. Donatımlı arabalar, B-26, T-6, P-2V savaş uçakları ve jetleri; Kanada'nın Federal Almanya yoluyla gönderdiği Fiat 82 ler, Fiat 91 ler ve Sabre'ler v.b. de kullanılmıştır. Bunlar da sökmedi. En son bahriye ve piyade eşliğinde silahlı helikopterlerle yürütülen harekatı uyguladılar. Bunun da bir işe yaramayacağından kuşkumuz yok.

Ne yazık ki, hiç bir Portekizlinin yapmadığı bir biçimde yani gazeteciler olarak geldiğiniz için izleme olanağını bulabildiğiniz bir durumdadır Portekizliler: barakalarına kapanmışlar, arada bir, halkımıza karşı cinayetler işlemek için saldırılar düzenliyorlar. Bizim güçlerimizle de savaş yapıyorlar ve hemen her gün köylerimizi bombalayıp ürünlerimizi yakıyorlar. Halkımızı yıldırmaya çalışıyorlar.

Karşı koymaya kararlıyız. Emperyalizmin örneğin Vietnam'da kullandıklarıyla aynı olan Portekiz taktikleri ve stratejileri de, Vietnam'da olduğu gibi ülkemizde de sökmeyecektir.

Biliyoruz ki Portekizliler kurtarılmış toprakları ele geçirmek için iki hafta üç bin kişi kullanarak saldırı harekatları düzenlemektedir. Bu konuda ne diyorsunuz?

Evet, Portekizlilerin büyük düşü kurtarılmış bölgeleri tekrar ele geçirmek olmuştur. Örneğin, 1964'te Como Adası'na karşı aşağı yukarı üç bin kişi kullanarak bir saldırı harekâtına giriştiler. Como'nun ele geçirilmesinin Portekizlilere iki yararı vardı: birincisi, stratejik bir çıkardı, çünkü ada ülkenin güneyini kontrol için sağlam bir üstü; ikincisi siyasal bir çıkardı, çünkü Portekizliler adına propaganda olurken halkımızın moralini bozacaktı.

Fakat Portekizliler Como'da yenildiler ve 900 can kaybıyla pek çok malzeme bıraktılar. Geri çekilmek zorunda kaldılar, Como'ysa, özgür olmaya devam ediyor ve kurtarılmış yörenin en ileri kesimidir.

Portekizliler toprak kazanmayı denediler ve hâlâ denemekteler. Geçen kurak mevsimde hem güneyde hem de kuzeyde çeşitli çabaları oldu, fakat bu bölgelerde bir yer tutmayı gerçekleştiremediler.

Yüzlerce adamla gelirler — hiç bir zaman daha aşağı değil — bazen de binlerle. Bizce ne denli çok kişiyle gelirlerse kayıp verdirmemiz o denli kolaylaşır. Her hangi bir Portekiz saldırısını püskürtmeye hazırız artık. Hava yoluyla ilerlediklerinde bizim için daha güç oluyor, fakat savaşçılarımız de-

neyleriyle bu koşullar altında da savaşmayı öğrendiler.

Bu nedenle Portekizliler ne denli çok sayıda adamla gelirlerse kendileri için o denli üzücü olur. Onlara daha büyük yenilgiler sunmakta kararlıyız.

Che Guevara'nın Gerilla Savaşı adlı kitabından sözettiniz. Kitapta Guevara gerilla mücadelesini üç aşamaya bölmüş. Buna göre sözde «Portekiz» Ginesi'ndeki mücadelenin aşaması hangisidir?

Genel olarak, sürecin sistematikleştirilmesi konusunda bazı düşüncelerimiz var. Gerçekte, süreç pratiğe, saptanan plana göre geçmez. Che Guevara tarafından, Küba halkının ve başka halkların deneylerine dayanarak tanımlanan süreci çok takdir ediyoruz ve derinlemesine incelenmesi bizim mücadelemiz için de belli bir geçerlilik kazandırabilir bu sürece. Yine de, bu sürecin tümüyle koşullarımıza uygulanabileceği konusunda kesin bir inancımız yoktur.

Bu düşünceyi de elde tutarak, diyebiliriz ki mücadelemizin şu anda içinde bulunduğu durum hareketli savaştır. Bu nedenle, güçlerimizi yeni baştan düzenlemekte, birliklerimizi düzenli birliklerden daha güçlü kılmakta, Portekiz güçlerini kuşatmaktaydık; buna bağlı olarak da güçlerimizin hareketliliğini arttırarak düşmanın mevzilerine karşı ilerlemek için gerilla durumunun önemini azaltmaktaydık. Fakat bu gün mücadelemizin temel niteliği Portekiz'in donatımı güçlendirilmiş karargahlarına ve kalelerine sistematik saldırılardır. Bu da hareketli savaş aşamasında olduğumuzu göstermektedir. Bu hareketli savaşla ilerleyerek ülkemizdeki Portekiz egemenliğine

son verecek genel bir saldırının koşullarını bulacağımız zamanın pek uzak olmadığına inanıyoruz.

Gerilla bağlantılarının ve propaganda çalışmalarının gelişimine ilişkin bilgi verebilir misiniz?

Propaganda çalışmamızda pekçok güçlüklerimiz var. Hepsinden önce, hâlâ bir radyo istasyonumuz yok. Olaydı sürüyle silah kadar ya da daha önemli bir rol oynardı. Partimiz, her gün (ya da hiç değilse haftada bir kaç kez) kendi güçlerimize, halkımıza hatta düşmanımıza karşı konuşabileceğimiz bir istasyon elde etmek için aktif olarak çalışmaktadır. Bu arada dost halkların — örneğin Gine Cumhuriyeti, Senegal, Küba ve ötekiler — bu alanda yardımcı olacaklarına inanıyoruz, çünkü bu ülkelerin dış yayınları yurdumuzdan dinlenebilmektedir. Mücadelemiz yararına dış yayınlarla bize yardımcı olabilirler Bunun için çok sayıda rapor yollamamız gerekmemektedir, çünkü mücadelemizin haklılığı hepsince bilinmektedir.

Yine de arada sırada, silahlı mücadelemizin sonuçlarını aktarmaktayız. Bu duyuruları da sık sık yayınlıyamıyoruz, çünkü mücadelenin çeşitli cephe-leriyle bağlantıyı yürüten merkezle ve cepheler arasında bağlantı güçtür. (Henüz etkin bir radyo sistemimiz yok, böyle bir sistemi kurmak için çalışmaktayız.) Bu nedenle duyurularımız zaman zaman gecikmeyle ortaya çıkıyor. Bu, mücadelenin hiç bir kesimde gelişmediği anlamına gelmez. Tam tersine, olan şudur: duyurularımız genellikle mücadelemizin olağanüstü yoğunluğunu, çarpışmaların sıklığını ve çoğu kez düşmana karşı kazandığımız zaferleri yansıtmamaktadır.

Bağlantılar alanında, bizim mücadelemizin çok özel nitelikleri vardır. Örneğin cip ya da kamyon kullanarak savaşamayız: ülkemizin iyi yolları olmadığını bilecek ilk adamlar da bizleriz... varolan bir kaç köprüyü de bizler uçurduğumuza göre. Birçok anayolunu biz yok ettik ve halk anayolları tıkamak için ağaçları devirip yığdı. Aslında düşman ülkede, aşağı yukarı kara yolunu kullanamamaktadır. Demek oluyor. ki, bizim bozduğumuz yollarda kamyonlar, cipler v.b. ile yol alamayız. Topraklarımızda yayan gitmek zorundayız. Bu bağlantıyı son derece güçleştirmektedir.

Dediğim gibi, radyo bağlantımızı geliştirmek için çalışmalarımızı, yalnızca bütün cephelerdeki harekete ilişkin raporlar vermek yolunda değil, bütün cepheler arasındaki bağlantıyı kolaylaştırmak, böylece silahlı mücadelemizi geliştirmek amacıyla da sıkı tutmaktayız.

Mücadelenin gelişimi süresince, kabile ve dil sorunlarına; reisliğe bağlı feodal sorunların doğurduğu güçlüklere ilişkin bir şeyler diyebilir misiniz?

Mücadelemizin güçlükleri, azgelişmiş — aslında hiç gelişmemiş — bir halk olma durumumuzun doğurduğu güçlüklerdi. Sömürgeci ve emperyalist boyunduruğun tarihini geride tuttuğu bir halk olma durumunun güçlükleriydi. Işe sıfırdan başlayan bir halk, % 99 u okumamış olan bir halk — okuma yazma öğretmekte ve okullar kurmaktaki çabalarımızı görmüş bulunuyorsunuz — yalnızca 14 üniversite öğrenimli genci vardı bu halkın, öyleyse elbette silahlı mücadeleyi sürdürmekte güçlükleri olacaktı.

Biliyorsunuz Afrika'nın genel durumu böyledir, fakat bu genel nitelik, ülkemizde özellikle belirgin-

dir. Halkımız yalnız cılız, besinsiz bir halk değil, aynı zamanda birçok hastalığın da kurbanıdır; Portekizliler topraklarımızda halk sağlığı konusuna hiç eğilmemişlerdir. Bütün bunlar mücadelenin başlangıcında güçlükler çıkarmıştır.

Ikinci bir güçlük şudur: hâlâ varolan ekonomik yapıyla kendi Afrika kültürümüz denk düşmektedir. Bu etken mücadelenin bazı alanlarında güçlükler doğurmuştur. Bütün bunlar, dıştan bakanların mücadelemizi tanımlarken gözönünde bulundurmadıkları fakat bizim hesaba katmamız gereken şeylerdir çünkü herkesin yağmur, gelgit, fırtına şimşek, tayfun v.b. nedir bildiği bir çevrede savaşmak başka şeydir, doğal olayları ruhların yarattığı bir çevrede savaşmak başka şey.

Bu bizimki gibi bir mücadele için çok önemlidir. Bir başka güçlük de söyledir: halkımız, sömürgecilerin ilk fetih hareketi sırasında, birlik halinde geleneksel silahlarını kullanarak sömürgecilere karşı koymuştu. Bugün ise biz modern bir savaş yapmak zorundayız. Bir gerilla savaşı; fakat modern; modern taktiklerle. Bu bize güçlükler çıkarmaktadır. Kadrolar yetiştirmek, savaşçıları iyi hazırlamak gerekmektedir. Bundan önce onları mücadelenin içinde yetiştiriyorduk, çünkü okullar kuracak vaktimiz yoktu. Ancak bugün, bildiğimiz gibi savaşçılar için okullar var.

Bütün bunlar silahlı mücadeleye eğitmede sorunlar doğurdu. Portekizlileri yöneten Portekiz subayları yedi yıllık bir eğitimden geçerken (aldıkları öteki temel kursların yanı sıra); biz mücadeleye, hareketin içinde pişecek olan, bazıları tümden eğitimsiz, kentten ya da köy kesiminden genç insanlar sokmaktayız. Portekiz yönetiminin, genel personelini beş kez değiştirdiğini ve hatta bazı personel yöneticilerini

cezalandırdığını söylemek yeterlidir. Bu göstermektedir ki insanın kendi ülkesinde halka özgürlük getirmek uğruna savaşması için askerî akademilere gitmesi gerekmiyor.

Kabile sorunlarına gelince, bizim düşüncemiz başkalarınkinden farklıdır bu konuda. Sömürgeciler Afrika'ya geldiğinde, ekonominin ve tarihsel olayların evrimine bağlı olarak kabile yapısı bir dağılma çökme içindeydi. Bugün Afrika'ya «kabilesel» denilemez. Afrika'da kabileciliğin kalıntıları vardır, özellikle insanların düşünce sistemlerinin sözkonusu olduğu yerde, fakat ekonomik yapıda değil. Dahası, eğer sömürgecilik, eylemiyle olumlu bir iş yapmışsa bu da ülkenin belli bölgelerinde kabileciliğin kalıntılarını ortadan kaldırmak olmuştur.

Öyleyse kabilecilik açısından hiç bir güçlüğümüz olmamıştır. Halkımızda ulusal bilinci oluşturmakta güçlük çektik. Ulusal bilinci pekiştiren mücadelenin kendisi olmuştur. Fakat bütün halk, hangi ırk grubundan olursa olsun bir halk, bir ulus olduğumuzu ve Portekiz egemenliğine son vermek düşüncesini kolayca benimsedi, çünkü biz emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı mücadelenin yalnızca gazelini okuyup klişelere yaslanmıyoruz; daha çok somut gerçekleri vurguluyoruz. Bu mücadele, çocuklar acı çekmesin diye, okullar için, hastaneler için bir mücadeledir. Budur mücadelemiz. Mücadelemizin bir başka amacıysa, kendi kişiliği olan değerli bir halk olarak çıkmaktır. Halkımızı hareket ettiren güç budur. Yine biliyoruz ki, kabileciliğin artıkları, silahlı mücadelemiz sonucunda temizlenmiştir. Önemle vurgulamak isteriz ki, Afrika halkları gerek bizim ülkemizde, gerekse — kabileler açısından korkunç olayların geçtiği — Kongo dahil, kabilesel değildir. Afrika halkları arasında-

ki eğilim, birbirlerini elden geldiğince iyi anlamaktır. Yalnızca siyasal oportünistler kabilecidir: Avrupa ünüversitelerine gitmiş bireyler, Brüksel, Paris, Lizbon kahvelerini dolanmış olanlar, kendi halklarının sorunlarından tümüyle kapmuş olanlar kabilesel diye nitelenebilirler. Bu kişiler zamanında halklarına tepeden bakmışlar, fakat siyasal ihtiraslarıyle, halkımızın düşüncesinde hâlâ yeri olan inançlardan, oportünist amaçlarına, siyasal hedeflerine ulaşmak için yararlanmışlardır, siyasal egemenlik ve güç elde etmek için duydukları susuzlukla.

Ülkemize ilişkin olarak şunu da eklemek isteriz ki, silahlı mücadelemiz, yalnızca kabilesel düşüncenin kalıntılarını silmekle kalmıyor, halkımızı derinlemesine değiştiriyor da.

Yoksulluk içinde yaşamamıza, yeterli giysiye sahip olmamamıza ve beslenmemizin vitaminden, taze yiyecekler hatta et ve öteki protein maddelerinden yoksun olmasına karşın — bütün bunlar sömürgeciliğin bir parçası ve geri kalmışlığımızın mirasıyken — pek çok yerde büyük bir dönüşümün oluştuğunu görmüş olmalısınız. Ve yeni insanı bulmuşsunuzdur; ülkemizde yükselen yeni adamı, ülkemizde yükselen yeni kadını. Eğer çocuklarla konuşma olanağını bulduysanız, görmüş olmalısınız ki, okul çocukları bile siyasal ve yurtsever uyanıklığa sahiptirler ve ülkemizin kurtulması arzusunu taşıyorlar. Karşılıklı anlayış ulusal birlik ve Afrika kıtasının birliği bilincini taşıyorlar.

Önemle vurgulamak istiyoruz ki, kadınlarımız, pek çoğunun dünyada uğrunda savaşıp da başarıya ulaşamadıkları bir bağımsızlık kazanmaktalar. Gördünüz mutlaka, **tabanca**lardaki komitelerde hatta bölgesel ve yöresel komitelerde kadınlar görevliydi. Bu

kadınlar kendi değerlerinin ve Partimizdeki işlevlerinin bilincindedirler ve Partimizin her kademesinde kadınlar vardır.

Mücadelenin siyasal ve askeri liderliğinin nasıl yürütüldüğünü anlatabilir misiniz?

Mücadelenin siyasal ve askeri liderliği birdir: siyasal liderlik. Mücadelemizde askeri herhangi bir şeyin yaratılmasını önledik. Biz siyasal insanlarız ve Partimiz — siyasal bir örgüt — mücadeleyi sivil politikada, yönetimde, teknikte ve bağlı olarak askeri alanda yürütmektedir. Savaşçılarımız silahlı uygulayıcılardır. Savaşçılarımızın bulunduğu kurtarılmış ve kurtarılmamış bölgelerdeki silahlı mücadeleyi ve hayatı yürüten, Parti Siyasal Bürosu'dur. Siyasal Büro, savaşı yönetmiş olan üyelerin oluşturduğu bir Savaş Konseyidir. Savaş Konseyi, Siyasal Büro'nun, yani silahlı mücadelenin liderliğinin bir aracıdır.

Her cephenin kendi komutanlığı vardır. Her kesimin kendi kumandanlığı, ve düzenli ordumuzun her birliğinin kendi kumandanlığı vardır. Silahlı mücadelemizin yapısı budur; gerillaların üsler halinde düzenlendiği ve her üste bir üs başkanı ve bir siyasal komiser olduğu da gerçektir. Örgüt işleri için Parti kongresi her iki yılda bir toplanır, fakat mücadele içinde gerektiği her zaman toplanabilir. Partinin bir Merkez Komitesi ve yerel organları — Kuzey ve Güney bölgeler arası komitelerle, bölge ve **tabanca** komiteleri — denetiminde tutan Siyasal Büro'su vardır. Yapımız budur.

Kentlerde ve kentsel merkezlerde Parti örgütü genellikle pek az kişinin liderliğinde yeraltındadır.

Ulusal kurtuluş hareketleri ve özellikle, Gine Bissao'nunki için dış yardım büyük önem taşıdığına göre, sizin gerilla mücadelenize hangi ülkelerin yardım gönderdiğini bilmek istiyoruz.

Mücadelemizin temel ilkesi, kendi gücümüze, kendi fedakarlıklarımıza, kendi çabalarımıza güvenmektir. Fakat halkımızın az gelişmişliği, ülkemizin ekonomik geriliği düşünülürse silah bulmamız çok güç olmaktadır. Bu koşulları göz önünde tutarak, ülkemizde halkın % 99 unun cahil olduğunu hesaba katarak — ki bu, kadroların hemen oluşmasını güçleştirmektedir — ve bu konuda bir derdi olmayan düşmanın başta ABD, Federal Almanya ve bazı başka ülkeler olmak üzere NATO bağlaşıklarından ve Güney Afrikalı ırkçı yandaşlarından yardım aldığını; bütün bunları ve çağımızın temel niteliği, halkların emperyalizme karşı genel mücadelesi ve emperyalizmin karşısında en büyük barikat olan sosyalist bir kampın varlığını hesaba katarak, verebilecek olan bütün halklardan yardım kabul etmekte ve istemekteyiz. İnsan gücü olarak yardım istemiyoruz: Sömürgecilikle savaşıp onu alt etmek için sayımız yeterlidir. Silah yardımı ve kurtarılmış bölgelerdeki halkın yaşaması için gerekli temel maddeleri istiyoruz. Örneğin, yaralıları ve hastalarımızı iyileştirmek için ve kurtarılmış bölgelerde sağlık işlerini yürütmek için tıbbi yardım. Herhangi bir halkın verebileceği bütün ve her türlü yardımı kabul ediyoruz. Çeşitli ülkelerden, kadrolarımızın yetiştirilmesini de istiyoruz. Bizim yardım ahlakımız şöyledir: gereksindiğimiz yardımı hiç bir zaman istemeyiz. Ulusal kurtuluş mücadelesinde herkesin halkımıza yüreğinden gelen yardımı yapmasını bekleriz. Bu yardımın bir

parçası olarak, başta Afrika'nınkini sayacağız. OAU aracılığıyla Afrika bize yardım yapmıştır. Bizce bu yardım; bağlaşıklarından yardım alan ve bize karşı güçlü silahlar kullanan bir düşmana karşı gerçek bir savaş olan mücadelemizin gelişiminde, gereksinimlerimizi karşılayacak yeterlilikte değildir. Örneğin Federal Almanya, Bissao'daki Portekizlilerin eğitimine hava teknisyenleri bile yollamıştır; ayrıca Portekiz halkı ülkemizde kaç tane Portekizli yaraladığımızı görmesin diye, Almanya yaralıları tedavi için ülkesine kabul etmektedir.

Bizce Afrika'nın yardımı iyidir fakat yeterli değildir. Afrika halklarının, Afrika devletlerinin, hem yatırımsal hem de maddesel yardımlarını OAU aracılığıyla arttırabileceklerini umuyoruz.

Yatırım alanında, belirtmek isteriz ki bu gün giderlerimiz korkunçtur. Yalnızca savaş cephelerine kırkbin ton petrol yollamaktayız. Bütün bunlar büyük giderleri içerir ve biz şimdiye dek savaş giderlerini karşılayacak yeterli bir yardım almadık; öte yanda Portekiz, devlet bütçesine ek olarak dolar, mark, sterlin halinde olağanüstü oranlarda yardım almaktadır.

Afrika'da bize iki yönlü yardım eden ülkeler bulunduğunu eklemek isterim. Örneğin, Gine Cumhuriyeti'nden mücadelemizin gelişimi için en büyük desteği, en büyük kolaylığı görmekteyiz. Cezayir yardımı sürdürüyor; Mısır da yardım etmektedir. Mücadelenin başlangıcında Morocco bize yardım etti, şu anda neden kestiğini anlamıyoruz.

Başka Afrika ülkeleri de bize yardım etti. Mozambik halkına yardım eden Tanzanya ve Angola halkına yardım eden Kongo bize de yardım eder.

Sosyalist ülke halklarının yardımlarını da saymak istiyorum. İnanıyoruz ki, bu yardım tarihsel bir zorunluluktur. Çünkü, bizce mücadelemiz, sosyalist ülkelerin de savunulmasını içerir. Özellikle, başta Sovyetler Birliği ve Çin, Çekoslavakya, Bulgaristan ve başka sosyalist ülkeler yardımlarını sürdürüyorlar ve biz bu yardımları silahlı mücadelemizin gelişiminde çok yararlı buluyoruz. Fazla kaynaktan yoksun, küçücük bir ülke olarak, ABD ablukasına karşı savaşırken mücadelemize omuz verebilmek için, yorulmaz çabalarını, fedakârlıklarını, çok iyi değerlendirdiğimiz Küba halkının yardımına özel bir yer ayırıyoruz. Bizim için bu, sonsuz bir cesaret kaynağıdır ve bu Küba'nın Partisiyle Partimiz arasındaki, halkımızla Küba halkı — biz bu halkı Afrikalı sayıyoruz — arasındaki dayanışmayı pekiştirmektedir. Bunu diyebilmemizi olası kılan tarihsel, siyasal ve kan bağlarını görmek yeterlidir. Öyleyse Küba halkının bize verdiği yardımdan ötürü çok mutluyuz ve biliyoruz ki, bütün güçlüklere karşın Küba halkı bu yardımı arttıracaktır.

Şu anda Orta Doğu'da tutuşan bir olay var: Arap halklarına karşı İsrail zülmü. PAIGC'in bu çelişki karşısındaki düşünsel tavrı nedir?

Bizim haklı davaların savunulması diye temel bir ilkemiz vardır. Biz adaletten, insanlığın ilerlemesinden, halkın özgürlüğünden yanayız. Bu temeller üzerinde inanıyoruz ki, emperyalist devletler tarafından yürütülen İsrail'in kuruluşu, Orta Doğu'da, dünyanın bu önemli bölgesinde kendi egemenliklerini sağlamak için, emperyalistlerin sergilediği yapay ve zoraki bir kuruluştur. Düşüncemiz şudur: Yahudi

halkı dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşamıştır. Nazilerin, Yahudi halkına yaptıklarını, Hitler ve çetesinin Ikinci Dünya Savaşında altı milyonu yoketmelerini lânetliyoruz. Fakat bu onlara, Arap ulusunun bir bölümüne el koymak hakkını da vermemektedir. Filistin halkının anayurtları üzerinde hakları olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle, Arap halkları, Arap ulusu tarafından Filistin Arap yurdunu tekrar elde etmek için alınan bütün tedbirler haklıdır.

Tümüyle yanında olduğumuz dünya barışını tehdit eden bu çelişmede Arap halklarını koşulsuz destekliyoruz. Savaşı arzulamıyoruz fakat Arap halklarının Filistin halkının özgürlüğünü kazanmalarını ve Arap ulusunu, İsrail'in temsil ettiği emperyalist huzursuzluk unsurundan ve egemenliğinden kurtarmalarını arzuluyoruz.

Partinin Vietnam'daki savaşa ilişkin tavrı nedir?

Bizim için Vietnam halkının mücadelesi kendi mücadelemizdir. Bizce Vietnam'da yalnızca kendi halkımızın değil, bağımsızlığı için savaşan tüm halkların kaderi tehlikededir. ABD vahşetine ve onların kuklalarından başka birşey olmayan Güneyli gericilere karşı sürdürdükleri kahraman savaşta Vietnam halkıyla dayanışma içindeyiz.

Bütün desteğimizi sunuyoruz Vietnam halkına. Halkımızın şu anki tarihsel koşullarına göre, destek alanında, uluslararası emperyalizmin çeteleri olan Portekiz sömürgecilerine karşı, azim ve cesaretle her gün yeniden savaşmaktan başka birşey yapamayız.

Lâtin Amerika'daki devrimci mücadeleye ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Halklardan yana olan kesin tutumumuzun ışığı altında anlıyoruz ki, Latin Amerika halkları çok acı

çekmiş. Latin Amerika halklarının bağımsızlığı bir yalandı. Latin Amerika halkları hiç bir zaman gerçek bağımsızlığı tatmadılar. Orada oluşan hükümetler, emperyalizme, özellikle ABD emperyalizmine bağımlıydılar. Hepimiz biliyoruz ki Monroe Doktrini, Latin Amerika halklarının tümden boyunduruğa geçirilmesi için, ABD yararına oluşturulmuştur. Bu demektir ki, İspanyol boyunduruğuna sunulmuş — ya da örneğin Birezilya'da Portekiz'in — Latin Amerika halkları, bu kez kendi hükümetleriyle emperyalist boyunduruğa geçtiler, yani yapay bir siyasal bağımsızlıkla.

Bu gün sınıf mücadelesinin Afrika'dakinden daha gelişmiş ve belirgin olduğu, buna bağlı olarak bağımsızlığa karşı tutumlarında bireylerin durumlarının daha net görülebildiği Latin Amerika halkları, uygulamada da gösteriyorlar ki, gerçek ulusal bağımsızlıklarına kavuşabilmek için kavga etmeğe kararlıdırlar. Latin Amerika halklarına en büyük desteğimizi vermekten başka ne yapabiliriz ki. Latin Amerika'da oluşan yeni gerilla **foko**larını ilgiyle izlemekteyiz. Her geçen gün daha fazla gelişeceklerini ve liderlerinin bu mücadelede kararlılık göstereceklerini umuyoruz.

Her halkın ve her liderliğin kendine uyan mücadele yolunu seçmekte özgür olduğuna inanıyoruz fakat yine de her halkın ve liderliğin mücadele anını doğru saptamasını da bekliyoruz. Çünkü düşmanın olanakları daha fazladır. Silahlı mücadeleyi yapıp yapmamak konusunda tartışmalar olacaktır. Halkların ulusal kurtuluşları konusunda silahlı ya da silahsız diye bir mesele yoktur. Bizim için, her zaman silahlı mücadele vardır. İki çeşit halk savaşı vardır: birincisinde halk eli boş savaşır, silahsızdır, öte-

de emperyalistler ya da sömürgeciler silahlarıyla halkı katletmektedir; ikincisi ise, emperyalistlerin suçlu, hain silahlarına karşı, silahlara sarılmakla çılgınlar olmadığımızı kanıtladığımız türüdür.

İnanıyoruz ki, Latin Amerika halkları bunu kavramış bulunuyorlar ve Latin Amerika kıtasını yağmalayan emperyalist ve gerici güçlere karşı, silahlara sarılıp, cesaretle kavgaya girerek açık görüşlülüklerini kanıtlıyorlar.

PORTEKIZ HALKINA DUYURU

Voz de Liberdade (Özgürlüğün Sesi) Radyosundan konuşma (Ocak 1969, Hartum)

Hartum Konferansı, uluslararası kamuoyu açısından mücadelemizde yeni bir aşamayı açmaktadır. Özellikle Amerika ve Avrupalı olmak üzere karşı sömürgeci düşüncenin temsilcilerine, mücadelelerimizin gelişimi, ülkelerimizin somut durumları ve Portekiz sömürgeci yönetiminin olumsuz hatta vahşi tutumuna ilişkin açıklamalar getirmek amacıyla bu türden bir toplantıya bundan önce hiç katılmadık.

Konferansın amaca ulaşacağından kuşkumuz yok. Bundan böyle uluslararası kamuoyu, daha fazla bilgilenmiş olarak Portekiz sömürgelerindeki Afrika halklarıyla dayanışmalarında daha somut adımlar atabilirler.

PAIGC'in bu Noelde üç tane daha Portekiz savaş tutsağını bırakmasının, Gine ve Yeşil Burun halkları ve genellikle savaşçılarımız için yeni bir şey olmadığını ve bu işlemin politikamızla tam bir uyarlık için-

de olduğunu belirtmek isterim. Her zaman açıkça söyledik ki, Portekiz halkıyla Portekiz sömürgeciliğini karıştırmıyoruz. 1968 Martında üç Portekiz tutsağını bırakmıştık, Noelde üç tanesini daha salmayı uygun gördük. Portekiz halkına yönelik bu davranış dünyaya gösterir ki, Portekizliler bize eşkiyalar, teröristler, vahşi bir halk derken yalan söylüyorlar.

Üç tutsağa, ailelerine kavuştuklarında, onlara bizden sözetmeleri dileğimizi açıkladık. Böylece, sömürgeci yönetiminin cinayetlerine karşın halkımızla, Portekiz halkı arasında birlik kurulabilsin diye.

Açıktır ki, bir yönetim kendini, Portekiz yönetiminin bulduğu durumda bulursa, yalan söylemek zorundadır, hem de çok yalan. Bu anladığımız fakat hiç bir zaman kabullenemiyeceğimiz bir şeydir.

Tutsakların varlığını yalanlamak, askerlerin öldüğünü ya da kaybolduğunu sonra «mucizeyle» ortaya çıkıverdiklerini söylemek; bir tek sonuç çıkabilir bu yalanlardan: Portekiz yönetiminin ya büyük yalanlar söylediği kendi halkına saygısı yoktur, ya da hayatlarını ülkemizde, haksız bir savaşta çarpışırken, şerefsiz bir ölüm için feda eden gençlerine saygısı yoktur.

Bizce bir savaş tutsağı saygıdeğerdir, çünkü uğruna savaştığı dava haklı olsun olmasın, hayatını vermektedir. Bu nedenle, Portekiz yurtseverlerini ve halkını; Portekiz yönetimine, yönettiği halka ve savaş tutsaklarının durumuna ilişkin uluslararası ilkelere saygı göstermesi için baskı yapmaya çağırıyoruz.

Pek çok kişi sandı ki, Salazar'ın siyasal sönüşü, uluslararası yasalara ilişkin tutumlarda, ya da hiç değilse Portekiz halkının çıkarları konusunda Portekiz yönetiminde bir değişikliğe yol açacak.

Bugünkü dünyanın gerçeklerine beyni inatla kapalı durmuş olan Salazar, büyük sömürge savaşına yuvarlanan bir politika izledi. Fakat Marcelo Caetano aynı çukura düşmek zorunda değildi. Salazar'ın politikasını sürdürüşü bilinçli ve gerçekten kasıtlı cinayettir. Tutumunu olumlatmak için Marcelo Caetano, Portekiz'de dedikleri gibi bir «historyas do orco — da — velha» (efsane) yaratmak zorundadır.

Bu efsane de, Gine'de Yeşil Burun'a saldırmak için bir üs elde etmek ve sonra burasını komünistlere devretmek için dövüştüğümüzdür. Bu palavra Caetano'nun hâlâ Portekiz halkını uyutacağını sandığını gösterir. İnanıyoruz ki Portekiz halkı ihaneti kabullenmeyecek ve Portekiz yurtseverleri ve biz olayları doğru yerlerine oturtmak için bugün buradayız.

Biz Gine ve Yeşil Burun'u kurtarmak için savaşıyoruz ki, halklarımız kendi kaderlerini kendileri çizebilsinler. Eğer silahlara sarılıp ülkemizden Portekiz sömürgeciliğini, yabancı egemenliğini atmak için dövüşmeye başladıysak, bu, ülkeyi bir başkasına devretmek için değildi. Pek çok kez açıkladığımız bir şeyi tekrarlıyoruz: başka halklarla ve başta Portekiz halkıyla işbirliği içinde, ülkemizde yeni bir çalışma, adalet, barış ve yeni bir hayatı yaratmak için savaşmaktayız.

Marcelo Caetano'nun korktuğu, Gine ve Yeşil Burun'un özgür ve bağımsız Afrika'nın bir parçası olup, açıkça ve içtenlikle Portekiz halkıyla işbirliği yapacağını, Portekiz halkının öğreneceğidir. Ülkemizin tümden kurtuluşu uğruna savaşırken halkımız için gerekli olan bir amacı da aklımızdan çıkarmıyoruz; bu da Portekiz halkıyla kardeşçe yardımlaşma ve işbirliğidir.

Marcelo Caetano, Gine'yi her ne pahasına olursa olsun savunmaktan sözederken düşündüğü «paha» şu anda ölmüş ya da yaralanmış olanlar gibi, ölümlerine yollayacağı genç Portekizlilerin hayatlarıdır. Biliyoruz ki Portekiz yönetimi ülkemize on ya da onbeşbin kişi daha yollayacaktır, hatta yirmibinin de sözü geçmekte. Ne denli çok yollarsa yollasın, Portekiz yönetimi onları ölümlerine yollamaktadır. Bu yüzden Portekiz halkı buna karşı koymalıdır ve ülkeleri, toprağı sürecek, Portekiz'i kuracak ve şairlerin dediği gibi ülkelerini yeniden keşfedecek, genç ellerden yoksunken, oğullarını haksız bir dava uğruna ölüme yollamalarına karşı direnmelidir.

Biliyoruz ki Portekiz'in oğullarına onurlu bir hayat sunacak olanakları vardır (bir teknisyen olarak konuşuyorum). Bu demektir ki Portekizlilerin savunacakları ve kendi fedakârlıkları ve çabalarıyla kuracakları, kendi ülkeleridir. Belli bir gelecekte Gine ve Yeşil Burun'dan bizlerle işbirliği yapacaklar, bizi bağlayan tarih, kardeşlik ve tüm ortaklıkların temeli üzerinde ellerimizi kardeşçe birleştireceğiz.

Portekiz'de yer alan en son karşı-sömürgeci gösterilere gelince; bunları çok beğendiğimizi, dikkatle izlediğimizi söyleyelim. Halkımıza, savaşçılarımıza Portekiz halkının değerli bir halk olduğunu ve tarihte insanlığın gelişimine önemli katkıda bulunduklarını her zaman söyledik.

Size açıklamak isteriz ki, S. Domingos kilisesinde olsun, Antonyo Sergio'nun cenazesinde olsun, öğrencilerin ve halkın en son gösterileri size bir cesaret kaynağıdır ve hepsinden öteye Portekiz halkıyla halkımız arasında iki halkı ayıracak bir çelişki olmadığının, hiç olmamış olduğunun ve olmayacağı-

nın kanıtıdır. Sömürgecilerin cinayetlerine karşın halklarımız ilerde ellerini kardeşçe birleştirecektir.

Marcelo Caetano, Salazar'dan devraldığında sömürge savaşlarına son verebilirdi. Fakat istemedi. Bu görevin, Portekiz halkı, işçileri ve köylüleri, gençleri, karşı-sömürgeci ve ilerici aydınları tarafından yani Portekiz'i gerçekten seven ve sayan; sömürgeci savaşa karşı durmanın Portekiz'i bu savaşın yarattığı açıdan, yıkımdan, felâketten geri tutmak ve ülkenin bağımsızlığını korumak demek olduğunu bilenler tarafından yerine getirileceğine kesinlikle inanıyoruz.

SON ZAFERE DOĞRU

Tricontinental'in 12. sayısında yayınlanan, 1969 da Hartum Konferansında yapılan bir röportajın kısaltılmış şeklidir.

Ülkemizde ve başka Portekiz sömürgelerinde, sömürgeciliğin önemli bir görünüşü de Portekiz'in azgelişmişliğidir. Portekiz'in ekonomik, toplumsal ve kültürel azgelişmişliği; ülkemizin ekonomik geriliği, halkımızın kültürel geriliği ve siyasal gelişimimizde özel durumlar yaratan bir gerilik anlamına da gelir. Portekiz sömürgeciliğinin öteki yanlarından söz etmeyeceğim, fakat şu kadarını belirteceğim: Portekiz'in azgelişmişliği, Avrupalıyla Afrikalının bir arada yaşamasına el verirken (örneğin, İngiliz sömürgelerinde durum böyle değildi), Portekiz sömürgecileri, öte yandan — çoğu cahillikten, bazan yanlış anlamaktan ve genellikle de yönetme isteklerinden — Afrika kişiliğine ve Afrika kültürüne tümüyle saygısız ve düşüncesiz davranmışlardır. Oysa, Avrupa'nın (özellikle Belçika, Fransa, İngiltere'nin) Afrika sanatıyla

tıka basa dolu olması bir şeyler anlatır. Bu, Afrikalının yeteneklerine, kültürüne, dinlerine ve felsefi kavramlarına — başka bir deyimle Afrikalının dünya gerçeğini kozmik gerçekle yansıtış biçimine — dünya yolunu açmıştır. Portekiz'de böyle birşey olmadı. Ya gönderilen sömürge görevlileri genellikle cahildi ya da aydınlar ilgili değildi. Afrika'da en çok sömürgesi olan bir Avrupa ülkesinden geldikleri halde, Portekizliler Afrika'yı bilmiyorlardı.

Böylece mücadelemizin sonucu, Portekizlilerle karşı karşıya gelişimizin sonucu; düşündükleri gibi olmayışımız, hiç bir zaman düşünemedikleri bir Afrikalının ortaya çıkışı olmuştur. Bu düşmanın mücadelemizde karşılaştığı ilk şaşkınlıktır.

Silahlı mücadeleyi başlatmadan önce, Afrika kuruluşları oluşturmak istedik. 1954 de bir takım lokaller kurduk. Çünkü o dönemde bunlara siyasal bir nitelik vermek olanaksızdı. Bu, kuruluşlar oluşturma düşüncesinden değil, sömürgecilerin izin vermeyeceklerinden ötürü önemliydi. Ve düşünceyi pek benimsemiş olan gençliğimize, Portekizlilerin eli altında Afrikalılara her şeyin yasak olduğunu gösterdi. 1956 da Parti kurulduktan sonra, 1959 da Portekizlilerin Pijiguiti Katliamını yaptıkları önemli bir an vardır. Bu olay tüm Gine ve Yeşil Burun halklarının kızgınlıklarını körükledi. Bu çetin bir andı, bir karar anıydı, çünkü Partimizin o ana kadar yanlış bir çizgi izlediğini ve az deneyi olduğunu ortaya çıkardı. Bu dönemde Partinin dünyada olup bitenlerden pek haberi yoktu. Ve biz deneyle öğrenmek zorundaydık. 1961 yılına dek ben Mao Zedung'un çalışmalarını bilmiyordum. Deneysiz oluşumuz bizde, kentlerde grevler v.b. ile mücadeleyi yürütebileceğimiz düşün-

cesini doğurdu, fakat yanıldık ve o anın gerçeği bize bunun olanaksızlığını gösterdi.

1959'un Eylülünde, Pijiguiti katliamından az sonra, Bissao'da mücadelemizde yep yeni bir dönüşüm olan gizli bir toplantı yaptık. Silahlı mücadeleye hazırlanmaya başladık ve köy kesimine gitmeye karar verdik. Partinin Başkanı Rafael Barbarosa, halkı hareketlendirmek ve yeni Parti üyeleri kazanmak üzere kıra gidecek ilk kişiydi. Kentteki adamlarımız da gittiler; işçiler v.b... Her şeylerini bıraktılar ve halkı örgütlemeye kıra gittiler.

Daha sonra Parti, bağımsız ülkelerden, hiç değilse komşu bağımsızlardan yararlanma kararı aldı. Iç koşullar belirleyicidir. Fakat dış etkenleri de unutamayız. Gine Cumhuriyeti'nin yanıbaşımızda bulunuşu, Partimizin, bazı liderlerini geçici olarak oraya yerleştirmesini olası kıldı. Bu, mücadelemizi belirleyici bir unsurdu. 1960 da Conakry'de çok güç koşullar altında bir siyasal okul kurduk.

Kentlerden ilk gelenler halkı mücadeleye hazırlamak için eğitilmeye başladılar. Bunlar Parti üyeleri militanlardı. Yoldaşlardan sonra, Parti üyelerinin yetiştirdiği köylüler ve gençler gelmeye başladı (bazıları ailelerini de toplayıp geliyordu). On, yirmi, yirmibeş kişi bir ya da iki aylık dönemler için gelmekteydiler. Bu dönemden önce geniş bir eğitimden geçmekteydiler: Onlarla konuşuyorduk ve gece geldiğinde artık konuşamıyorduk, çünkü sesimiz kısılıyordu. Bazı Parti üyeleri durumu onlara anlatıyordu, fakat biz daha ileri gidiyorduk.

Bu okulda bir tiyatrodaymış gibi çalışıyorduk; toplumsal özellikleri, gelenekleri, dini, köylü kitlemizin göreneklerini göz önünde tutarak, bir **tabanca** halkının örgütlenmesini kafamızda kuruyorduk.

Bu konuda, kırsal kesimimizin özelliği üzerine birşeyler demek istiyorum. Köylülerden söz ediyoruz, fakat «köylü» terimi muğlaktır. Cezayir'de ya da Çin'de döğüşmüş olan köylü ülkemizin köylüsü değildir. Portekiz sömürgecileri bizim ülkemizde toprağı mülkiyetlerine geçirmediler; işlemek üzere bize bıraktılar. Avrupa tipinde tarım kumpanyaları kurmadılar; örneğin Angola'da yaptıkları gibi Afrikalı kitleleri topraktan sürüp yerlerine Avrupalıları oturtmak uygulamasına girişmediler. Sömürgeciliğin çatısı altında bir temel yapı edindik: toprak köyün, topluluğun ortak malıydı. Bu bizim köylülüğümüzün önemli bir özelliğidir. Sömürgeciler tarafından dolaysız olarak değil, ticaret alanında ürünlerin gerçek değerleriyle, fiatlar arasındaki farklarla sömürülüyorlar. Sömürünün ortaya çıktığı yer, çalışma alanı değildir. Yani ücretli işçilerin ve kumpanya gündelikçilerinin bulunduğu Angola'daki gibi değildir. Bu, mücadelemizde yeni bir güçlük doğurmuştur: Köylüye kendi ülkesinde sömürüldüğünü anlatmak güçlüğü.

Halka «toprak işleyenindir» demek onları harekete geçirmeye yetmiyordu, çünkü istediğimizden fazla toprak var, istediğimiz bütün toprak var. Köylülerimizi harekete geçirmek için başka bir formül bulmak zorundaydık; halkın henüz anlayamayacağı terimlerle konuşmak yerine Halkı hiç bir zaman sömürgeciliğe karşı sloganlarla hareketlendiremezdik, bunun hiç bir etkisi yoktur. Emperyalizme karşı savaştan söz etmek yeterince inandırıcı değil. Bunların yerine herkesin anlayacağı daha dolayısız bir dil konuşuyoruz.

«Neden savaşacaksınız? Siz nesiniz? Babanız nedir? Babanıza bu güne dek ne oldu? Durumu ne-

dir? Vergi ödediniz mi? Babanız ödedi mi? Bu vergilerin ne hayrını gördünüz? Yer fıstığınıza ne kadar alıyorsunuz? Yer fıstığınızla ne kadar kazanacağınızı hiç düşündünüz mü? Onları üretmek için aileniz ne kadar ter döküyor? Hanginiz hapse girdi? Yol yapmında çalıştırılacaksınız. Aletleri size kim veriyor? Aletleri siz getiriyorsunuz. Yemeğinizi kim veriyor? kendiniz yapıyorsunuz. Fakat yollarda kim yürüyor? kimin arabası var? Ve tecavüz edilen kızınız — bunlardan mutlu musunuz?»

Yeni örgütlenme çalışmamızda genellemeler ve ezbere tanımlar kullanmamaya bakıyoruz. Ayrıntılara girdik, halkı diyeceklerini birçok kere tekrarlamaya alıştırdık. Bu, mücadelemizin çok önemli bulduğumuz bir yanıdır. Çünkü, biz halkın somut gerçeğinden başladık. Köylülerde, kendilerine işlerin nasıl yapılacağını anlatacak dışardan adamlar olduğumuz duygusunu yaratmamaya çalıştık; biz kendimizi **köylüler ile** öğrenmeye gelen insanlar yerine koyduk. Sonuçta köylüler, durumlarının neden kötüye gittiğini kendileri kavramaya başladılar. Anlamaya başladılar ki, büyük bir sömürü sürüyor ve herşeyin bedelini, hatta kentlerde yaşayanların kârlarını ödeyen de kendilerinden başkası değildir. Deneyimiz bize, mücadeleye hazırlanmakta her halkın kendi yolunu bulması gerektiğini gösterdi. Köylü kitlelerini mücadeleye sokmak için çok sabır gerektiğini de ortaya çıkardı.

Partimizin kitlelere ilişkin politikası çok iyi sonuçlar verdi. Bizce kabile hem vardır hem yoktur. Portekizliler Gine'ye geldiklerinde kabile ekonomik sistemi zaten dağılmaktaydı. Portekizliler de, üst yapının bir kısmını korumak zorunda oldukları halde buna önayak oldular. Mücadelemizde hareket etti-

rici güç olarak saygı duyduğumuz şey kabile ekonomisi değildi; daha çok dili, şarkıları, dansları olmuştur bizi etkileyen. Balantelere, Fulaların ya da Mandingaların geleneklerini zorlamıyorduk. Bu kültürel düzeydeki ayrımları var gücümüzle savunurken siyasal plandaki ayrımlara var gücümüzle karşı koyuyorduk.

İkinci önemsediğimiz mesele halkımızın dinsel inançlarıdır. Halkın inançlarına, ekonomik geriliklerine bağlanan doğayla olan ilişkilerine hiç bir düşmanlık göstermedik. Fakat insan onuruyla çelişen herşeye karşı durduk. Halkımıza fetişleri, muskaları — biz bunlara **mezinha** deriz — yasaklamadığımızdan ötürü de gururluyuz. Bunları yasaklamak saçma ve tümüyle yanlış olurdu. Bıraktık halk mücadele içinde anlasın fetişlerin gereksizliğini. Çoğunluğunun anlamaya başladığını söylemek de bir mutluluktur.

Başlangıçta, savaşçı **mezinha**'nın koynundaki varlığını gerçekten gereksiniyordu; şimdi yanında belki bir tane bulunabilir fakat biliyor — ve insanlara da anlatıyor — ki en iyi **mezinha** siperdir. Mücadelenin halkın evrimine bu anlamda katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz ve bu çok önemlidir.

Gerilla üslerimizi silahlı mücadele başlamadan önce kurduk. Güneydeki üslerimiz Cobucare, Indjassan, Quinera, Gambara, Quitafene ve Sususa yörelerindeydi. Kuzeyde başlıca iki ya da üç üssümüz vardı. Bu dönemde içeriye malzeme büyük güçlükle sokuluyordu. Bir kez ülkeye girdi mi de üslerimizdeki adamlarımızca korunuyordu.

Söz konusu yörelerde işe bağımsız gerilla grupları oluşturarak başladık. Her grup Parti liderliğine bağlıydı. Bu 1963 sonuna kadar böyle olmuştur. Hareket umduğumuzdan çabuk gelişti. Daha sonra bu

gruplarda, halkın kendileriyle tümden kaynaşması sonucunda, bazı liderlerin fazla özerkleştiğini gördük. Bunlar Parti liderliğiyle değil (çünkü aslında Parti liderliğine bağımlıydılar) bölgenin reislikleriyle bağlantı kurdular. Böylece yalıtlanma; başka gruplara aldırmama ve buna bağlı olarak eylemin bağlantılarını koparma eğilimi ortaya çıktı. Bu nedenle Parti Kongresini 1964 de yaptık ve bu mücadelemizde önemli bir dönüşüm noktası oldu. Bu Kongre'de önemli disiplin tedbirleri aldık. Tedbirlerin arasında bazı gerilla liderlerinin yargılanması, mücadeleden çekilmesi ve atılması da vardı.

Yöreler ve bölgeler oluşturduk; her birinde, Parti Liderlerinin aynı zamanda gerilla liderleri de olmalarını sağlamak için, Parti komiteleri kuruldu. Herşey olağanüstü bir hızla gelişti. Eksiksiz değildi fakat daha iyiydi. Bunlara ek olarak, Parti Kongresinde, silahlı mücadeleyi yeni alanlara genişletmek için, gerilla güçlerinden bir bölümünü düzenli ordu şeklinde toplama kararı alındı.

Bizce herkesin silahlı mücadeleye sokulması gerekmemektedir: bunun için, nüfusun mantıksal bir oranı yeterlidir. Bundan sonra ilerler, düzenli güçler kurmaya başlar, geri kalan kesimi de harekete geçirirsin.

Bir kez siyasal-askeri kurgumuz tamamlandıktan sonra Portekizlilere pusular ve küçük saldırılar ve mücadelemizin bu düzeyine ulaşmamızı sağlayan başka eylemler düzenledik. Düzenli silahlı güçler oluşturacak yeni cepheler açtık: Doğu'da Gabu; Batı'da San Domingos ve Boe. Bu dönemde hâlâ cephelerden sözetmiyorduk fakat mücadelenin bölgeleri ve yöreleri terimini kullanıyorduk ki bunlar Partinin bölgeleri ve yöreleriyle aynıydı. Daha sonra ger-

çek mücadele cepheleri kuruldu. Ilkin yalnızca Kuzey ve Güney cepheleri vardı fakat mücadelenin gelişimi Doğu cephesine de elverdi.

Şimdi silahlı güçlerimiz her cephede ordunun bir bölümünü oluşturmaktadır ve cephenin sınırları içinde heryere rahatça hareket edebilirler. Önümüzdeki aşamada, birlikleri, gerekli bulundukları her cepheye gönderebileceğiz.

Mücadelenin liderliğinin Parti Liderliği olduğunu vurgulamak isterim. Siyasal Büro içindeki Savaş Konseyinin, Parti genel sekreteri olarak, başkanıyım. Ülkemizde önemli hiç bir askeri eylem yoktur ki ellerimden geçmesin. Cepheler, bölümler, birlikler varken olağan, sınırlı günlük eylemler için özerktiler, fakat yeni herhangi bir eylem, bir değişiklik Savaş Konseyi'nden geçti ve geçmektedir.

Cephelerin komutanları Savaş Konseyinin kararlarını uygularlar. Örneğin Bissao hava alanına saldırı, en ince ayrıntılarına kadar bizim tarafımızdan planlandı. Eylem, maddi güçlükler yüzünden saptanan tarihte yapılamadı fakat bizim tarafımızdan, bütün yoldaşlarla birlikte yapılan bir toplantıda planlanmıştır; hatta orada eyleme kimlerin gideceğini bile belirledik. Bütün bunlar çalışmalarımızın ne denli merkezileştiğini gösterir.

Gerilla savaşı olarak mücadelenin gelişimine gelince; biz kendi gerilla mücadelemizi peşpeşe süreçler içinde gelişen canlı bir varlık gibi görüyoruz. Çoğunlukla bu süreçler çabuk tamamlanıyordu, bazansa yavaşça. Biz hiç bir dönemi aceleye getirmedik: bir dönem tamamlandığında ötekine geçiyorduk. Bu mücadelemizde tam bir bütünlük, tam bir uyumluluk sağlıyordu. Ilkin bir ordudan sözetmiyorduk şimdi de tam anlamıyla bir ordudan sözedilmiyor.

Kendi eylemlerini sürdüren küçük gerilla grupları oluşturduk; bunlar birleşe birleşe bir ordu yani düzenli güçlerimizi oluşturdular.

Bir aşamadan ötekine geçerek, 1967 de en son aşamaya girdik: bütün gerilla güçleri düzenli güçler oldular. Bugün silahlı güçlerimiz bu düzenli güçlerden ve kurtarılmış bölgelerde halkın düzenli milislerinden oluşmaktadır.

Burada, bizim gerilla üslerimizin köyler olduğunu belirtmek isterim. Zamanla bunu değiştirdik. İlkin üslerin sayılarını azalttık sonra bunları ikiler üçler halinde birleştirdik sonra da bu tip üsleri toptan kaldırdık ve yerinde davrandığımızı da çok geçmeden anladık. Çünkü Portekizliler haritalarda saptamışlardı ve bombalamaya hazırlanıyorlardı. Bazılarını bombaladılar da, fakat kimse yoktu oralarda. Asıl, ünlü gerilla üslerini tam zamanında kaldırdık.

Portekizlilerin taktikleri bu tür bir savaşta yaygın olan şeylerdi. Bir yol, onları iyi tepelediğimizi anladıktan sonra köylerimizi bombalamaya ve yakmaya başladılar. Amaçları halkı yıldırmak ve bize verdikleri desteği önlemekti. Böyle bir mücadelede düşmanın baş sorunu gerillayı halk desteğinden yoksun kılmaktır. Portekizlilerin strateji ve taktiklerini ayrıntılarıyla anlatmak gereğini duymuyorum çünkü Vietnam'da ABD'nin uyguladıklarından farklı şeyler değildir. Tek fark, Portekiz'in, ABD'nin elindeki malzemeye sahip olmayışıdır.

İlk başta helikopter bizi adamakıllı yaraladı. Özellikle halkımıza uyguladıkları beklenmedik saldırılar. Şimdiyse helikopterlere karşı iyi savaşabiliyoruz: tüfeklerimiz onları düşürüyor ve Portekizliler kabul etmek zorunda kaldılar ki helikopterleri savaşı kazanamayacak.

Önemli bir unsur da Portekizlilerin Yeşil Burun' da şu anda bir başağrıları olmayışıdır. Orada mücadeleyi başlattığımız anda Gine'deki mücadele pratik olarak bitecektir. Bunun mücadelenin bitmesi için bir önkoşul olduğunu söylemek istemiyorum fakat savaş Yeşil Burun'a sıçradığı an mücadele kesinlikle sonuna yaklaşacaktır.

Hiç geri çekilmelerin acısını tatmadık demek istemem ama (bunlar bir savaşta olağan şeylerdir zaten) geçen yıl zaferlerle doludur.

Bissao dışında — eğer Bissao hava alanına düzenlediğimizi saymazsak — ülkemizin bütün kentlerine saldırdık: Bafata, Gabu, Farim, Mansoa, Cansumbo ve Bolama gibi önemli merkezler pek çok kez saldırıya uğratıldı. Belli sayıda tutsak aldık; bir çok asker kaçağı vardı ve her zamankinden fazla Portekiz motoru batırdık.

16 Nisan'dan 15 Kasım'a (1968) kadar yapılan askeri eylemlerimizin bilançosu şudur: Portekiz kamplarına 251 saldırı; havaalanlarına 2 saldırı; Limanlara 2 saldırı; 94 taşıt uçuruldu, 30 gemi batırıldı, 4 uçak düşürüldü; ortalama 900 düşman öldürüldü ve 12 tutsak alındı. Silahlı güçlerimiz Portekizlilerin karargahlarını boşaltmalarına yol açan olağanüstü eylemler, koydular. Böylece Portekizliler doğu'da Beli'yi, Güney sınırına yakın iki önemli karargah olan Cacocoa ve Sanchouha'yı ve ülkenin güneyiyle doğusunda dokuz önemli karargahı daha boşalttılar.

Bu yıl ayrıca, siyasal, yönetsel, toplumsal, kültürel alanlarda da bir zafer yılı oldu Askeri olarak mücadele yeni bir aşamada ve Portekiz karargahlarını almaya hazırız. Fakat acelemiz yok; yavaş hareket ediyoruz. Çok dikkatli olmalıyız. Koşullara uygun davranmalıyız — tedbirle ilerleyerek. Bizce ar-

tık şehirlerde savaşmanın yani büyük bir emniyetsizlik yaratmanın önemi büyüktür. Bunu kesinlikle yapacağız. Biliyoruz, Portekizliler bize karşı gaz kullanacak. Fakat bu onlar için çok güç olacak. Her şeye hazır bulunuyoruz.

YENI YIL DUYURUSU, OCAK 1969

Ocak 1969'da Özgürlük Radyosu (Radio Liberfacao) stüdyolarında banda alınıp dış yayında yayınlanan duyuru.

Gine ve Yeşil Burun halklarına, Partimizin kadrolarına, militanlarına ve savaşçılarına, Yurttaşlar ve Yoldaşlara.

Bu yeni yılın, 1969 yılının başlangıcında mücadelemiz altıncı yılını doldururken, size bu selam, kutlama ve sömürgecilere karşı büyük Savaşımızın zaferine inancımızı bildirme konuşmasını yapabilmekten ötürü büyük mutluluk duyuyorum.

Halkımızın, büyük Partimizin kadrolarının, militanlarının ve savaşçılarının yeni yılı kutlamaya yeterli nedenleri vardır. Yeni yılı olduğu kadar; daha da güçlenmiş ve kesinleşmiş son zafer inancıyla, Gine ve Yeşil Burun halklarının bağımsızlığı, özgürlüğü ve ilerlemesi için verilen mücadelemizin yıldönümünü de.

Hepiniz biliyorsunuz ki gerçekte bir hiçle başladık. Portekiz sömürgecilerinin cinayetleri ve baskılarıyla yüzyüze olarak, Partimizi örgütlemeyi ve Gine'de silahlı mücadeleyi adım adım geliştirmeyi başardık. Şimdi topraklarımızın üçte-ikisini ve halkın yarısından çoğunu sömürgeci boyunduruktan kurtarmış bulunuyoruz. Yeşil Burun'da mücadelenin yeni bir aşamasına hazırlanıyoruz. Kurtarılmış bölgelerde üretimi, eğitimi, sağlık işlerini ve ticareti geliştirmekteyiz. Halkımızın adını dünyaya ve Afrika'ya duyurduk. Yüzlerce, siyasal, askeri, teknik ve bilimsel kadro yetiştirdik ve yetiştirmekteyiz. Mücadelemizin en son zafere dek durmayacağına güvence veriyoruz.

Altı yıl boyunca vahşi Portekiz sömürgecileri bağlaşıklarının yardımıyla bize her türlü yıkımı uyguladılar ve birliklerinin sayısını yedi kat arttırdılar, yöneticileri ve komutanları gömlek değiştirir gibi değiştirdiler; halkı ve savaşçılarımızı durdurmak için her türlü propaganda, yalan dolan ve siyasal entrika çevirdiler; komşu ülkelere saldırgan eylemlerde bulundular ve mücadelemizi durdurmak için genel olarak her yola başvurdular — fakat başaramadılar.

Tersine halkımız hergün biraz daha fazla kendi gücünün farkına varıyor; Partimiz hergün biraz daha güçleniyor; silahlı güçlerimiz, daha fazla kadro, savaşçı; daha fazla deney ve daha güçlü silahlarla, herzamankinden daha yetkin. Sevgili yurttaşlar ve yoldaşlar, bu halkımızın ve büyük Partimizin altı yıldaki en büyük zaferidir: mücadelenin sürekli başarısı; siyasal ve askeri kuruluşumuzun sürekli gelişimi, halkımızın ulusal kurtuluşuna ilerleyişini hiç bir şeyin durduramıyacağına olan inancın sürekli pekişmesi. Bu, aynı zamanda, hareketimizi durdurmak için herşeyi yapan fakat şimdi bunun olanaksızlığını gö-

ren Portekiz sömürgecilerinin de en büyük yenilgisidir.

Yurttaşlar ve Yoldaşlar: yeni Portekiz başkanının Ulusal Meclislerinde yaptığı konuşmayı dinlemiş ya da okumuş olanlarınız, bu konuşmada mücadelemize verilen büyük yerden ötürü onur duyacaklardır. Durum şu ki, cani Portekiz sömürgecilerinin yeni başkanı ülkemizdeki sömürge savaşının kendileri açısından umutsuz durumunu gizleyemedi ve mücadelemizin başarıları ve öneminin propagandasını yapmak zorunda kaldı.

Birkaç gün önce Bissao'da, cani Portekiz sömürgecilerinin askeri yöneticisi tarafından yapılan konuşmayı da duymuş olmalısınız. Bu konuşma da mücadelemiz için iyi bir propagandaydı çünkü ülkemizdeki bu askeri yöneticinin umutsuzluğunu açıkça ortaya seriyordu. Ve çünkü halkımıza ve savaşçılarımıza bir kez daha gösterdi ki uğruna savaştığımız ilerleme hakkımızdır ve mücadelemiz haklıdır. Geleneksel reisleri satın almak için daha fazla para; memur maaşlarının, yevmiyelerin arttırılması; okullar hastaneler, asfalt yollar, tarımda gelişim, bütün evlere elektrik, su; ailelere vantilatörler ve buzdolapları v.b. v.b. v.b. — bütün bunlar Bissao'daki askeri yöneticinin vaadleriydi. Halkımız; kentlerde olsun köylerde olsun, Portekiz sömürgecilerinin bu vaadlerinin bir servet olduğunu bilir; fakat yine bilir ki, herşeyden önce, bir Afrika halkı olarak onurumuz, mücadelemiz, Gine'nin şimdiden büyük bölümünde kazandığımız bağımsızlık satın alınamaz. Ve halkımız yine bilmektedir ki mücadelemiz olmasaydı, Partimizin kazandığı büyük zafer olmasaydı, Portekiz askeri yöneticisi, bizi kandırmak ve ülkemizde kalmak için bunca boş söz etmek zorunda kalmaya-

caktı. Bunun için bunca güzel vaadi duyan kentlerdeki ve köylerdeki halkımız herzamanki gibi «Djarama PAIGC — Parti sağolsun» demiştir.

Bu yılın başlangıcında cani Portekiz sömürgecilerine açıkça ve yüksek sesle söylemeliyiz ki, eğer işlerin böyle olmasını istiyorlarsa pahalı ödeyecekler, çok pahalı; fakat ülkemizde **kalarak** değil **kovularak!** Bissao adasında ya da başka kentlerde ne yaparlarsa yapsınlar, son anın telaşıyla ne gibi çabalar harcarlarsa harcasınlar ülkemizden kovulmaları kesindir çünkü halkımız Portekiz egemenliğinden sıyrılacak ve Parti programımızın hedeflerini; onurlu bir çalışmanın bağımsızlığın, özgürlüğün, adaletin, ilerlemenin olduğu bir hayatı gerçekleştirecektir.

Pijiguiti katliamının onuncu yıldönümü olan 1969 yılını, mücadelenin yayılma yılı yapacağız; büyük zaferler kazanacağımız ve, Portekizlilere kendi kişiliğine sahip, uluslararası planda özgür ve bağımsız bir ülke olmak için kendilerinden izin almak zorunda olmadığımızı anlatacağımız bir yıl.

Halkımız içindeki hainlere, hâlâ Portekiz canileriyle işbirliği yapanlara adaletli cezalar saptamalıyız. Bu hainlere göstereceğiz ki, artık karar zamanı gelmiştir: ya Portekiz sömürgecilerinin uşaklığını bırakacaklar ya da toptan ortadan kalkmaları gerekli.

Mücadelemizi yoğunlaştırmalıyız, siyasal çalışmamızı ve askeri eylemimizi, hâlâ sömürgeci birliklerin bulunduğu ülkemizin her yanına yaymalıyız. Siyasal çalışmalarımızda daha fazla temel komiteler (comités de base) kuracağız; üretimi arttıracağız, eğitimi, sağlık işlerini ve oluşan bir devletin bütün işlerini ilerletmeliyiz. Silahlı mücadelede daha güçlü ve daha fazla silah kullanacağız. Halk ordumuzun insiyatifini ve harekat kolaylığını arttırmak ve Por-

tekiz sömürgecilerine yeni ve daha öldürücü yenilgiler tattırmak için.

Gine ve Yeşil Burun'daki halkımızın tam bağımsızlığına kadar!

Yurttaşlar ve yoldaşlar, büyük ulusal kurtuluş mücadelemizde ileri!

Yaşasın Partimizin cesur savaşçıları, kadroları, militanları!

Yaşasın kahraman halkımızın ışığı, kılavuzu ve gücü olan PAIGC!

Cani Portekiz sömürgecilerine ölüm!

EK

PAIGC PROGRAMI

I. Hemen ve tam bağımsızlık

1. Gine ve Yeşil Burun Adaları halklarının koşulsuz bağımsızlıklarının hemen ve tüm olanaklar kullanılarak kazanılması.

2. Gine'de, Gine halkı tarafından; Yeşil Burun Adaları'nda, Yeşil Burun halkı tarafından yönetimin ele geçirilmesi.

3. Sömürgeci ve emperyalist nitelikteki tüm ilişkilerin kaldırılması; kitleler üzerindeki Portekiz ve öteki yabancı ayrıcalıklara son verilmesi. Portekiz tarafından yapılan Gine ve Yeşil Burun'la ilgili anlaşmalar, bağlaşıklıklar; ayrıcalık tanımaların yeniden gözden geçilmesi ya da iptali.

4. Gine ve Yeşil Burun Adaları'nın ulusal ve uluslararası planda egemenliği. Ekonomik, siyasal, diplomatik, askeri ve kültürel bağımsızlık.

5. Emperyalizmin ve sömürgeciliğin Gine'de ve Yeşil Burun'da bütün boy gösterme çabalarına karşı, halk iradesine dayalı sürekli uyanıklık.

II. Gine ve Yeşil Burun Adalarındaki ulusun birleştirilmesi

1. Eşit haklar ve görevler, ister bireyler olarak, ister toplumsal gruplar ya da ırksal gruplar olarak kabul edilsinler, yurttaşlar arasında kesin birlik ve kardeşçe yardımlaşma. Halkı bölme çabalarının yasaklanması ve yokedilmesi.

2. Ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel birleşme. Gine'de bu birlik, çeşitli ırk grupları arasındaki kültürel ve toplumsal düzey özelliklerini gözönünde tutacaktır; bu grupların nüfus oranları ne olursa olsun. Yeşil Burun Adaları'nda aynı özellikleri taşıyan her ada ya da adalar yönetsel planda belli bir özerkliğe sahip olacaklardır, ulusal birlik ve dayanışmanın çatısı altında

3. Ülkelerine dönmek isteyen tüm göçmenlerin Gine'ye dönmesi. Ulusal topraklar içinde yurttaşların özgür seyahat hakkı.

III. Gine ve Yeşil Burun Adaları halklarının Birliği

1. Gine'de ve Yeşil Burun Adaları'nda ulusal bağımsızlığın kazanılmasından sonra, bu iki ülke halklarının, uygun bir biçimde danışılmış halk iradesi temeli üzerinde, güçlü ve ileri bir Afrika ülkesinin kurulmasında birleşmeleri.

2. Bu iki halkın, birleştirilmelerinin biçiminin, yasal ve özgürce seçilmiş temsilcileri tarafından saptanması.

3. Gineliler ve Yeşil Burunlular arasında eşit haklar ve eşit görevler, somut birlik ve kardeşçe yardımlaşma. Bu iki halkı bölme çabalarını yasaklama ve temizleme.

IV. Afrika Birliği

1. Ulusal kurtuluşu kazandıktan ve halk iradesinin özgürce belirtilmesinden sonra, bütün ya da kıtanın bölgesel parçaları olarak Afrika halklarının birliği için mücadele. Bu halkların özgürlüğüne, onuruna, ve siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel ilerleme haklarına saygı.

2. Her hangi bir ülke yararına Gine ve Yeşil Burun Adaları halklarına baskı ve müsadere çabalarına karşı mücadele.

3. Gine ve Yeşil Burun halk kitlelerinin siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel haklarının ve kazançlarının savunulması, Afrika halklarının birleştirilmesinin gerçekleştirilmesi için temel koşuldur.

V. Demokratik, anti-sömürgeci ve anti-emperyalist hükümet.

1. Cumhuriyetçi, demokratik, laik, anti-sömürgeci ve anti-emperyalist hükümet.

2. Temel özgürlüklerin yerleştirilmesi, insanlık haklarına saygı ve bu hakların uygulanabilme garantisi.

3. Ulus, ırksal grup, cinsiyet, toplumsal köken, kültür düzeyi, meslek, durum, servet, dinsel inanç, ya da felsefi düşünce gözetmeksizin kanun önünde yurttaşların eşitliği, Aile, iş ve toplumsal eylem alanlarında kadın ve erkek aynı düzeyde olacaktır.

4. Davranış ya da tutumlarıyla emperyalizme ve sömürgeciliğe yarayışlı davrananlar, ya da halkın birliğini bozanlar temel özgürlüklerden yoksun kılınacaklardır.

5. Yönetici organların doğrudan, gizli ve genel oylamayla yerel ve özgür seçimleri.

6. Sömürgeci yönetim yapısının toptan kaldırılması ve ülke içi yönetimi için ulusal ve demokratik bir yapının kurulması.

7. Gine ve Yeşil Burun Adaları'nda yaşayan ve yasalara saygı duyan yabancıların kişisel güvenliklerini sağlamak.

VI. Ekonomik bağımsızlık, ekonomiyi kurmak ve üretimi geliştirmek.

1. Sömürgeci ve emperyalist yapılı bütün ilişkilerin kaldırılması. Gine ve Yeşil Burun Adaları'nın ekonomik bağımsızlığı.

2. Ekonominin planlanması ve uyumlu gelişimi. Ekonomik eylemler demokratik sosyalizmin ilkeleri ışığında yürütülecektir.

3. Dört mülkiyet biçimi: devlet, kooperatif, özel ve bireysel. Doğal kaynaklar, başat üretim, ulaşım, toplumsal güvenlik araçları; radyo ve öteki haber ve kültür yayma araçları Gine ve Yeşil Burun Adaları'nda Ulusal mülkiyet sayılacak ve bunlar hızlı ekonomik gelişiminin gereklerine uygun olarak kullanılacaklardır. Özgür düşünce temeli üzerinde, toprakta ve tarımsal üretimde, kooperatifsel uygulama küçük üretim ve tüketim mallarını kapsıyacaktır. Özel işletmelere Gine ve Yeşil Burun Adaları'nın ekonomik ilerlemesinin gerekleri doğrultusunda izin verilecektir. Kişisel mülkiyet — özellikle kişisel tüketim mad-

deleri, aile evleri ve yapılmış işlerden arta kalan biriktirilmiş paralar — dokunulmazlık taşıyacaktır

4. Tarımın geliştirilmesi ve modernleştirilmesi. Toprağın işlenme sisteminin; tek ürüne bağımlılığa (mono cultivation) ve Gine yerfıstığının, Yeşil Burun' daysa mısırın bağlayıcı yetiştiriliş biçimine son verilmesi. Tarımsal krizlere, kuraklığa, ürün enflasyonuna ve açlığa karşı savaş.

5. Yeşil Burun Adalar'ında toprak reformu. Özel toprak mülkiyetinin kısıtlanması, böylece bütün köylülerin işleyecek yeterli toprağı olması. Gine'de geleneksel toprak mülkiyetinin yapısından yararlanarak ve yeni bir yapı yaratarak en fazla oranda insanın toprağı işlemesini sağlamak.

6. Hem Gine'de hem Yeşil Burun'da özgürlüğün, halkın ve ulusal bağımsızlığın düşmanı oldukları kanıtlanmışların topraklarının ve mallarının müsaderesi.

7. Sanayinin ve ticaretin modern bir çizgide geliştirilmesi. Devlet ticareti ve sanayi yatırımlarının ileriye yönelik düzenlenmesi. Afrika el sanatlarının geliştirilmesi. Dış ticaretin devletçe kontrolü ve iç ticaretin işbirliği içinde yürütülmesi. Spekülasyonların ve haksız kârların ortadan kaldırılması. Kent ve kırlardaki ekonomik eylemlerin uyumluluğu.

8. Bütçe dengesi. Yeni bir mali sistemin yaratılması. Dengeli ve enflasyondan arınmış ulusal dolaşımın oluşturulması.

VII. Herkese adalet ve ilerleme

a. Toplumsal düzeyde

1. İnsanın insan tarafından sömürüsünün kaldırılması. Bireyin alçaltıcı çıkarlara, başka bireylerin,

grupların ya da sınıfların çıkarlarına bağımlı her biçimde küçülüşünün elenmesi. Yoksulluğun, cehaletin, korkunun, fakirliğin ve ayyaşlığın yokedilmesi.

2. İşçilerin haklarının korunması ve çalışmaya yetkin herkese iş garantisi. Gine'de zorla çalıştırmaya son verilmesi ve Yeşil Burun'dan zorla ya da «kontratlı» işgücü ihracının durdurulması.

3. Adaletli maaşlar, emeğe göre ücret temeli. İşde olumlu rekabet, günlük çalışma saatlerinin, ilerlemenin gereklerine ve işçilerin çıkarlarına göre sınırlandırılması. Kentlerdeki işçilerle, kır kesimindekiler arasındaki ayrıcalıkları ilerici yönde kaldırmak.

4. Sendikal özgürlük ve etkin biçimde çalışmalarının garantisi. Halk kitlelerinin ulusal liderliğe etkili bir biçimde katılmaları ve yaratıcı insiyatifleri. Köy kesiminde ve kentlerde kitle kuruluşlarının desteklenmesi; özellikle kadınlar, gençler, öğrenciler için.

5. Kendi iradeleri dışında olan nedenlerle işsizlik, sakatlık, hastalık gibi... — toplumsal yardımı gereksinen bütün yurttaşlara yardım. Bütün sağlık kuruluşlarının devlet kontrolünde olması.

6. Üretici eylemle bağıntılı toplumsal kuruluşların tesisi. Gebe kadınların ve çocukların korunması. Yaşlıların korunması. Bütün işçilere dinlenme, eğlence ve - el emeği; entellektüel ve tarım mallarında kültür.

7. Ulusal kurtuluş savaşı kurbanlarına ve ailelerine yardım.

b. Eğitim ve kültür düzeyinde

1. Öğretim merkezleri ve teknik enstitüler ulusal mülkiyet sayılacak ve bu nedenle devlet tarafından yönetilecektir. Öğretim reformu, orta ve teknik okul-

ların geliştirilmesi; üniversite öğreniminin, bilim ve teknik enstitülerinin kurulması.

2. Cehaletin hızla elenmesi. Zorunlu ve serbest ilk öğretim. Teknik ve profesyonel kadroların acil eğitimi.

3. Sömürgecilik tarafından yaratılmış karmaşıklığın, sömürgeci kültürün ve sömürünün sonuçlarının elenmesi.

4. Gine'de yerli dillerin ve Creole lehçesinin geliştirilmesi; bu dillerin yazılı biçimlerinin oluşturulması. Yeşil Burun'da Creole lehçesinin yazılı biçiminin oluşturulması. Çeşitli ırk gruplarının ve Yeşil Burun halkının kültürlerinin geliştirilmesi. Ulusal edebiyatın ve sanatın korunması.

5. Bütün insanlık evrensel kültüründen, Gine ve Yeşil Burun halklarının ilerlemesi yolunda yararlanmak. Bu halkların kültürleriyle de genel insanlık kültürüne katkıda bulunmak.

6. Gine ve Yeşil Burun Adaları'ndaki tüm yurttaşlara spor ve fiziksel eğitim kolaylıklarının çoğaltılması ve desteklenmesi.

7. Dinsel özgürlük: bir dine sahip olma ya da olmama özgürlüğü. Kiliseleri ve camileri, kutsal yerleri ve eşyaları, yasal, dinsel kuruluşları korumak. Dinsel profesyonellere ulusal bağımsızlık.

VIII. Halka bağlı etkin ulusal savunma

1. Etkin ulusal savunma için gerekli araçları oluşturmak. Halka bağlı ve ulusal yurttaşlarca yönetilen ordu, donanma, hava güçleri. Bağımsızlık için savaşanlar ulusal savunmanın çekirdeği olacaklardır.

2. Silahlı güçleri olan demokratik yönetim. Disiplin. Siyasal liderlikle silahlı güçler arasında yakın işbirliği.

3. Sömürgeciliğe, emperyalizme karşı; birliğinin ve ilerlemesinin düşmanlarına karşı, savunma ve uyanıklıkta tüm halkın birlik olmak zorunluluğu.

4. Ulusal topraklar üzerinde yabancı askeri üslerin tümden yasaklanması.

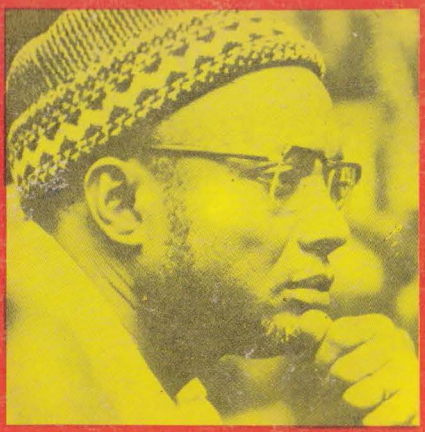
IX. Ulusun Afrika'nın ve insanlığın barış ve ilerlemesinin çıkarlarına uygun uluslararası politikası.

1. Karşılıklı saygı, ulusal egemenlik, toprak bütünlüğü, içişlere karışmama ve saldırmazlık, eşitlik ve karşılıklı çıkar anlaşması ve barış içinde yaşamak temelleri üzerinde dünyanın bütün halklarıyla barışçı işbirliği. Yönetimlerinin bu ilkeleri saygıyla kabullendiği tüm halklarla kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmek.

2. Birleşmiş Milletler Yasası ilkelerine saygı.

3. Askeri bloklara katılmama.

4. Yurt dışındaki Gineli ve Yeşil Burunluları koruma.

Amilcar Cabral 1925 yılında Bafata, Guinea (Bissao) da doğdu. Tarım bilimi uzmanıdır. 1954 yılında öğrenci olarak gittiği Lizbon'da birkaç yurtsever arkadaşıyla sömürgeciliğe karşı çıkan hareketin temelini attı. 1956 da Gine devrimini başarıya götüren PAIGC'i kurdu. Ölünceye dek bu örgütün liderliğini yaptı. Gine devrimini, örgütleyip, 10 yıl içinde ülkesinin dörtte üçünü bağımsızlığa kavuşturdu. Kuramcı ve örgütleyici olarak üstün bir bilgi ve yeteneğe, yılmaz bir savaşçı yürekliliğine sahiptir. Bu özellikleriyle Cabral Afrika devriminin sembolü olmuştur. Kendini «Ben halkına olan borçlarını ödemek ve devrimin bir adamı olmak isteyen sıradan bir Afrikalıyım» sözleriyle tanımlar. Varlığını son dakikasına dek ülkesinin bağımsızlığı ve halkının devrimine adamıştır. Ve savaşın sonunu göremeden 20 Ocak 1973'te Konakri'de öldürülmüştür. Ve bu kez de ölümüyle halkına, halkının savaşına güç katmıştır.

koral yayınları

15 LİRA